

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

Cestovní ruch v Pardubickém kraji

Bc. Denisa Vitochová

© 2019 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Denisa Vitochová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Cestovní ruch v Pardubickém kraji

Název anglicky

Tourism in Pardubice Region

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analýza cestovního ruchu v turistické lokalitě Pardubický kraj. Na základě vybraných ukazatelů bude zkoumán stav a vývoj jednotlivých sektorů cestovního ruchu jako je lázeňství, kulturních a přírodních památek, a to včetně možností letních a zimních aktivit. Práce se především bude zaměřovat na několik vybraných lokalit a na analýzu návštěvnosti těchto míst.

Metodika

Pro zjištění základních vývojových tendencí jsou použity elementární charakteristiky časových řad. Na základě získaných dat je vytvořen odhad na následující roky. Pro odhad následujících let je použita lineární trendová funkce a jednoduché exponenciální vyrovnání. V teoretické části jsou popsány definice a typologie cestovního ruchu. V praktické části se objeví i dotazníkové šetření.

Doporučený rozsah práce

cca 80 stran

Klíčová slova

Cestovní ruch, Návštěvnost, Pardubický kraj, Turistika

Doporučené zdroje informací

DROBNÁ, D. – MORÁVKOVÁ, E. *Cestovní ruch : pro střední školy a pro veřejnost*. Praha: Fortuna, 2010. ISBN 978-80-7373-079-6.

KÁBA, B. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA, – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA STATISTIKY, – SVATOŠOVÁ, L. *Statistické metody II*.

V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. ISBN 978-80-213-1736-9.

LACINA, K. – Partnerství pro cestovní ruch na regionální úrovni. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7194-974-9

PALATKOVÁ, M. – ZICHOVÁ, J. *Ekonomika turismu : turismus České republiky*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3643-3.

PETRŮ, Z. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. Praha: Idea servis, 2007. ISBN 978-80-85970-55-5.

SVATOŠOVÁ, L. – KÁBA, B. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Statistika*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2001. ISBN 80-213-0746-3.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 ZS – PEF (únor 2020)

Vedoucí práce

RNDr. Jan Grosz

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2018

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 09. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Cestovní ruch v Pardubickém kraji" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. listopadu 2019

Denisa Vitochová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu diplomové práce RNDr. Janu Groszovi za odborné vedení, které mi poskytl při zpracování práce. Velké poděkování patří mojí mamince za to, že mi vždy věřila, podporovala mne a umožnila mi studovat. Děkuji také mojí rodině za podporu při studiu.

Cestovní ruch v Pardubickém kraji

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá analýzou vývoje návštěvnosti vybraných lokalit v Pardubickém kraji. V teoretické části práce jsou uvedeny základní informace definující cestovní ruch, jeho typologii, historii a charakteristiku z geografického a ekonomického hlediska.

Vlastní práce je zaměřena na zkoumání stavu a vývoje cestovního ruchu v Pardubickém kraji a statistickou analýzu vybraných objektů kraje dle získaných dat návštěvnosti, převážně od roku 2007 do roku 2018. Základní vývojové tendence jsou zjišťovány použitím elementární charakteristiky časových řad, pro predikci návštěvnosti jsou použity metody výpočtu lineární trendové funkce a jednoduchého exponenciálního vyrovnání. Součástí práce je i vyhodnocení vlastního dotazníkového šetření, které je zaměřeno na cestovní ruch v Pardubickém kraji.

Klíčová slova: Cestovní ruch, návštěvnost, Pardubický kraj, památky, turistika, účastník, objekt cestovního ruchu

Tourism in Pardubice region

Abstract

The diploma thesis deals with the analysis of the development of attendance of selected locations in Pardubice region. In the theoretical part of the thesis are given basic information about tourism, its typology, history and characteristics from the geographical, economic and statistical point of view.

The work is focused on the examination of the state and development of tourism in Pardubice region and statistical analysis of selected objects of the region according to the data of visitors mainly from 2007 to 2018. Basic development tendencies are determined using the elementary characteristics trend functions and simple exponential alignment. Part of this work is also evaluation of own questionnaire survey, which is focused on tourism in Pardubice region.

Keywords: Tourism, attendance, Pardubice region, historical monuments, tourist industry, participant, tourism object

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	14
3.1 Definice cestovního ruchu.....	14
3.1.1 Základní pojmy cestovního ruchu.....	14
3.1.2 Historie cestovního ruchu	15
3.2 Typologie cestovního ruchu	18
3.2.1 Cestovní ruch dle převažující motivace účasti na cestovním ruchu	19
3.2.2 Cestovní ruch dle dalších kritérií	20
3.3 Služby v cestovním ruchu	21
3.3.1 Ubytovací služby	22
3.3.2 Stravovací služby.....	24
3.3.3 Dopravní služby.....	26
3.3.4 Služby cestovních kanceláří.....	28
3.4 Tuzemský cestovní ruch.....	30
3.4.1 Lázeňský cestovní ruch České republiky.....	32
3.4.2 Legislativní úprava cestovního ruchu v ČR.....	35
3.5 Geografie cestovního ruchu	38
3.5.1 Geografie cestovního ruchu v České republice	40
3.6 Ekonomika cestovního ruchu.....	42
3.6.1 Trh cestovního ruchu	44
4 Vlastní práce	45
4.1 Pardubický kraj	45
4.1.1 Základní charakteristika kraje pro rozvoj cestovního ruchu.....	48
4.1.2 Jednotlivé sektory cestovního ruchu kraje.....	50
4.1.3 Analýza vývoje počtu lůžek a míst pro karavany v Pardubickém kraji....	54
4.1.4 Analýza návštěvnosti v HUZ v Pardubickém kraji	56
4.2 Vybrané památky a analýza návštěvnosti	59
4.2.1 Národní hřebčín Kladruby	59
4.2.2 Relax a sport resort Dolní Morava.....	62
4.2.3 Zámek Litomyšl.....	64
4.2.4 Zámek Slatiňany	66
4.2.5 Hrad Kunětická Hora	68

4.2.6	Hrad Lichnice	70
4.2.7	Léčebné Lázně Bohdaneč	72
4.3	Dotazníkové šetření.....	74
5	Výsledky a diskuse	81
5.1	Odhad návštěvnosti	81
5.2	Testování závislosti vybraných otázek dotazníkového šetření	85
6	Závěr.....	89
7	Seznam použitých zdrojů	94
7.1	Literatura	94
7.2	Internetové zdroje.....	95
	Přílohy.....	96
	Seznam tabulek	96
	Seznam grafů.....	96
	Seznam obrázků.....	97

Seznam použitých zkratk

HDP – hrubý domácí produkt
 HUZ – hromadné ubytovací zařízení
 NH – národní hřebčín

1 Úvod

Cestovní ruch je definován jako socioekonomický jev nezbytný pro uspokojování potřeb jedinců v jejich volném čase. Z historického hlediska je patrné, že toto odvětví bylo a je ovlivňováno životní úrovní obyvatelstva a politickou situací země. V době mezi dvěma světovými válkami se jevil cestovní ruch jako doména bohatých lidí, zatímco v období před rokem 1989 je patrný důraz tehdejšího politického vedení na potřebu regenerace pracovních sil pro všechny zaměstnance. Ať formou hromadně organizovaných odborových rekreací či myšlenkou, že každému občanu stačí ke spokojenosti dům, auto a chata. V této době tak docházelo k nárůstům domácích forem cestovního ruchu, ale zároveň byl omezován mezinárodní cestovní ruch.

Cestovní ruch v České republice byl silně ovlivněn změnou politického režimu a následným vstupem země do Evropské unie i Schengenského prostoru. V současné době je možné označit cestovní ruch jako jedno z nejrychleji se rozvíjejících odvětví hospodářství. Polohou republiky i bezpečnou politickou situací je pozitivně ovlivňován příjezdový cestovní ruch, zvyšující se životní úroveň i nároky obyvatelstva jsou podstatnými činiteli pro výjezdový cestovní ruch.

Území Pardubického kraje je tvořeno pahorkatinami a vrchovinami přecházejícími do polabské nížiny. Přestože lze v této oblasti najít mnohé atraktivity přírodního charakteru nebo společenských podmínek, je velká část kraje dle geografické klasifikace požadavků cestovního ruchu nazývána jako území mimo oblast cestovního ruchu, a to díky vysoké koncentraci průmyslu a obyvatelstva. Na podporu rozvoje trhu cestovního ruchu bylo v Pardubickém kraji zřízeno zájmové sdružení právnických osob Destinační společnost Východní Čechy. Za nejvýznamnější aktivity tohoto sdružení lze považovat přeshraniční projekt v podobě marketingové podpory cestovního ruchu v kraji na nadregionální úrovni, propagování kulturně historických tradic, publikování turistických novin pro region, zpracování a distribuci tištěných propagačních materiálů, tvorbu informačního turistického systému nebo přípravu strategického rozvoje cestovního ruchu v kraji a její implementaci. Hlavní cíle aktivit tohoto sdružení jsou směřovány na zvýšení přitažlivosti Pardubického

kraje jako turistické destinace, zvýšení informovanosti účastníků i subjektů cestovního ruchu, tvorbu a podporu kulturně turistických projektů.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je statistická analýza návštěvnosti vybraných lokalit jednotlivých sektorů cestovního ruchu v Pardubickém kraji, jako je lázeňství, kulturní a přírodní památky. Na základě této analýzy bude vyhodnocen stav a stanoven odhad návštěvnosti na příští roky. Součástí práce bude i vyhodnocení dotazníkového šetření, které bude zaměřeno na zjištění způsobů trávení volného času rezidentů Pardubického kraje různých věkových kategorií a jejich názor na vybrané služby cestovního ruchu a na cestovní ruch v Pardubickém kraji. U vybraných otázek z dotazníkového šetření bude proveden test nezávislosti a v případě platnosti alternativní hypotézy bude provedeno podrobnější hodnocení znaků pomocí znaménkového schématu odchylek.

2.2 Metodika

Podklady pro tuto diplomovou práci budou pořízeny sběrem dat z odborné literatury, z veřejně dostupných článků na webových stránkách Pardubického kraje a z veřejně dostupných materiálů společností zabývajících se sběrem nebo zpracováním dat.

Před zpracováním teoretické části bude nezbytné prostudovat odbornou literaturu a veřejně dostupné materiály, zjištěné informace budou analyzovány, shrnuty a porovnány. Teoretická část bude zaměřena na charakteristiku, definici a typologii cestovního ruchu.

V praktické části budou pomocí statistických metod zpracovány získané údaje o návštěvnosti vybraných památek. Výsledná data budou využita pro výpočet odhadu návštěvnosti na následující roky. Také bude provedeno a vyhodnoceno dotazníkové šetření.

Pro zjištění základních vývojových tendencí bude použita elementární charakteristika časových řad, na základě které bude stanoven odhad budoucího vývoje. Pro odhad bude

použita lineární trendová funkce a jednoduché exponenciální vyrovnání. Výpočty, tabulky a grafy budou zpracovány v programu Microsoft Excel. Dotazníkové šetření bude vyhodnoceno graficky a pomocí asociačních a kontingenčních tabulek.

Elementární charakteristiky časových řad

Využitím elementární charakteristiky časových řad lze popsat rychlost změn hodnot a vývoj ukazatele v časové řadě za určité období. Prostřednictvím první absolutní difference ($d_{1i} = y_i - y_{i-1}$) lze vypočítat absolutní přírůstek nebo úbytek sledovaného ukazatele proti bezprostředně předcházejícímu období. Druhou diferencí ($d_{2i} = d_{1i} - d_{1i-1}$) jsou charakterizovány absolutní zrychlení či zpomalení vývoje ve zkoumané časové řadě. Koeficient růstu ($k_t = y_t/y_{t-1}$) je užíván pro vyjádření rychlosti změn hodnot v časové řadě, tempo růstu je koeficient růstu vyjádřený v procentech. Bázickým indexem ($BI = y_t/y_0$) je vyjádřena změna v časové řadě k základnímu období (Svatošová, a další, 2008).

Lineární trendová funkce

Lineární trendová funkce je využívána k odhadu průběhu hodnot sledovaného ukazatele y_t pro $t = 1, 2, \dots, n$ za předpokladu, že se dosavadní charakter analyzované časové řady nezmění. Tímto odhadem je orientačně určován základní směr vývoje časové řady a je vyjadřován rovnicí ve tvaru: $\hat{y}_t = a + bt$. V programu Microsoft Excel lze pro výpočet použít funkci „lintrend“ (Svatošová, a další, 2008).

Jednoduché exponenciální vyrovnání

Použitím varianty jednoduchého exponenciálního vyrovnání, kdy je předpokládáno, že v průběhu časové řady existují krátká období, jejichž trend je považován za konstantní, lze stanovit odhad hodnoty pro další časové období. Jsou-li brány v úvahu možnosti rychlých a nepravidelných změn trendu v čas, jsou nejmladším časovým hodnotám v dané řadě připisovány větší váhy odhadu (Svatošová, a další, 2008).

Dotazníkové šetření

Dotazníkovým šetřením jsou zjišťovány a vyhodnocovány názory respondentů na určitou problematiku. Předem připravené otázky mohou být respondentům předloženy formou ankety, dotazníku nebo rozhovoru. Otázky mohou být uzavřené, otevřené nebo

polootevřené a v šetření by neměly chybět ani otázky identifikační, které pomohou zjistit základní údaje o respondentovi. Otázky by měly být srozumitelné, aby odpovědi byly jednoznačné. Analýzou získaných informací z dotazníkového šetření a jejich zobecněním budeme moci učinit konkrétní závěry a doporučení. Pro účely této práce bude zvolena písemná forma dotazníku s použitím uzavřených otázek, které budou mít předem dané možnosti odpovědi (Svatošová, 2008).

Kontingenční tabulky

Pomocí kontingenční tabulky jsou sledovány závislosti nominálních statistických znaků, z nichž alespoň jeden znak je znakem množným. Při testování nezávislosti znaků v kontingenční tabulce je využíván χ^2 test nezávislosti, kdy jsou brány v úvahu rozdíly skutečných a teoretických četností (Svatošová, a další, 2001). Podíl teoretických četností, kdy hodnota je menší než 5, nesmí být nižší než 20% a žádná hodnota nesmí být menší než 1. Pokud by takový případ nastal, musí dojít ke sloučení řádků nebo sloupců. Sílu nezávislosti kontingenční tabulky je možné určit pomocí Pearsonova koeficientu kontingence, který nabývá hodnoty z intervalu $\langle 0;1 \rangle$, přičemž vypočtená hodnota 0 je posuzována jako nezávislost, hodnota 1 jako absolutní závislost. Pearsonův koeficient lze vypočítat jako odmocninu z podílu $\chi^2 / \chi^2 + n$, normalizovaný koeficient jako podíl $C/C_{\max}$, kdy hodnotu $C_{\max}$ lze získat v příslušných tabulkách (Svatošová, 2008).

Asociační tabulky

Asociační tabulky jsou výsledkem třídění uspořádání dvou kvalitativních alternativních statistických znaků. Jedná se o kontingenční tabulku o rozměru dva řádky a dva sloupce. Nezávislosti znaků jsou při rozsahu souboru větším než 40 testovány χ^2 testem nezávislosti. Nulová hypotéza o nezávislosti bude testována pomocí kritéria $\chi^2 = n(ad-bc)^2/(a+b)(a+c)(b+d)(c+d)$ a vypočtená hodnota bude porovnávána s tabulkovou kritickou hodnotou $\chi^2_{(1)}$. Nulová hypotéza o nezávislosti bude zamítnuta, pokud $\chi^2 > \chi^2_{\alpha(1)}$ (Svatošová, 2008).

3 Teoretická východiska

3.1 Definice cestovního ruchu

Definovat cestovní ruch bylo snahou mnoha autorů již na začátku dvacátého století, kdy původní snahou bylo odlišit cestovní ruch od obecného pojmu cestování. Cestovní ruch, jako společenskoekonomický jev, byl zkoumán a definován různými obory vědy a v průběhu jeho vývoje došlo v jeho definicích i k rozlišování sociálních či ekonomických stránek (Malá, 1999).

Cestovní ruch lze charakterizovat jako souhrn vztahů a jevů, vznikajících při krátkodobém nevýdělečném pobytu mimo místa stálého bydliště, uskutečňovaných ve volném čase, za účelem zotavení, zábavy, rekreace či poznáním. Z cestovního ruchu lze tedy vyloučit cesty v místě stálého bydliště, pravidelné cesty do zahraničí, dočasné přistěhování za prací nebo dlouhodobou migraci (Malá, 1999).

Cestovní ruch je definován jako otevřený systém, který je ovlivňován svým okolím, ale zároveň je sám pro toto vnější prostředí významný. Mezi vnější systémy cestovního ruchu jsou začleňovány technologické prostředí - dopravní a ubytovací možnosti, ekologické prostředí - vliv aktivit cestovního ruchu na životní prostředí, sociální prostředí - motivace k cestování, politické prostředí - vliv na rozvoj cestovního ruchu a ekonomické prostředí - vliv na rozsah poptávky po cestovním ruchu (Vystoupil, a další, 2006).

3.1.1 Základní pojmy cestovního ruchu

Za základní pojmy cestovního ruchu lze dle Drobnej (2010) považovat pojmy cestovní ruch, cestovní ruch aktivní nebo pasivní, vnitřní, národní nebo mezinárodní cestovní ruch, volný, vázaný nebo tranzitní cestovní ruch, destinace, zdrojová země, turista, výletník, návštěvník, rezident, nerezident, průmysl cestovního ruchu, ekonomika cestovního ruchu, satelitní účet cestovního ruchu.

Přestože definice cestovního ruchu nejsou jednotné, za primární pojem lze jednoznačně označit účastníka, a to jak v oblasti cestovního ruchu domácího nebo mezinárodního. Jedná se o osoby, u kterých se jedná o dočasnou cestu nebo pobyt nevýdělečného charakteru mimo místo trvalého bydliště. Účastníky lze rozdělit podle doby pobytu jeho cesty na (Čech, 1998):

- **Stálé obyvatelé** – doba pobytu je delší než jeden rok v mezinárodním cestovním ruchu nebo více než šest měsíců v domácím cestovním ruchu
- **Návštěvníky** – osoby, které cestují do jiného místa, než je jejich trvalé bydliště, jejich doba pobytu je kratší než jeden rok v mezinárodním cestovním ruchu nebo je kratší než šest měsíců v domácím cestovním ruchu, rozdělují se na domácí a zahraniční návštěvníky, a to dle místa jejich trvalého bydliště
- **Turisty** – doba pobytu zahrnuje alespoň jedno přespání, není však delší než jeden rok v mezinárodním cestovním ruchu nebo šest měsíců v tuzemském cestovním ruchu, dělíme je stejně jako návštěvníky na domácí a zahraniční
- **Výletníky** – vyznačují se tím, že v navštíveném místě nestráví ani jednu noc, doba pobytu je kratší než dvacet čtyři hodin, typ výletníka může být taktéž domácí a zahraniční
- **Tranzitní návštěvníky** – specifické typy, kteří navštíví určité místo během své cesty na jiné cílové místo, těmito osobami mohou být jednodenní návštěvníci i turisté

3.1.2 Historie cestovního ruchu

Počátky cestování jsou datovány se vznikem samotného lidstva. S vývojem potřeb lidstva docházelo i k vývoji cestování. V pravěku bylo cestování nutné zpravidla kvůli obživě a lepším životním podmínkám. Období starověku je datováno jako počátek cest za obchodem, a to především do Asie, Afriky nebo na Blízký východ. V této době docházelo ke zdokonalování dopravních cest, prostředků i ubytování. V Řecku byl cestovní ruch

využíván v rámci poznávání zvyků, tradic a k účasti či pozorování Olympijských her. U Římanů lze najít především důvody vojenské a také jejich velkou zálibu v lázeňství. Od třináctého století docházelo k rozvoji mořeplavby, a to zejména kvůli potřebě dobývat nová území a zvětšovat majetky. Prvním známým mořeplavcem byl Marco Polo, hned za ním následovali Kryštof Kolumbus a Amerigo Vespucci. Mezi čtrnáctým a sedmnáctým stoletím se lidé začali více vzdělávat a odcházeli studovat především do zahraničí. S tím souvisí vznik nejstarších evropských univerzit Sorbony v Paříži a Oxfordu a Cambridge v Anglii (Vystoupil, a další, 2006).

Počátky novodobého cestování jsou spojeny s průmyslovou revolucí, tedy druhou polovinou 19. století. V této době se velice rozvinula doprava, především silniční a železniční. Byla zavedena pevná pracovní doba a díky tomu lidé začali mít i dostatek volného času, který byl využíván k poznávání nových míst, ke vzdělávání, rekreování, načerpání sil, k regeneraci a zotavení. Aby toto všechno bylo obyvatelům umožněno, museli mít k dispozici volné finanční prostředky, svobodu pohybu, dostatek volného času a muselo dojít ke vzniku tomu odpovídající infrastruktury. Jako prvním organizátorem skupinového výletu a zakladatelem první cestovní kanceláře je, odbornou literaturou označován, Thomas Cook. Další zásluhy na vlivu na novodobém cestování jsou připisovány Karlu Beadeckerovi, vydavateli prvního turistického průvodce (Vystoupil, a další, 2006).

Cestovní ruch se před první světovou válkou vyznačoval jako doména vyšších vrstev, teprve postupem času se cestování stávalo dostupnějším i pro ostatní společenské třídy. Bylo umožněno cestovat bez administrativních omezení ze strany státu. Výrazně docházelo k rozvoji nabídky sportovních, stravovacích a ubytovacích zařízení. Tím se otevíraly možnosti podnikatelům a byl umožněn vznik nových profesí. Bohužel na začátku dvacátého století došlo k přerušení rozvoje cestovního ruchu kvůli první světové válce (Malá, 1999).

Cestování bylo první světovou válkou výrazně ovlivněno, a to z hlediska poválečného hospodářství, kdy byla zavedena pasová, vízová a celní omezení. Došlo ke zpomalení rozvoje domácího i zahraničního cestovního ruchu. Na druhé straně byly zdokonalovány

dopravní prostředky a s nimi spojené cestování, především autoturistika a mototuristika. Do cestování byly ve velké míře zapojeny i davy pracujících. V tomto období je datován vznik mezinárodní organizace cestovního ruchu a specializované školy. Další rozvoj byl přerušen druhou světovou válkou (Malá, 1999).

Po skončení druhé světové války došlo k rozdělení světa na dvě části a v každé této části se turismus rozvíjel odděleně. Vývoj u zemí, kde se ekonomika plánovala centrálně, byl nejprve velice úspěšný, ale po vyčerpání rozsáhlých faktorů se ekonomika zastavila ve svém vývoji. Kvůli nemožnosti volného pohybu se státy soustředily zejména na domácí cestovní ruch. Úspěšný vývoj je zaznamenán u rozvojových zemí (Palatková, a další, 2011).

Definice turismu po druhé světové válce jsou vymežovány následovně:

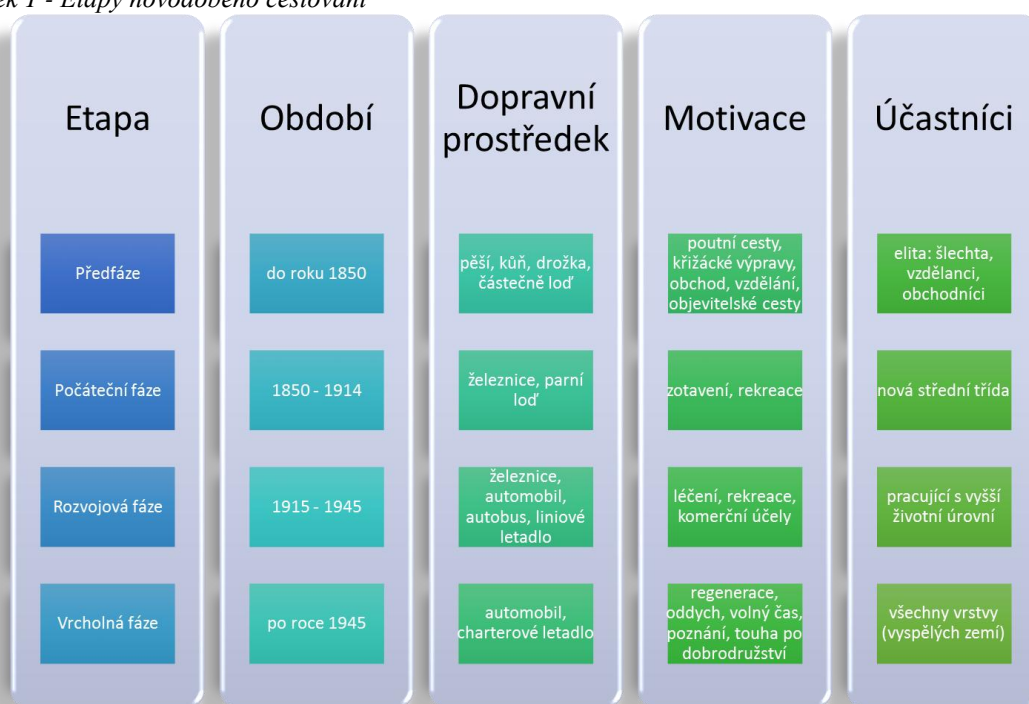
- účastníky jsou všichni občané, bez ohledu na vrstvy
- rozvíjí se tzv. krátkodobý turismus
- budují se komplexní střediska cestovního ruchu
- nejdůležitějším typem dopravy je silniční a letecká doprava
- rozvíjí se cestování do rozvojových zemí

Po rozpadu států s centrálně plánovanými ekonomikami dochází k politickým změnám v Evropě a ve světě, zejména k prohlubování krize a poklesu výroby. Po roce 2000 došlo ke zpomalení ekonomiky kvůli cenám ropy, měnové politice Evropské centrální banky, pomalému růstu americké ekonomiky a kvůli rozsáhlým teroristickým útokům. Rok 2008 je charakterizován hospodářskou krizí. Těmito faktory byl ovlivněn i cestovní ruch. V zemích střední a východní Evropy byly otevřeny hranice a občanům se naskytl možnost volného cestování. Tím se otevřely všem zemím nové destinace, ale i nové investiční příležitosti (Palatková, a další, 2011).

Díky moderním druhům dopravy je možné cestovat i do velmi vzdálených destinací. Je kladen velký důraz na ochranu životního prostředí. Prohlubuje se činnost mezinárodních organizací cestovního ruchu a začínají se rozšiřovat na turismus zaměřené vysoké školy. Objevují se specializované

výzkumné ústavy a pro cestovní ruch začínají být nezbytné informační technologie, jakožto levná forma přenosu informací a zprostředkování služeb. Shrnutí etap novodobého cestování, prostředky, motivace a typ účastníků jsou zobrazeny na obrázku č. 1 (Palatková, a další, 2011).

Obrázek 1 - Etapy novodobého cestování

Zdroj: vlastní zpracování dle Palatková, a další, 2011

3.2 Typologie cestovního ruchu

Obdobně jako u definice cestovního ruchu odborníky zabývající se danou problematikou nebyla nalezena shoda ani u typologie cestovního ruchu. Nejčastěji je cestovní ruch členěn na formy, v nichž je důraz kladen na hledisko motivů účasti a druhy, kde jsou zohledňovány jevový průběh a způsob realizace. Dle této typologie jsou do forem cestovního ruchu řazeny motivy rekreační, kulturní, společenské, sportovní, ekonomické a specifické. Za druhy cestovního ruchu jsou pak považovány cestovní ruch dle původu účastníků, dle počtu účastníků, dle věku účastníků, dle délky trvání, dle převažujícího místa pobytu, dle ročního období, dle způsobu ubytování, dle vlivu na platební bilanci, dle organizace a dle způsobu financování (Vystoupil, a další, 2006).

Ve skutečnosti však dochází k prolínání obou aspektů a vzhledem k nejednotnosti odborné literatury při přiřazování jednotlivých typů cestovního ruchu k formě nebo druhu lze cestovní ruch vyjádřit dle jevové stránky, dle způsobu realizace a účinků, které jsou přínosem pro společnost a jednotlivce (Indrová , 2009).

3.2.1 Cestovní ruch dle převažující motivace účasti na cestovním ruchu

Motivace účastníků cestovního ruchu se mohou lišit dle jejich potřeb, zájmů, ekonomických možností, volného času, povahy, fyzické či psychické kondice, touhy po poznání či vzdělání. Do této kategorie lze zařadit (Indrová , 2009):

- **rekreační cestovní ruch**, který není považován pouze za pasivní odpočinek ale i za aktivní pobyt v přírodě. V tomto typu cestovního ruchu je zařazeno i chataření a chalupaření.
- **kulturně poznávací cestovní ruch**, který je zaměřen především na návštěvy kulturně historických památek, kulturních zařízení či kulturních akcí nebo kulturní krajiny
- **cestovní ruch s náboženskou orientací** neboli návštěva církevních, poutních a posvátných míst nebo slavností
- **cestovní ruch se vzdělávacími motivy** zaměřený na další vzdělávání či poznání. V tomto typu cestovního ruchu lze vyhledat například zájezdy s výukou jazyků, s jízdou na koních, se cvičením jógy nebo zájezdy s odborným programem a vedením do významných archeologických míst.
- **cestovní ruch se společenskými motivy** jakými mohou být návštěvy příbuzných či přátel nebo klubová turistika
- **zdravotně orientovaný cestovní druh** zaměřený především na péči o fyzickou či duševní kondici obyvatel. Jako příklad je možné uvést lázeňské pobyty, pobyty zaměřené na snižování nadváhy či ovládnání stresu.
- **cestovní ruch orientovaný na poznání přírodního prostředí** neboli ekoturistika zaměřená na hlubší poznání přírody, fauny a flóry

- **cestovní ruch s dobrodružnými motivy**, jež v současnosti nabývá na stále větší oblibě. Do tohoto typu cestování jsou zahrnovány dobrodružně orientované cesty s intenzivními zážitky, jako například lovecké výpravy, extrémní sporty, výpravy do nebezpečných oblastí.
- **specificky orientovaný cestovní ruch** lze vymezit jako cestovní ruch na základě specifických motivů účastníka, a to například nákupní, politický nebo vojenský cestovní ruch

Drobná (2010) doplňuje kategorii cestovního ruchu dle převažující motivace o sportovně turistický cestovní ruch, zaměřený na pobyty se sportovními aktivitami, o venkovský cestovní ruch, zahrnující pobyty na venkově včetně agroturismu a ekoagroturismu a o kongresový cestovní ruch, při kterém mohou specialisté určitého oboru získávat nebo si vyměňovat své zkušenosti s kolegy.

3.2.2 Cestovní ruch dle dalších kritérií

Cestovní ruch lze členit dle celé řady dalších kritérií, na základě kterých lze provádět statistická šetření, mezi nejsledovanější kritéria patří (Malá, 1999):

- **cestovní ruch dle místa realizace** – domácí nebo zahraniční cestovní ruch, u kterého je podstatné, zda účastník překročí hranice státu svého trvalého bydliště či nikoli
- **cestovní ruch dle vztahu k platební bilanci státu** – zahraniční cestovní ruch aktivní, kterým jsou přinášeny devizové prostředky či zahraniční cestovní ruch pasivní, kterým jsou odčerpávány devizové prostředky
- **cestovní ruch dle délky pobytu** – krátkodobý do třech přenocování či dlouhodobý (tři dny až šest měsíců v domácím cestovním ruchu a tři dny až jeden rok v zahraničním cestovním ruchu)
- **cestovní ruch dle způsobu zabezpečení cesty a pobytu** – organizovaný zajištěný cestovními kanceláři či jinými subjekty a neorganizovaný
- **cestovní ruch dle počtu účastníků** – individuální (účastník cestuje sám nebo s rodinou) a skupinový

- **cestovní ruch dle způsobu financování** – komerční (veškeré náklady jsou plně hrazeny účastníkem) a sociální (některé podnikové rekreace či tábory pro děti zaměstnanců nebo některé lázeňské pobyty)
- **cestovní ruch dle věku účastníků** – cestovní ruch dětí do 15 let bez rodičů, cestovní ruch mládeže ve věku 15–24 let bez rodičů, cestovní ruch seniorů, cestovní ruch rodin s dětmi
- **cestovní ruch dle převažujícího prostředí** – městský nebo venkovský cestovní ruch, lázeňský cestovní ruch nebo cestovní ruch ve střediscích cestovního ruchu (horská střediska, přímořská střediska)

Dle dalšího kritéria lze cestovní ruch rozlišovat z hlediska dopadu na životní prostředí, kdy měkký cestovní ruch poškozují minimálně navštívené lokality a na druhé straně tvrdý cestovní ruch výrazně poškozují navštívené lokality a maximálně využívá místní zdroje (Drobná, a další, 2010).

3.3 Služby v cestovním ruchu

Služby cestovního ruchu jsou druhem práce, kdy nevzniká žádný výrobek, mají tedy nehmotný charakter. Uspokojují se díky nim potřeby, které jsou poptávány v cestovním ruchu. Tyto služby jsou účastníkům turismu poskytovány osobně. Jsou spojeny s místem, kde jsou objekty a zařízení cestovního ruchu. Lze je charakterizovat jako převážně sezónní záležitost. Čerpají je lidé ve svém volném čase a mimo své trvalé bydliště. Požadavky na služby jsou rozdílné dle účastníků a místa. Čím více se zvyšuje životní úroveň, tím více vzrůstá podíl výdajů za služby (Orieška, 2010).

Služby jsou děleny následovně na základní a doplňkové služby. Mezi základní služby jsou řazeny stravovací, ubytovací a dopravní služby. Služby společenské, lázeňské, obchodní, průvodcovské, směnářské, zprostředkovatelské, sportovně rekreační, informační, pojišťovnické, motoristické, opravářské, servisní, zdravotnické a komunální jsou klasifikovány jako služby doplňkové (Malá, 1999).

Z jiného hlediska mohou být služby cestovního ruchu členěny podle jejich funkcí (Malá, 1999):

- Přeprava obyvatel na místa, kde se vyskytuje cestovní ruch a následný pohyb v těchto místech.
- Pobyt účastníků v oblastech cestovního ruchu, kam lze zařadit jak ubytovací, tak stravovací služby.
- Programy vyplňující volný čas účastníků cestovního ruchu. Mezi tyto služby patří služby kulturní, lázeňské, sportovně rekreační a společensko zábavní.

3.3.1 Ubytovací služby

Ubytovací služby lze charakterizovat jako možnost dočasného ubytování mimo místo trvalého bydliště účastníka cestovního ruchu. Jako prvopočátek ubytování jsou uváděny hostince. Lidé hodně cestovali za obchodem, a to buď použitím vlaků, dostavníků či jiných dopravních prostředků, v hostincích jim bylo poskytováno útočiště. Lze je považovat za předchůdce hotelů. Vznik hotelů v dnešní podobě je datován až na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Specializované hotely se začínají objevovat s rozšířením automobilů a rozvojem cyklistiky. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století dochází k výstavbě velikých luxusních hotelů, nastává i jejich sdružování do hotelových podniků. Hotelnictví jako takové je ve skutečnosti považováno za samotné vystavění hotelů, jejich správu a organizaci, poskytování služeb v rámci daného hotelu a celkové zajištění jeho chodu (Indrová, 2009).

Ubytovací zařízení členíme dle následujících kritérií (Orieška, 2010) :

- Dle velikosti na malá (5 - 100 pokojů), na střední (101 - 250 pokojů) a na velká (251 pokojů a více).
- Dle způsobu výstavby na pevné (hotely, penziony, studentské koleje), částečně pevné (montované chaty), přenosné (stany) a na pohyblivé (přívěsy, lehátkové a lůžkové vozy).
- Dle druhu zařízení na hotely, apartmánové hotely, baby hotely, butik hotely, horské hotely, hotely garni, kongresové hotely, lázeňské hotely, wellness

- hotely, tranzitní hotely, zámecké hotely, resorty, golf resorty, rezidence, hostely, botely, motely, penziony, kempy, chatové osady a turistické ubytovny.
- Dle lokace na horská, městská a lázeňská zařízení.
  - Dle převažujících zákazníků na zařízení pro sportovce, rodiny s dětmi, obchodníky a účastníky kongresové turistiky.
  - Dle doby provozu na jedno sezónní, dvou sezónní a celoroční.

Toto členění je základním stavebním prvkem klasifikace a kategorizace těchto zařízení. Klasifikace řadí ubytovací zařízení do tříd dle rozsahu a úrovně nabízených služeb a dle vybavení. Třídy se označují pomocí hvězdiček, * Tourist, ** Economy, *** Standart, **** First Class a ***** Luxury (Beránek, 2013).

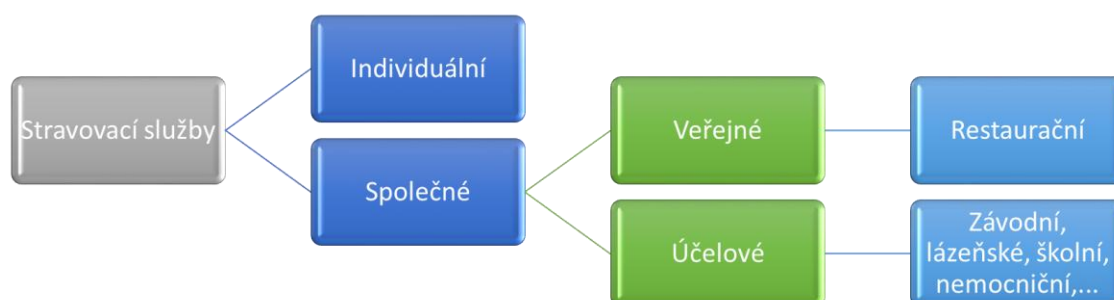
Kromě oficiálního značení existuje ovšem i neoficiální, kdy je ubytovací zařízení klasifikováno dokonce šesti hvězdičkami, například One Room Hotel v Praze a Conrad Rangali Island Maldives na Maledivách nebo dokonce sedmi hvězdičkami, například The Burj Al Arab v Dubaji. Kategorizací jsou členěna tato zařízení do kategorií, a to podle druhů. Samotná kategorie je tedy vymezením druhu ubytovacího zařízení (Orieška, 2010).

Ubytovacími zařízeními mohou dle Oriešky (2010) být turistické ubytovny, chatové osady, chaty, chalupy, prázdninové byty, stany, obytné přívěsy, obytná auta, léčebny, zotavovny, dětské tábory, čluny, lodě, motely, botely, hotely, resorty, rezidence, vily atd. Tyto druhy se výrazně liší i cenou za jednu noc. Jsou také velice úzce spojeny se stravovacími službami. Nabízejí následující typy ubytování – ubytování bez snídaně, ubytování se snídaní, polopenzi (snídaně + oběd nebo večeře), plnou penzi (snídaně + oběd + večeře), all inclusive (snídaně + oběd + večeře + svačiny + zmrzlina + nápoje + místní alkohol), ultra all inclusive (stejný jako all inclusive + importovaný alkohol, nápoje se mohou konzumovat 24 hodin denně).

3.3.2 Stravovací služby

Nezbytnou součástí cestování jsou stravovací služby, kterými je zajišťována obživa účastníků cestovního ruchu během dopravy do destinace, stejně jako v destinaci samotné. Na obrázku č. 2 je zobrazeno členění těchto služeb (Indrová, 2009):

Obrázek 2 - Členění stravovacích služeb

Zdroj: vlastní zpracování dle Indrová 2009

Z obrázku č. 2 je patrná existence individuálního stravování, kdy si účastník připravuje vlastní pokrmy podle jeho časových možností, není tedy vázán na nikoho jiného. Na druhou stranu je tato forma stravování pro účastníka časově náročná. Za další možnost lze považovat stravování společné, kdy jsou pokrmy pro účastníky připravovány hromadně. Pokrmy mohou být obměňovány v rámci roku či v rozdílném složení klientely. Tento typ stravování je důležitý zejména pro svůj ekonomický a společenský význam (Orieška, 2010).

Z hlediska ekonomiky se cestovní ruch podílí na tvorbě HDP, umožňuje tvorbu nových pracovních příležitostí, jsou z něj odváděny daně do státního a místních rozpočtů a v neposlední řadě má multiplikační efekt, což znamená, že ovlivňuje činnost dalších odvětví (např. spotřební průmysl, potravinářský průmysl a další). Společenský význam popisuje kulturu národa, díky čemuž lze působit na skladbu ve výživě, vytváří se fond volného času, který zvyšuje úroveň života a zabezpečuje rozdílné výživové potřeby (Orieška, 2010).

Společné stravování se dělí na veřejné, restaurační, které je vyznačováno značnou úsporou času pro účastníky a rozsáhlou nabídkou pokrmů, a dále na účelové stravování, které je určeno pro specifické skupiny osob, a oproti veřejnému stravování účastníci platí jen část z celkové ceny pokrmů, jelikož druhá část je hrazena z jiných zdrojů, například ze státních zdrojů nebo z příspěvků zaměstnavatele. Nejčastějšími typy účelového stravování jsou dle Orišky (2010) uváděny závodní, lázeňské, školní a nemocniční stravování.

Mezi provozovny stravovacích služeb jsou začleňovány restaurace, vinárny a kavárny a kromě těchto tradičních se objevují ve světě i zařízení, která se specializují pouze na určité druhy jídel, např. palačinkárny, čajovny, veganské a vegetariánské podniky, row restaurace, trdelníkárnny, steak house restaurace a mnoho dalších. Obrovský zájem je v současné době o podniky nabízející rychlé stravování, tzv. fast foody. Lidé vyhledávají fast foody stále více, jelikož se zvyšuje procento osob, které žijí v domácnosti samy, a také se zvětšují vzdálenosti mezi pracovištěm a místem bydliště. Za největší příčinu lze považovat hektický životní styl lidí, kdy lidé zkrátka nemají čas na přípravu jídla, a na to přesně cílí majitelé fast foodů (Beránek, 2013).

Existují i různé typy samoobsluh, kdy si zákazník sám vybere, objedná a převezme jídlo, najde si místo v podniku a donese si jídlo ke stolu. Konzumace probíhá vsedě nebo ve stoje. Dále se nabízí možnost obsluhy, která se využívá v hostinských podnicích se stravovací a zábavně-společenskou funkcí. Host má zde na vybranou, může si vybrat z menu formou à la carte, což znamená, že si sestaví své vlastní menu z nabízeného jídla a nápojů, anebo si zvolí již sestavené menu. Dalším typem je obsluha u barového pultu, kdy zákazníci sedí u pultu, kde jsou zároveň i obsluhováni. Bufetový stůl se využívá zejména při servírování snídaní, kdy jsou teplá i studená jídla vystavena na talířích ve větším množství a hosté si sami dojdou vybrat, jaké jídlo si s sebou odnesou zpět ke stolu. K dispozici jsou i nápoje. Etážový servis se využívá především v hotelech vyšších kategorií, je to forma servírování jídel přímo na hotelový pokoj. Pro maloobchody je charakteristický pultový prodej a při různých kulturních či sportovních akcích je uplatňován prodej pochůzkový, kdy prodávající chodí mezi hosty a nabízí jim svůj sortiment. Na nádražích, stanicích, školách, chodbách hotelů a dalších zařízeních jsou velice

populární prodejní automaty, kde se dají zakoupit různé výrobky, např. cigarety, sladkosti, nápoje a další trvanlivé pochutiny (Orieška, 2010).

3.3.3 Dopravní služby

Tyto služby jsou popisovány jako přesun účastníků cestovního ruchu z místa, kde bydlí, do místa, kde je cestovní ruch uskutečňován. Významná role je prisuzována kvalitní dopravní infrastruktuře. Pro účastníky dopravních služeb je důležité, aby tyto služby byly rychlé, pohodlné, bezpečné, dostatečně frekventované, aby byl dostatek dopravních prostředků, aby cena odpovídala kvalitě nabízených služeb a aby byli dopraveni do míst, kam potřebují (Indrová, 2009).

Druhy dopravy dělíme následovně:

- Silniční
- Železniční
- Letecká
- Vodní

Nejvíce rozšířeným druhem dopravy je silniční. Tímto druhem dopravy lez účastníky cestovního ruchu přemístit i do míst, která jsou těžko dostupná jinými typy dopravy. Rozvoji silniční dopravy napomohlo i vybudování rozsáhlých dálničních sítí. Nevýhodou jsou vyšší náklady na její provoz a negativní vliv na životní prostředí. Jedná se o velmi flexibilní a rychlý druh přepravy. Za vnitrostátní silniční dopravu je považována doprava, jejíž cesty se nacházejí na území jednoho jediného státu a mezinárodní silniční doprava, kdy se místo ze kterého účastník vyjede a místo, kam přijede, nachází ve dvou různých státech. Řadí se sem taxi, osobní automobily a autobusy, které se mohou využívat jako veřejné a neveřejné prostředky. Těmi veřejnými jsou klasické linkové a kyvadlové autobusy a těmi neveřejnými neboli příležitostnými mohou být okružní jízdy, transfery a různé zájezdy. Na silnicích lze potkat i méně časté dopravní prostředky jakými jsou autokary, skibusy, cyklobusy, karavany, mobilní domy anebo rotely, jenž nabízejí cestujícím možnost přespání (Orieška, 2010).

Za nejstarší druh dopravy je považována doprava železniční. Je charakterizována jako rychlá, bezpečná, pohodlná a dokáže přepravit velké množství osob. Není ale moc flexibilní a je omezena množstvím nástupišť a jízdním řádem. Je dělena na pravidelnou a nepravidelnou, vnitrostátní a mezinárodní. Ve vlacích lze nalézt restaurační, lehátkové a lůžkové vozy, díky nimž je zvyšován komfort účastníkům cestovního ruchu. Za specifický druh jsou považovány autovlaky, které jsou specializovány na přepravu cestujících a jejich automobilů, a dále horské železnice zdolávající horské úseky a převýšení, které jsou zdolávány pomocí ozubnic, či lesní železnice, které byly dříve využívány k přepravě dřeva, a často je jejich pohonem koňská síla (Orieška, 2010).

Za nejmladší druh dopravy lze považovat leteckou dopravu. Je oblíbená pro svoji rychlost a možnost dosažení vzdálených míst za krátký časový úsek. Letadla jsou stále tím nejbezpečnějším dopravním prostředkem. Nevýhodou je cena letenek, čehož ale začínají využívat nízkonákladové společnosti, které nabízejí lety za přijatelnější ceny. Leteckou přepravu rozdělujeme na pravidelnou a nepravidelnou, nazývanou charterovou, kterou objednávají cestovní kanceláře pro větší skupiny účastníků, dalším dělením jsou vnitrostátní a mezinárodní lety. Tento druh dopravy poskytují letecké společnosti, tím mohou být klasičtí dopravci anebo nízkonákladoví dopravci, kteří jsou diferencováni jak cenou letenek, tak i rozsahem nabízených služeb. V letadlech se vyskytují i různé třídy podle typu zakoupené letenky, jsou to ekonomické třídy (Economy Class), které jsou využívány největším procentem cestujících, obchodní třídy (Business Class), které bývají dvakrát dražší než ekonomické třídy, ale nabízejí komfortnější sedadla, přednostní odbavení, větší pohodlí a velký výběr z jídelního a nápojového lístku, a nakonec první třída (First Class), která je nejdražší, má obdobné služby jako obchodní třída, ale je hodnocena ještě o stupeň výše. K přepravcům s nejlepšími službami v třídách Business a First Class v současné době patří společnosti Etihad a Emirates ze Spojených Arabských Emirátů, které tomuto druhu přepravy daly zcela nový rozměr (Orieška, 2010).

Posledním druhem dopravy je doprava vodní, kterou dělíme na vnitrozemskou a námořní. Je ze všech druhů nejpomalejší. Většinou se ale již samotná přeprava považuje za rekreaci. Do tohoto druhu dopravy jsou řazeny jak lodě, tak i ponorky, trajekty, jachty,

katamarány, vory, vznášedla nebo přívozy. Velice oblíbené jsou velké zaoceánské parníky, kde jsou k dispozici rozličné služby pro účastníky cestovního ruchu, např. bazény, restaurace, casina, bary, tenisové kurty, kina, divadla, posilovny a mnoho dalšího (Indrová, 2009).

Ostatními druhy dopravy je tvořena další kategorie, kam lze zařadit městskou hromadnou dopravu (autobus, trolejbus, tramvaj, metro, nadzemní rychlodráha), saně a kočáry tažené koňmi, historické automobily, vleky, lanovky (kabinové, kabinkové, sedačkové), ozubnicové dráhy - zubačky, výtahy, eskalátory, historické a turistické vlaky, autobusy a tramvaje, povozy tažené psím spřežením, gondoly, rikši, autorikši, jízdy na slonech, velbloudech, koních, oslech, bicykly, skútry, motorky a další (Beránek, 2013).

3.3.4 Služby cestovních kanceláří

Cestovními kanceláři jsou organizovány, zprostředkovávány a zabezpečovány služby v rámci cestovního ruchu. Jedná se o koncesované živnosti, což znamená, že je lze provozovat jen na základě udělené koncese (státní povolení). Jejich činnost je zaměřena na nabídku a prodej služeb cestovního ruchu a jsou zprostředkovateli jejich prodeje. Mezi činnostmi cestovních kanceláří se také nachází prodej zájezdů pro jinou cestovní kancelář. Lze v nich zakoupit předměty, které souvisejí s cestovním ruchem, např. jízdní řády, mapy, knižní průvodce, plány, vstupenky a různé upomínkové předměty. Pro jejich činnost je nezbytné sjednání povinného pojištění záruky pro případ úpadku cestovní kanceláře, které je ochranou zákazníka pro případ úpadku cestovní kanceláře. Pokud se klient v době úpadku nachází na zájezdu, je zajištěn jeho bezpečný návrat zpět domů. V případě, že se zájezd ani nestihne uskutečnit, je zákazníkovi vrácena jeho záloha. A pokud je zájezd z důvodu úpadku cestovní kanceláře uskutečněn pouze z části, je klientovi poskytnuta odpovídající náhrada (Beránek, 2013).

Cestovní agentury jsou považovány za mezičlánek mezi cestovními kanceláři. Klienti jsou propojováni s těmi, kteří produkují služby – restaurace, hotely, cestovní kanceláře atd. Agenturami je nabízen prodej služeb cestovního ruchu. Jsou jimi kombinovány tyto služby a nabízeny cestovním kancelářím a poskytován jejich prodej.

Stejně jako cestovní kanceláře prodávají předměty cestovního ruchu klientům. Od cestovních kanceláří se liší tím, že neprodávají svoji vlastní službu, prodej pouze zprostředkovávají (Beránek, 2013).

Ze zákona je zájezd kombinován alespoň dvěma z následujících služeb (Orieška, 2010):

- Ubytování
- Doprava
- Další služby cestovního ruchu, které ovšem nedoplňují ubytování či dopravu a tvoří významnou součást zájezdu

Zájezd je prodáván a nabízen k prodeji za souhrnnou cenu a přesahuje dobu jednoho dne anebo zahrnuje přespání přes noc. Za zájezd nepovažujeme kombinaci služeb cestovního ruchu, která je prodávána dalšímu podnikateli za účelem dalšího podnikání anebo jeho nabídka a prodej nejsou v souladu se živnostenským podnikáním (Orieška, 2010).

Zájezdy jsou děleny z geografického hlediska na domácí a zahraniční. Pro přepravu jsou používány různé dopravní prostředky např. autobusy, vlaky, letadla, lodě, vlastní doprava či kombinace těchto prostředků. Dalším rozlišením mohou být zájezdy dle ročního období, letní, zimní a mezisezónní. Podle délky trvání jsou rozeznávány krátkodobé a dlouhodobé zájezdy. Dalšími typy zájezdů jsou zájezdy pro rodiny s dětmi, pro mládež, pro seniory atd. Mezi poslední dělení jsou zahrnovány tematicky zaměřené zájezdy, například poznávací, kulturně-poznávací, lázeňské, incentivní, lovecké, rybářské, pobyt na venkově, kongresové, sportovní a turistické. (Orieška, 2010).

Dle Indrové (2009) lze cestovní kanceláře a agentury považovat za realizátory funkcí zprostředkovatelských, informačních, ekonomických, realizačních a překlenovacích. Veškeré tyto funkce jsou neustále vyvíjeny a expandují. Jsou děleny dle několika hledisek, a to dle toho jakým způsobem jsou obstarány, jak jsou zaplacené, jakým způsobem jsou prodány, jak jsou připravovány.

Cestovní kanceláře jsou členěny z různých hledisek (Indrová, 2009):

- dle velikosti
- dle rozsahu služeb, které poskytují
- dle vlastnictví
- dle předmětu činnosti – cestovní agent, je ztotožňován s cestovní agenturou nebo touroperátor, který je ztotožňován s cestovní kanceláří
- dle přístupu k účastníkovi cestovního ruchu
- dle zaměření cestovního ruchu – je dělen na příjezdový (incoming) a výjezdový (outgoing)
- dle formy vlastnictví

3.4 Tuzemský cestovní ruch

Tuzemským cestovním ruchem je definován turistický pohyb v rámci České republiky. Je považován za významný z hlediska příjmů, podnikání i tvorby pracovních míst. Mezi nejvýznamnější destinace cestovního ruchu v České republice jsou řazeny západní Čechy, bohaté na minerální zdroje, které daly vzniknout lázeňským střediskům (Hrala, 2001).

Turisticky velice přitažlivou se Česká republika stala díky nepřehlednému množství kulturněhistorických památek. Národním památkovým ústavem je evidováno okolo čtyřiceti tisíc chráněných nemovitých památek a téměř padesát tisíc movitých předmětů a souborů, kam jsou řazeny hrady, zříceniny hradů, zámky, tvrze, věže, mlýny, sakrální památky, mosty, pomníky, památníky, pevnosti, bunkry, skanzeny, zoologické zahrady, akvária, hradiště, technické památky a další (Hrala, 2001).

Na území České republiky se nachází celkem čtrnáct památek, které jsou zapsány na seznamu kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Díky tomuto počtu památek patří Česká republika mezi dvacítku zemí s největším absolutním počtem památek. Zapsáním na Seznam se z památek stávají pamětihodnosti, které je potřeba ochránit jako dědictví pro další generace. Aby se památka mohla objevit na tomto seznamu, musí splňovat alespoň jedno z pěti kritérií: musí být mistrovským dílem lidského génia, musí být fyzicky spjata s vyjádřením v oblasti intelektuálního nebo duchovního života, musí být specifickou

ukázkou daného civilizačního okruhu nebo podnětu, musí být jedinečným vzorem typu stavby nebo souboru staveb mapujících období jednoho nebo více období lidských dějin anebo musí být specifickou ukázkou kultury již zaniklé civilizace (Herzán, 2012).

Kromě hmotného dědictví se v České republice vyskytuje i několik památek nehmotného dědictví. Prvním na Seznamu se stal mužský lidový tanec Verbuňk ze Slovácka, zapsán byl v roce 2005. Mezi dalšími památkami nehmotného dědictví jsou řazeny masopustní průvody masek v okolí Hlinska, Jízda králů na Hané a na Slovácku, loutkářství a textilní tiskařská technika modrotisk (Petro, 2018).

Cestovní ruch se v České republice rozvíjí i díky nepřebornému množství pořádaných akcí. Tyto akce přitahují nejenom místní turisty, ale i cestovatele z jiných zemí. Nejvíce se jich pořádá v Praze, ale ani ostatní oblasti v republice nezůstávají pozadu. V Praze se každým rokem pořádá např. Bitva na Bílé hoře, na Vyšehradě se pořádají divadelní představení v rámci Shakespearovských slavností, v září jsou to oblíbená vinobraní konaná po celé Praze, Signal festival, který každoročně osvětlí desítky historických budov, různé maratony, pochody a další. Po celé republice jsou přes léto pořádány hudební festivaly – Sázava fest, České a Moravské hrady, Benátská noc, Votvírák, Léto s Rychtářem, Hip Hop Kemp, Colours of Ostrava, Rock for People, Jamfest, Výrava, Masters of Rock, Trnkobraní a mnoho dalších. Hrady, zámky, zříceniny a muzea také nezapomínají na své návštěvníky a vylepšují jim návštěvu kostýmovanými prohlídkami, speciálními prohlídkami pro děti, šermířskými, divadelními a kejklířskými vystoupeními, přednáškami, dobovými představeními, ukázkami dravců atd. (David, 2012).

Propagací destinace České republiky v tuzemsku i zahraničí se zabývá Agentura Czech Tourism, která je státní příspěvkovou organizací a řízena Ministerstvem pro místní rozvoj. Cílem této organizace je podpora příjezdového a domácího cestovního ruchu, propagace konkrétních oblastí cestovního ruchu a propagace regionálních akcí. Její činnost je zaměřena nejen na získávání nových turistů, ale i na podporu obchodních vztahů mezi všemi subjekty domácího cestovního ruchu (Lacina, 2007).

Cestovní ruch je v České republice podporován Ministerstvem pro místní rozvoj, které se zabývá především rozvojem regionálního cestovního ruchu. Pro rozvoj regionální spolupráce byly definovány turistické regiony, jejichž hlavním cílem je sdružování prostředků, především z fondů Evropské unie, určených na zkvalitnění infrastruktury, podporu podnikání, energetické úspory, zkvalitnění komunikačních technologií a podporu programů přeshraniční spolupráce jednotlivých regionů. Pro účely cestovního ruchu jsou v České republice definovány turistické regiony Praha, Okolí Prahy, Jižní Čechy, Šumava, Plzeňsko, Západočeské lázně, Severozápadní Čechy, Český sever, Český ráj, Východní Čechy, Krkonoše, Vysočina, Jižní Morava, Střední Morava, Severní Morava a Slezsko (Lacina, 2007).

3.4.1 Lázeňský cestovní ruch České republiky

Přírodní minerální vody v České republice jsou členěny na stolní a léčivé. Aby voda mohla být označena jako minerální a mohla být využívána v lázeňství, musí odpovídat požadavkům, které jsou stanoveny v zákoně č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů. V České republice jsou minerální vody kategorizovány dle obsahu rozpuštěných plynů na sulfanové (sirné nebo sirovodíkové) a uhličitě (kyselky). Dalším členěním jsou rozpuštěné složky anionů a kationů. U anionů jsou nejčastější sírany, hydrogenuhličitany a chloridy a u kationů jsou to vápník, hořčík, sodík a draslík. Velmi cennými složkami jsou železo, jodidy anebo radioaktivní složky jako je radon. Dále vody dělíme dle minerality na slabě mineralizované, které mají méně než 1g/l, středně mineralizované s 5 – 15 g/l a silně mineralizované, které mají nad 15 g/l (Květ, 2011).

Minerální vody vznikají několika způsoby, jedním z nich je prostý způsob, kdy voda rozpouští některé látky a součásti hornin v podzemních hlubinách. Tento proces trvá i tisíce let. Jindy k tomuto jevu dochází ne moc hluboko pod povrchem, to trvá jen několik dnů či týdnů. Na Jáchymovsku se v horninách vyskytují radioaktivní prvky, což znamená že při prostém způsobu se vody obohacují o tyto radioaktivní prvky, je to ale poměrně

vzácný jev. Na Hodonínsku byly v písčitéch sedimentech uloženy přeměněné mořské vody, takové vody mají vysoký obsah jodidů a chloridů. V hloubkách od 25 do 30 km v zemské kůře vody narážejí na oxid uhličitý a umožňují tak vznik našim nejnámějším minerálním vodám, kyselkám. Vrty jsou často objeveny i termální vody. Když se tyto vody propojí s kyselkami, vznikne termální kyselka. Příkladem jsou Karlovy Vary (Květ, 2011).

Výskyt minerálních vod na našem území je dán mocností a poruchami zemské kůry. Minimum minerálních vod se proto nachází na jihozápadní Moravě a v jihovýchodních Čechách. Naopak četný je výskyt ve středu ČR, od severu k jihovýchodu až do Slezska a na Moravu a od západu k severovýchodu Čech. Nejvíce kyselky se nachází na území Karlovarské vrchoviny, Sokolovské a Chebské pánve v západních Čechách. Na jižní Moravě a na Ostravsku nalezneme chloridové vody (Květ, 2011).

Minerální vody jsou využívány především v medicíně, jsou to hlavně vody uhličitě. Ke koupelím a pitným kúram používáme kyselky a sulfanové vody. Pro balneologii jsou výjimečné vody radioaktivní. K vyčištění organismu slouží síranově-sodnohořečnaté vody. Termální vody jsou zdrojem pro koupaliště (Květ, 2011). Ke koupelím účastníci cestovního ruchu navštěvují specializovaná zařízení zvaná lázně. Slovo lázeň znamená koupel v léčivé či prosté vodě anebo v přírodních léčivých zdrojích. Obor lázeňství se zabývá léčením chorob, výzkumem vlastností minerálních zdrojů a vod a zkvalitňováním života (Zeman, a další, 2014).

Lázně se dělí do několika skupin (Zeman, a další, 2014):

- Lázně bahenní, rašelinné a slatinné = při této metodě jsou využity peloidy, neboli bahna, rašeliny a slatiny. Je to vlastně organický odpad, který se dlouhou dobu měnil právě do této podoby. Využívají se na koupele, zábaly a obklady.
- Lázně hydroterapeutické = k léčbě je využívána studená voda ve formě sprch, zábalů, stříků atd.
- Lázně klimatické = léčení probíhá v léčebných ústavech a sanatoriích, která jsou vybudována v místech s příznivým klimatem. Tyto lázně jsou děleny na lázně nížinné, které leží v nadmořské výšce do 400 m n. m., kde se vyskytuje

malá oblačnost, malá frekvence srážek a velká slunnost. Dalším typem jsou lázně podhorské, 400–800 m n. m. Tento typ se vyznačuje nižšími průměrnými teplotami v létě a většími rozdíly ve vlhkosti vzduchu. Posledním typem jsou lázně horské ležící mezi 800–1200 m n. m. a lázně vysokohorské, ty jsou položeny nejvýše ve výšce nad 1200 m n. m. Zde si návštěvníci mohou vychutnat mimořádně čisté ovzduší.

- Lázně s minerálními vodami = mají rozsáhlé využití ve formě obkladů, koupelí, sprch, parních lázní anebo ve formě inhalací, pitné kúry a injekcí.
- Lázně přímořské = zde je kladen důraz na polohu a klima letoviska. Jsou zde mírné zimy a slunná léta. Ve vzduchu se nachází hodně vlhkosti a soli, což působí blahodárně na lidský organismus. K léčbě se aplikuje mořská voda a řasy.
- Lázně radonové, sirné a uhličitě = jsou to minerální vody bohaté na oxid uhličitý, které jsou využívány jako koupele anebo jako podkožní injekce.

V České republice je zaznamenán hojný výskyt přírodních léčivých zdrojů, čímž byl umožněn vznik hned několika světově proslulým lázním. Lze se zde setkat s peloidy, minerálními vodami, přírodními plyny a léčivými klimatickými podmínkami. Mezi nejteplejší termální vodu jsou řazeny prameny v Karlových Varech a s teplotou 73° je nejteplejším pramenem Vřídlo. Studené vody se nacházejí v nedalekých Mariánských Lázních. V Luhačovicích jsou vody s vysokým obsahem minerálních látek, a proto je řadíme k těm nejučinnějším v Evropě. V Konstantinových Lázních se objevuje voda s nejvyšším obsahem volného oxidu uhličitého. Léčivá bahna, slatiny a rašeliny jsou využívány například v Lázních Bělohrad anebo ve Františkových Lázních. Františkovy Lázně jsou zároveň i nejstaršími rašelinovými lázněmi. Za klimatem mohou účastníci cestovního ruchu vycestovat do Lázní Kynžvart nebo do Vráže u Písku. Vodoléčbou jsou proslaveny lázně Jeseník a za radonovými lázněmi je nutné se vydat do Jáchymova. Dalšími turisticky oblíbenými lázněmi jsou např. Bechyně, Jánské Lázně, kam se jezdí léčit děti z celého světa se svými nemocemi pohybového aparátu a stavy po onkologické léčbě, Karlova Studánka, Kyselka, Lázně Bohdaneč, kde budovy navrhoval sám slavný architekt Josef Gočár, Lázně Libverda, Lázně Poděbrady, zabývající se srdečními

a cévními chorobami, Teplice, Třeboň, Velké Losiny s dochovanou ruční papírnou a další (Zeman, a další, 2014).

Do českých lázní jezdí především zákazníci či pacienti z České republiky. Početné zastoupení je i v řadách cizinců – Rusové, Slováci, Poláci, Rakušané, Němci, Arabové atd. Pobyt v lázních je v zahraničí propagován především díky organizaci Czech Tourism, ve které díky tomu v roce 2005 vzniklo specializované oddělení orientované přímo na lázeňství. Lázně mohou zájemci dotovat dvěma způsoby, buď jako samoplátci, těmi obvykle bývají turisté, anebo pacienti, kterým pobyt hradí jejich zdravotní pojišťovny na doporučení lékařů. Pojištěncům je hrazen pobyt komplexně nebo jen částečně, to záleží na pojišťovně. Zákazníkům jsou poskytovány ubytovací a stravovací služby, z nichž někteří mají naordinovaný dietní režim, dále kulturní, společenské a sportovně-rekreační služby ve formě hraní společenských her, procházek, výletů, různých druhů sportu, divadelních představení, koncertů, výstav, přednášek, tanečních večerů a dalších. Nechybí ani doplňkové služby – prádelny, kosmetické a vlasové salony, solné jeskyně, prodej upomínkových předmětů, občerstvení, cukrárny, kavárny atd. Těmi hlavními službami, kvůli kterým se do lázní sjíždějí rekreanti, jsou ale zdravotní služby, které zahrnují lékařská vyšetření a prohlídky, léčebné tělocviky, fyzioterapii, pitné léčby, vodoléčby, teploléčby, inhalace, klimatické léčby, elektroléčby, magnetoléčby, masáže, trakce, saunování, akupunkturu apod. (Orieška, 2010).

3.4.2 Legislativní úprava cestovního ruchu v ČR

V cestovním ruchu je právo vyznačováno souborem právních norem, které upravují právní poměry. Tyto poměry vznikají mezi subjekty účastnící se cestovního ruchu. Dále jsou upravovány právní podmínky v podnikání v tomto oboru a další otázky související s cestovním ruchem. Právo se tedy zabývá úpravou společenských vztahů. Nositeli práv může být stát či mezinárodní organizace, státní orgány, podnikatelé a spotřebitelé (Hásová, a další, 2017).

Pravidla chování subjektů cestovního ruchu jsou obsažena v pramenech práva cestovního ruchu. Prameny dělíme na základní a vedlejší (Hásová, a další, 2017):

Základní prameny práva

- Mezinárodní smlouvy – například Úmluva o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké dopravě č. 15/1935 Sb., ve znění pozdějších předpisů, Úmluva o mezinárodní železniční přepravě vyhl. č. 8/1985 Sb., Úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží sdělení č. 160/1991 Sb., Dohoda o mezinárodní přepravě cestujících autokarem sdělení č. 9/2003 Sb.
- Předpisy Evropské Unie – v oblasti cestovního ruchu je nutné se řídit Nařízením 692/2011 o evropské statistice cestovního ruchu nebo Směrnicí 2015/2302 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, doprava je prosazována např. Nařízením 261/2004 o náhradách při zpoždění letu, Nařízením 181/2007 o právech cestujících v autobusové dopravě nebo Nařízením 561/2006 týkající se silniční dopravy, ochrana spotřebitele je právně zabezpečena například Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/122/ES o ochraně spotřebitele ve vztahu k některým aspektům smluv o dočasném užívání ubytovacích zařízení a dlouhodobých rekreačních produktů nebo Směrnicí 97/55/ES o klamavé reklamě či Nařízením 524/20013 o řešení spotřebitelských sporů on-line, právně jsou ošetřeny i vztahy s mezinárodním prvkem, například vztahy závazkové nebo pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinného uzavření pojištění.
- Vnitrostátní prameny práva – cestovní ruch je ve veřejném právu ošetřen například Zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, Zákonem č. 526/1991 Sb., o cenách, Zákonem č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, Vyhláškou Ministerstva pro místní rozvoj č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby nebo normou ČSN EN 18513 Služby české republiky – Hotely a ostatní kategorie turistického ubytování. V soukromém právu je oblast cestovního ruchu upravena Zákonem č. 89/2012

Sb., občanský zákoník nebo Zákonem č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Vedlejší prameny práva jsou charakterizovány prostřednictvím Sdělení a doporučení ministerstev, obchodními podmínkami, vykládacími pravidly, vzorovými smlouvami, obchodními zvyklostmi či obecnými zásadami práva.

Ze zákona jsou stanoveny subjekty v cestovním ruchu. Subjekty, které přijímají služby cestovního ruchu, jsou dle (Hásová, a další, 2017):

- Cestující = osoba pohybující se z jednoho místa na druhé.
- Turista = typ cestujícího, který využívá cestování, aby vyplnil svůj volný čas.
- Návštěvník = osoba, která cestuje na místo, kde nemá trvalý pobyt.
- Zákazník = fyzická nebo právnická osoba, která si zakoupí zájezd od cestovní kanceláře.
- Spotřebitel = fyzická osoba chráněna předpisy na ochranu spotřebitele, která mimo rámec svého podnikání uzavře smlouvu s jiným podnikatelem.

Subjekty, které cestovní služby poskytují, jsou (Hásová, a další, 2017):

- Podnikatelé = subjekty, které vykonávají podnikatelskou činnost na vlastní odpovědnost, samostatně, systematicky, pod vlastním jménem a s cílem dosáhnout zisku. Jsou zapsáni v obchodním rejstříku.
- Obchodník = fyzická nebo právnická osoba provozující obchodní činnost, povolání, podnikání nebo řemeslo. Podtypem obchodníka je prodejce prodávající nebo nabízející služby a pořadatel, který prodává nebo nabízí služby buď sám, anebo prostřednictvím dalšího obchodníka, nebo společně s obchodníkem.
- Cestovní kancelář = podnikající, kteří organizují, nabízejí a prodávají zájezdy, a to na základě státního oprávnění k provozování činnosti tzv. koncesi. Aby byla žadateli poskytnuta koncese, musí podle přílohy č. 3 k živnostenskému zákonu doložit podnikatelský záměr a smlouvu o pojištění záruky pro případ úpadku. Dále musí nahlásit předpokládané datum zahájení činnosti.

- Cestovní agentura = podnikající, kteří mohou provozovat činnosti ve stejném rozsahu jako cestovní kanceláře na základě ohlášení volné živnosti, ovšem nemohou sami zprostředkovávat prodej zájezdu.

Ostatní subjekty cestovního ruchu (Hásová, a další, 2017):

- Subjekty poskytující služby = průvodci, horští průvodci a horští vůdci, provozovatelé lázní, ubytovacích, hostinských a sportovních služeb, poskytovatelé TV a reklamy a směnárníci.
- Subjekty podporující rozvoj cestovního ruchu = Mezinárodní organizace v oblasti cestovního ruchu (Světová organizace cestovního ruchu OSN, Mezinárodní asociace letecké dopravy a další), Spolky podnikatelských subjektů cestovního ruchu (Asociace českých cestovních kanceláří a cestovních agentur, Asociace hotelů a restaurací atd.), Spolky v oblasti ochrany spotřebitele (d Test, Asociace občanských poraden a Sdružení obrany spotřebitele) a Spotřebitelská centra (Spotřebitelský ombudsman, Centrum SOLVIT a Evropské spotřebitelské centrum).

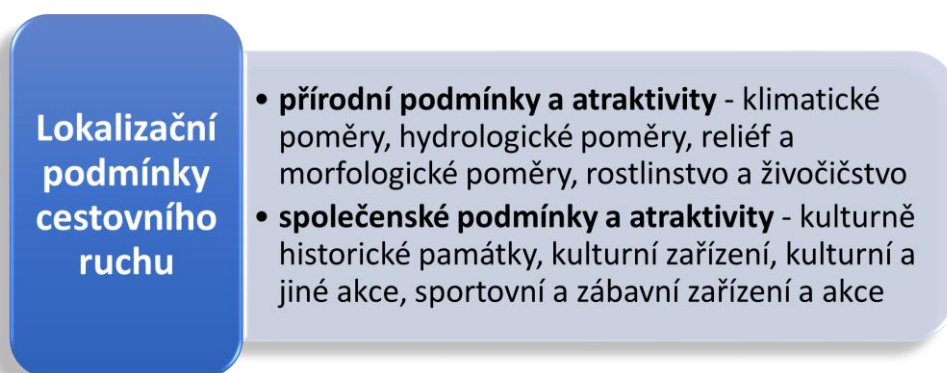
3.5 Geografie cestovního ruchu

Studium předpokladů, zákonitostí a rozmístění cestovního ruchu je základním zaměřením vědecké disciplíny geografie cestovního ruchu. Studium předpokladů pro cestovní ruch, které je orientováno zejména na celkové hodnocení životního prostředí, lze určit nejen kapacitu jednotlivých navštěvovaných oblastí, ale i možné budoucí aktivity a dislokaci zařízení. Studium poptávky a nabídky nebo studium směrů cestovního ruchu je možné využít pro analýzu cestovního ruchu jako charakteristického projevu pohybu obyvatel v jeho volném čase za účelem vlastní regenerace. Na druhé straně je nezbytné vyhodnocovat i vliv cestovního ruchu na vývoj a změny přírodního prostředí, ekonomiku a strukturu navštěvovaných oblastí. Výzkumy geografie cestovního ruchu jsou významné pro řízení cestovního ruchu a mohou být využívány při sestavování územních plánů (Vystoupil, a další, 2006).

Prostorové uspořádání cestovního ruchu je ovlivňováno selektivními, lokalizačními a realizačními faktory. Na poptávku po cestovním ruchu působí selektivní neboli stimulující činitelé. Mezi nejčastěji uvažovanými podněty pro zapojení se do cestovního ruchu mohou být například vnitropolitická stabilita a politické uspořádání, dosažená životní úroveň nebo zhoršující se stav životního prostředí. Nelze opomenout ani subjektivní faktory poptávky po cestovním ruchu, reklamu nebo propagaci určitých středisek a oblastí (Hrala, 2001).

Lokalizačními faktory jsou definovány příležitosti umístění cestovního ruchu v dané oblasti, a to z hlediska přírodních možností, společenských podmínek nebo atraktivity. Ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu jsou však považovány za druhotné, neboť jako rozhodující jsou pokládány selektivní faktory a realizační podmínky. Na obrázku č. 3 jsou zobrazeny hlavní skupiny lokalizačních faktorů (Hrala, 2001):

Obrázek 3 – Lokalizační podmínky cestovního ruchu

Zdroj: vlastní zpracování dle Hrala, 2001

Realizačním podmínkám je připisováno významné postavení pro závěrečnou etapu realizování různých způsobů cestovního ruchu, a to jeho faktické uskutečnění. Faktickou realizací cestovního ruchu je definována skutečnost, kdy je pomocí dopravy dosaženo oblastí cestovního ruchu a prostřednictvím ubytovacích, stravovacích a jiných zařízení využito středisek v těchto oblastech. Doprava je proto definována jako základní předpoklad realizačních podmínek a její význam má s rozvojem poptávky vzrůstající tendenci (Vystoupil, a další, 2006).

3.5.1 Geografie cestovního ruchu v České republice

Česká republika je vzhledem ke své rozloze a počtu obyvatel řazena do první poloviny všech čtyřicetišesti evropských států. Česká republika se nachází ve střední Evropě na severní a východní polokouli, jedná se o vnitrozemský stát, který je spojen hranicemi se čtyřmi státy.

Území lze charakterizovat jako členitou krajinu, vyplněnou pahorkatinami a vrchovinami, se značnou průměrnou nadmořskou výškou. Proto jsou nejvíce navštěvovanými přírodními zajímavostmi horské oblasti. Dalšími atraktivními místy pro turisty jsou vápencové oblasti s krasovými útvary a jeskyněmi. Realizace cestovního ruchu je ve velké míře ovlivněna i klimatickými podmínkami České republiky, ležící v mírném pásmu, a proto je možné v cestovním ruchu využívat letní a zimní sezónu. Mezi další činitele přírodního charakteru jsou zahrnovány vodní toky, jezera, rybníky a lesy (Hrala, 2001).

V České republice je možné vzhledem k její bohaté historii navštěvovat i značné množství kulturněhistorických, architektonických i národopisných památek, v jejichž bohaté nabídce lze nalézt i památky zařazené do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Mezi další společenské předpoklady pro uspokojení poptávky cestovního ruchu jsou řazeny i tradiční kulturní, společenské a sportovní akce mezinárodního významu, jako například filmový festival, folklorní festivaly, veletrhy, dostihy, motocyklové závody nebo soutěže ve skocích na lyžích. Charakteristická složka pro rozvoj je vytvářena lázeňským cestovním ruchem (David, 2012).

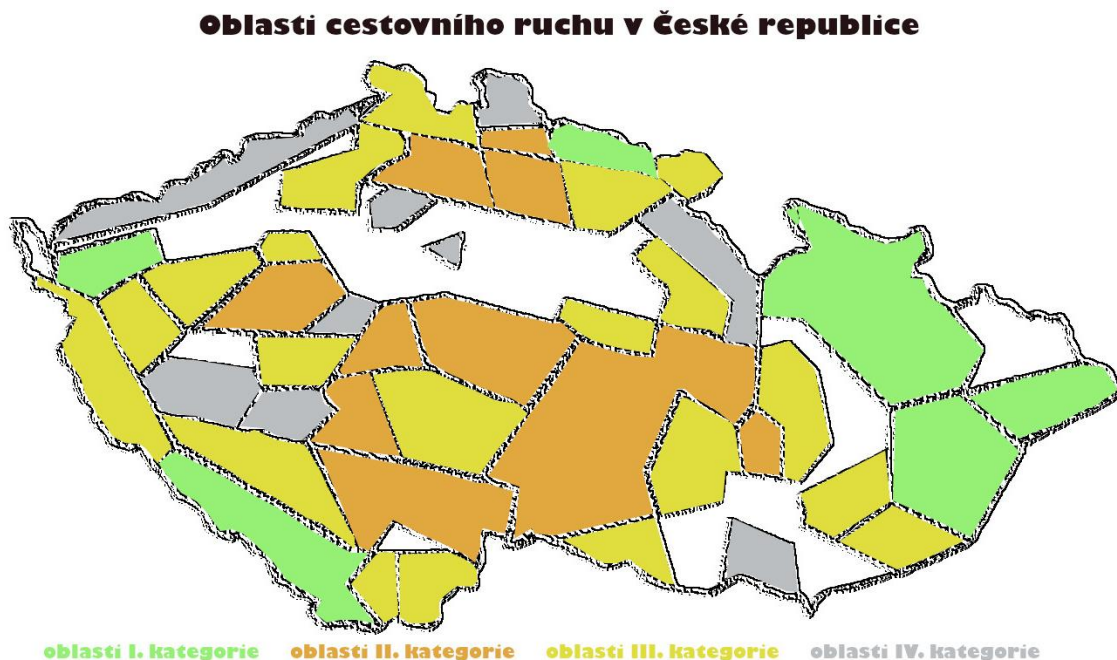
Vyhodnocením podmínek pro rozvoj a realizaci cestovního ruchu, které je zaměřeno na přírodní památky, objekty vytvořené lidskou činností, dopravní podmínky, vybavenost zařízení pro realizaci cestovního ruchu a negativních vlivů na cestovní ruch, je Česká republika rozdělena na čtyřicet sedm územních jednotek označených jako oblasti cestovního ruchu I., II., III. a IV. kategorie. V oblasti cestovního ruchu I. kategorie jsou zahrnuta území či objekty celostátního i mezinárodního významu, v oblastech II. kategorie celostátního významu, oblasti III. kategorie mají charakter pouze regionální atraktivity

a do oblastí IV. kategorie, ve kterých jsou podmínky pro cestovní ruch omezené, jsou zahrnuty pouze nenáročné formy rekreace (Hrala, 2001).

Na obrázku č. 4 je zobrazeno rozložení oblastí cestovního ruchu dle kategorií. Zeleně jsou vyznačeny oblasti první kategorie, kde se nacházejí Západočeské lázně, Krkonoše, Šumava, Jeseníky, Valašsko a Beskydy. Oranžově jsou vyznačeny oblasti druhé kategorie – Jizerské hory, Orlické hory, Českomoravská vrchovina, Jihočeské rybníky, Český ráj na Turnovsku, Máchův kraj, oblasti Střední a Dolní Vltava, Křivoklátsko, oblast Dolní Berounky, Posázaví a Moravský kras. Do třetí kategorie spadají České Švýcarsko, České středohoří, Lužické hory, Podkrkonoší, Broumovsko, Džbán, Jesenicko-Žluticko, Stříbrsko, Český Les, Chodsko, Pošumaví, oblast Horní Vltava, Kaplicko, Brdy, Tábořsko, Železné hory, Povodí Orlice, Drahanská vysočina, Podhorácko, Podyjí, Chřiby a Slovácko. Ve čtvrté kategorii nenáročné formy rekreace jsou zařazeny Krušnohoří, Frýdlantsko, Mělnicko, Staroboleslavsko, Přešticko-Nepomucko, Blatensko, oblast Dolní Berounka a Pavlovské vrchy (Hrala, 2001).

Obrázek 4 – Rozložení oblastí cestovního ruchu v České republice

Zdroj: vlastní zpracování v programu GIMP 2.10.12 dle Hrala, 2001

Nevybarvená území na obrázku č. 4 jsou nazývána územími mimo oblasti cestovního ruchu. Jedná se o území s intenzivním zemědělstvím a koncentrací průmyslu a obyvatelstva, na kterých se sice nacházejí kulturně historické nebo společenské atraktivita i přírodní zajímavosti, přesto jsou však z klasifikace požadavků cestovního ruchu vyloučena z důvodu jejich intenzivního hospodářského využívání. Do této skupiny je řazena rozsáhlá oblast Polabí, střední Poohří, Podkrušnohorský území, Ostravsko a nížinné části moravských úvalů (Hrala, 2001).

3.6 Ekonomika cestovního ruchu

Prostřednictvím odvětví cestovního ruchu dochází k příznivému ovlivňování zaměstnanosti, tvorby hrubého domácího produktu, platební bilanci státu, příjmům státního i místních rozpočtů. Druhotně je sledován pozitivní význam cestovního ruchu pro další odvětví národního hospodářství, jako například dopravu, obchod, stavebnictví, bankovníctví, telekomunikaci, kulturu nebo sport (Petrů, 2007).

Cestovní ruch je označován jako heterogenní a průřezové odvětví s přímými, nepřímými a indukovanými efekty na ekonomiku. Na obrázku č. 5 je znázorněn satelitní účet cestovního ruchu, na kterém jsou zachyceny vlivy cestovního ruchu. Přímé efekty jsou realizovány prostřednictvím přímého kontaktu účastníka cestovního ruchu a objektu cestovního ruchu, jedná se například o zakoupení pobytu v hotelu nebo zakoupení zájezdu u cestovní kanceláře nebo pořízení letenky. Nepřímými efekty se rozumí takové uskutečňování ekonomických vztahů, které není spojeno s přímým kontaktem účastníka cestovního ruchu. Účetní nebo marketingové služby pro hotel, stavební práce nebo nákupy vybavení pro hotely nebo nákupy potravin pro restaurace nejsou klasifikovány jako odvětví cestovního ruchu, ale jsou v ekonomice cestovního ruchu označovány jako jeho nepřímé důsledky (Palatková, a další, 2011).

Obrázek 5 – Satelitní účet cestovního ruchu

Zdroj: vlastní zpracování dle Vystoupil, a další, 2006

Odvětví cestovního ruchu může z ekonomického hlediska zastávat několik funkcí. V regionech s předpoklady a možnostmi pro cestovní ruch může odvětví působit jako pozitivní stabilizační faktor v revitalizaci hospodářsky slabších či strukturálně postižených území, a tím mu může být přiřazována vyrovnávací funkce. Dalším ekonomickým přínosem je charakterizováno ovlivňování zaměstnanosti nejen v samotném odvětví, ale i v dalších odvětvích terciální sféry, které jsou cestovním ruchem ovlivňovány. Multiplikačním efektem jsou vytvářeny nové příjmy z cestovního ruchu. Výrobní funkcí se rozumí příspěvek k tvorbě hrubého domácího produktu, vzniklý použitím práce, kapitálu nebo půdy (Vystoupil, a další, 2006).

Za významný indikátor, zachycující ekonomické transakce za určité období, je považována platební bilance. V oblasti cestovního ruchu jsou do platební bilance zahrnovány pouze aktivní či pasivní transakce zahraničních účastníků. Nejsou zde sledovány pouze příjmy a výdaje, ale i jednostranné převody penzí tuzemských pracovníků ze zahraničí nebo příspěvky mezinárodním organizacím se vztahem k cestovnímu ruchu, převody nehmotných práv na kapitálovém účtu, operace spojené se vznikem, zánikem

a změnou vlastnictví finančních aktiv či pasiv na finančním účtu. Přehledy o hodnotách a vývojích vertikálních položek platebního účtu a hodnoty kreditních a debetních stran jednotlivých položek v horizontální struktuře jsou prezentovány jako výsledky platební bilance cestovního ruchu (Petrů, 2007).

3.6.1 Trh cestovního ruchu

Trh cestovního ruchu lze stejně jako ostatní oblasti ekonomiky definovat jako výměnu výsledků činnosti mezi jednotlivými ekonomickými subjekty, tj. dochází zde ke směně zboží a služeb mezi kupujícím a prodávajícím na základě nabídky a poptávky. Cestovní ruch je dle Beránka (2013) vymezen subjekty – kupující a prodávající a objekty – službami, zbožím a volnými statky. Za kupující lze považovat účastníky cestovního ruchu, kteří v rámci svého pobytu uskutečňují své potřeby, mezi které patří odpočinek, rekreace, zotavení nebo poznávání.

Za prodávající jsou definovány společnosti či fyzické osoby nabízející služby a zboží účastníkům cestovního ruchu za účelem uspokojení jejich potřeb. Za prodávající lze považovat i cestovní kanceláře, přestože jejich postavení na trhu je specifické, díky jejich zprostředkovatelské činnosti (Petrů, 2007).

Charakteristickou činností trhu cestovního ruchu jsou služby a zboží je považováno pouze za vedlejší produkt. Volnými statky jsou definovány přírodní užitečné a volně přístupné statky, které nebyly vytvořeny ekonomickou činností, ale jsou nezbytné na cestovním trhu. Jedná se například o krajinu, čistý vzduch, moře či jiné vodní plochy, klimatické podmínky a podobně (Beránek, 2013).

Trh cestovního ruchu lze podle prostorového hlediska rozdělit na trh místní, regionální, národní, mezinárodní či světový. Z časového hlediska se jedná například o trh celoroční, sezónní, mimosezónní či víkendový (Malá, 1999).

4 Vlastní práce

4.1 Pardubický kraj

Pardubický kraj leží ve východní části České republiky, na pomezí Čech a Moravy, jak je zobrazeno na obrázku č. 6. Část severní hranice tohoto regionu je zároveň státní hranicí s Polskem. Sousedními kraji jsou na severozápadě Královéhradecký kraj, na západě Středočeský kraj, na jihozápadě Kraj Vysočina, na jihovýchodě Jihomoravský kraj a na východě Olomoucký kraj.

Obrázek 6 - Umístění Pardubického kraje na mapě České republiky

Zdroj: vlastní zpracování na webových stránkách <https://www.mapaceska.cz/>

Na severu je Pardubický kraj vymezen částí pohoří Orlické hory a Hrubý Jeseník. Jižní a jihovýchodní hranice kraje je ohraničena chráněnými krajinnými oblastmi Žďárských vrchů a Železných hor. Ve střední a západní části kraje se nalézá Polabská nížina. Nejvyšším bodem kraje je Králický Sněžník (1424 metrů nad mořem), bod s nejnižší nadmořskou výškou (201 metrů nad mořem) se nachází na hladině řeky Labe u Kojic.

Pardubický kraj byl zřízen jako vyšší územně samosprávný celek v roce 2000 v jižní části původního Východočeského kraje a je tvořen čtyřmi okresy (Chrudim, Pardubice,

Svitavy, Ústí nad Orlicí). Kraj je rozložen na 4.519 km², pouze 6% z celkové rozlohy České republiky, s počtem obyvatel k 31.12.2018 520 tisíc obyvatel, pouze 5% z celkové populace republiky, a tím je kraj statisticky řazen mezi nejmenší regiony. Také dalšími vybranými statistickými ukazateli z veřejné databáze Českého statistického úřadu k 31.12.2018, jak vyplývá z tabulky č. 1, hustotou zalidnění i průměrnou hrubou mzdou, je kraj hodnocen jako podprůměrný ve srovnání s ostatními kraji. Pouze ukazatelem nezaměstnanosti v roce 2018 ve výši 2,19% je kraj klasifikován jako třetí nejlepší v České republice.

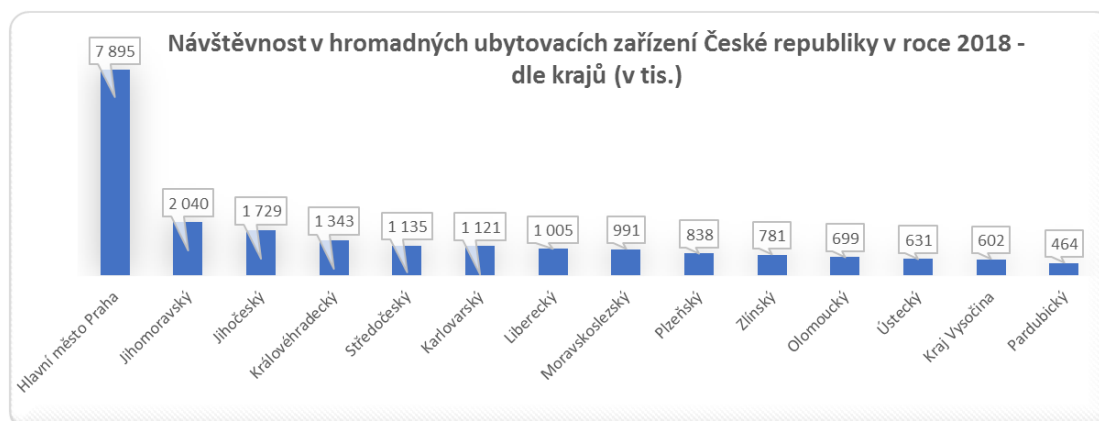
Tabulka 1 - Vybrané statistické ukazatele krajů České republiky k 31.12.2018

Kraje České republiky dle stavu k 31.12.2018					
Název kraje	rozloha (km ²)	počet obyvatel (v tis.)	hustota zalidnění (/km ²)	průměrná hrubá mzda 2018	nezaměstnanost 2018 (v %)
Středočeský	11 015	1 369,3	124	31 407	2,64
Jihočeský	10 057	642,1	64	27 996	2,38
Plzeňský	7 561	584,7	77	30 069	2,12
Jihomoravský	7 195	1 187,7	165	29 650	3,86
Kraj Vysočina	6 796	509,3	75	28 447	3,02
Moravskoslezský	5 427	1 203,3	222	27 954	4,65
Ústecký	5 335	820,8	154	28 507	4,50
Olomoucký	5 267	632,5	120	27 660	3,37
Královéhradecký	4 759	551,0	116	28 668	2,31
Pardubický	4 519	520,3	115	27 828	2,19
Zlínský	3 964	582,9	147	27 633	2,61
Karlovarský	3 314	294,9	89	27 043	2,93
Liberecký	3 163	442,4	140	28 755	3,18
Hlavní město Praha	496	1 308,6	2 638	38 316	1,93
ČR celkem	78 865	10 649,8	135	29 281	3,07

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

Pardubický kraj se také umístil na posledním místě v počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2018, jejichž počet činil pouze 3,55% z celkového počtu lůžek v České republice. Proto i návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních byla v kraji v roce 2018 nejnižší ze všech krajů a činila pouze 2,18%, jak je zachyceno v grafu č. 1. V Pardubickém kraji bylo v roce 2018 evidováno 1.915 míst pro dovolenou v karavanech, méně míst pro karavany bylo registrováno pouze ve Zlínském, Karlovarském a Olomouckém kraji.

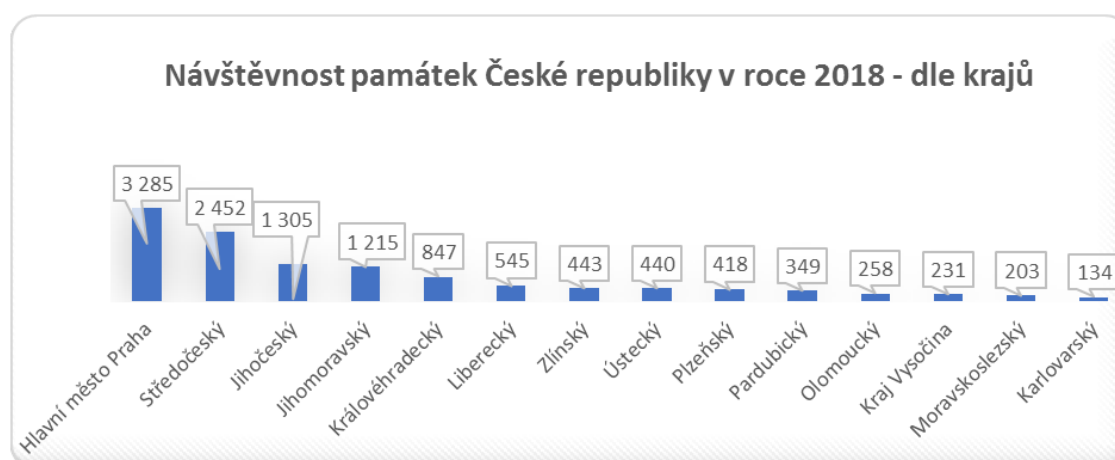
Graf 1 - návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních České republiky v roce 2018 - dle krajů

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

Z vybraných statistických údajů o památkách a jejich návštěvnosti v České republice v roce 2018 vyplývá, že v Pardubickém kraji bylo evidováno 9 hradů, zámků nebo památek za vstupné, počtem památek je kraj řazen na předposlední místo v hodnocení krajů, ale v návštěvnosti památek kraj zaujímá desáté místo ze čtrnácti. Návštěvnost památek je evidována ve výši 2,88% celkové návštěvnosti, jak je znázorněno v grafu č. 2. V základních statistických údajích o kultuře v České republice v roce 2018 je také uvedeno, že v památkových objektech Pardubického kraje bylo uskutečněno 228 kulturních akcí, přičemž poslední místo zaujímá Karlovarský kraj, kde je evidováno téměř o polovinu méně akcí. Kulturních akcí v památkových objektech Pardubického kraje se zúčastnilo 236 tis. návštěvníků, čímž je kraj řazen na desáté místo ze čtrnácti.

Graf 2 - Návštěvnost památek České republiky v roce 2018 - dle krajů

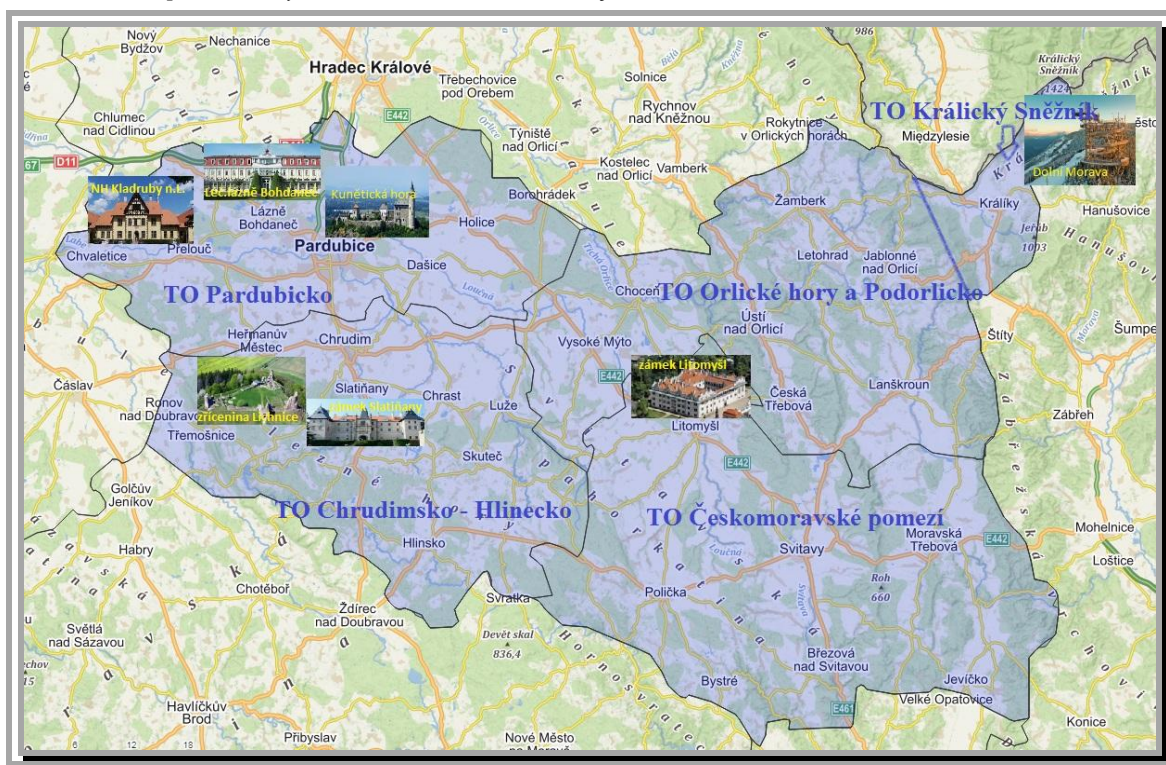

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

4.1.1 Základní charakteristika kraje pro rozvoj cestovního ruchu

Pardubický kraj je charakterizován jako území rozmanitých přírodních podmínek, s nerovnoměrným osídlením a nerovnoměrným rozmístěním průmyslové a zemědělské výroby. Úrodná Polabská nížina přechází do území pahorkatin a vrchovinného rázu. Pro účely cestovního ruchu je kraj rozdělen na pět oblastí, jak je znázorněno na obrázku č. 7.

Obrázek 7 - Mapa turistických oblastí Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování na webových stránkách <https://www.mapaceska.cz/>

V Pardubickém kraji jsou návštěvníkům nabízeny atraktivity rozmanitého druhu, ať již památky kulturně-historického dědictví, muzea a expozice, technické památky, skanzeny, chráněné krajinné oblasti, přírodní rezervace nebo jsou zde poskytovány možnosti sportovního, kulturního a společenského vyžití jak v letním, tak i v zimním období. Dostupnost regionu je poskytována i tratí evropského železničního rychlostního koridoru. Na celém území je rozvíjena agroturistika se zaměřením na chov koní. Kraj se dostává do podvědomí návštěvníků díky rozsáhlé síti cyklostezek, které jsou neustále rozšiřovány.

Turistická oblast Pardubicko je oblastí nížinou, s vysokou koncentrací průmyslu, využívanou především k letní rekreaci. Krajské město Pardubice je zároveň důležitým dopravním uzlem, snadno dostupným z celé České republiky i ze zahraničí. Díky přírodním koupalištím a rybníkům je tato oblast využívána k provozování vodních sportů, díky rovinnému rázu a teplému klimatu k pěší turistice, cykloturistice nebo golfu.

Samotné město Pardubice, nazývané jako „Město sportu“, získalo celoevropský ohlas díky tradičnímu dostihovému závodu Velká pardubická steeplechase a závodu plochodrážních motocyklů Zlatá přilba. Celosvětové uznání zařazením na Seznam světového dědictví UNESCO je od roku 2019 přiznáno nejstaršímu hřebčínu na světě v Kladrubech nad Labem. V Pardubicích a jeho okolí se nachází řada společností z oblastí chemického, strojírenského nebo potravinářského průmyslu, jejichž činnost má negativní dopad na životní prostředí, ať již ve formě znečišťování, znehodnocení krajiny nebo zvýšenou hustotou provozu na silnicích.

V turistické oblasti Chrudimsko-Hlinecko se nachází chráněná krajinná oblast a národní geopark Železné hory, oblíbené zejména pěšími turisty, s množstvím přírodních i kulturně-historických památek a národní přírodní muzeum. Okolí největší vodní plochy kraje, Sečské přehrady, nabízí atraktivní polohu pro chataře a chalupáře, především regionálního původu, kteří zde tráví svůj volný čas od jara do podzimu. V okolí přehrad Seč a Křižanovice je rozvíjena hipoturistika.

Sportovní vyžití je také nabízeno cyklistům, ale cyklotrasy v této oblasti jsou řazeny k obtížnějším. V zimním období jsou v této turistické oblasti za příznivého počasí využívány dvě sjezdovky, určené především pro děti a mírně pokročilé lyžaře, snadno dostupné z krajského města i ve večerních hodinách.

Turistická oblast Českomoravské pomezí je vyhledávanou destinací nejen návštěvníky kulturně-historických památek, přírodních krás nebo technických atraktivit, ale jsou zde poskytovány i kulturní zážitky a možnosti aktivního odpočinku. Zámek a zámecký areál Litomyšl je druhou památkou zapsanou na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, která leží na území Pardubického kraje. V této oblasti se nachází mnoho

značených turistických a cyklistických tras. Podporou návštěvnosti tohoto regionu jsou regionální cyklobusy, které jsou v provozu od června do září. Na pěti trasách jsou nabízeny možnosti návštěv hradů, zámků, rozhleden, muzeí, přírodních rezervací, naučných stezek, restaurací, aquaparků nebo sportovních areálů.

Turistická oblast Orlických hor a Podorlicka patří mezi území kraje s nejméně poškozeným životním prostředím, zejména také díky absenci velkých měst a také proto jsou Orlické hory zařazeny do chráněných krajinných oblastí. Region je vyhledávaným cílem návštěvníků jak v letním, tak i v zimním období. Pěším turistům jsou nabízeny naučné stezky, kulturně-historické památky, lidová architektura i přírodní atraktivity. Sportovně orientovaní turisté mohou využívat hustou síť cyklotras a cyklostezek, jarní období je příznivé pro sjíždění řek a v zimním období je tato oblast hojně navštěvována lyžaři, ať již milovníky sjezdového lyžování nebo běžkaři. Oblast je zpřístupněna cyklobusy nebo skibusy.

Turistická oblast Králický Sněžník je oblastí třetího nevyššího pohoří v České republice a je vyznačována dlouhým zimním obdobím. Celá oblast je vyhlášena národní přírodní rezervací, nachází se zde zbytky původní vegetace a vrchovištní rašeliniště. Oblast je oblíbeným výletním místem horských turistů a lyžařů. Stále větší popularita oblasti je dosahována díky relaxačnímu a sportovnímu resortu Dolní Morava, kterým jsou poskytovány možnosti letních zážitků zejména pro rodiny s dětmi a zimní sportovní aktivity, především lyžování, sáňkování nebo jízda na bobové dráze.

4.1.2 Jednotlivé sektory cestovního ruchu kraje

V Pardubickém kraji jsou nabízeny možnosti ubytování v hotelech a motelech, v penzionech, v kempech, v chatových osadách nebo v turistických ubytovnách. V tomto regionu chybí hotely a motely pětihvězdičkového typu, jsou zde umístěny pouze hotely a motely kategorie jednohvězdičkového až čtyřhvězdičkového typu a hotely nebo motely typu garní. V ubytování typu garní jsou omezené stravovací služby, většinou jsou zde nabízeny pouze snídaně.

Malé možnosti ubytovacího sektoru jsou však převyšovány nabídkou v sektoru turistických atrakcí. V regionu se nacházejí chráněné krajinné oblasti, geopark, kulturní a historické památky z několika architektonických období (renesančního, barokního, secesního včetně moderní meziválečné architektury), dvě místa zapsané do seznamu památek chráněných UNESCO, muzea, technické památky či sportovní centra. Dále jsou v regionu pořádány sportovní a kulturní akce mezinárodního nebo celorepublikového významu.

Nejzajímavějšími kulturně-historickými památkami jsou zámek v Litomyšli a tři královská věnná města – Chrudim, Polička a Vysoké Mýto. V Muzeu řemesel v Letohradě jsou návštěvníci seznamováni s dobovými řemesly devatenáctého století. Dále je to vojenské muzeum ve městě Králíky nebo tvrz Bouda, kde je dokumentována předválečná etapa dějin. Unikátem architektonického stavitelství je nazýváno krematorium v Pardubicích ve stylu art deco, pocházející ze třicátých let minulého století. Temná období druhé světové války jsou připomínána pietním místem Ležáky nebo Zámečkem v Pardubicích.

Vysoká návštěvnost je zaznamenána i u dalších kulturních objektů v kraji, například ve Východočeském muzeu v Pardubicích, sídlícímu v prostorách zámku, v Muzeu Loutkářských kultur v Chrudimi, ve Skanzenu na Veselém kopci u Hlinska, ve kterém je možnost seznámit se se životem na vesnici ve dvacátém století, v Hipologickém muzeu ve Slatiňanech nebo v Africkém muzeu cestovatele Dr. Emila Holuba v Holicích.

Mezi technickými památkami se nachází umělé vodní dílo Opatovický kanál se současnou délkou přes třicet kilometrů, tvrz Bouda v Orlických horách vybudována ve třicátých letech dvacátého století v rámci Československého opevnění, jedenáctikilometrová úzkorozchodná železnice v Mladějově nebo viadukt přes údolí Divoké Orlice vystavěný ve čtyřicátých letech dvacátého století.

Do kategorie přírodních památek a krajín je řazena přírodní rezervace Toulouvcovy Maštale v turistické oblasti Českomoravské pomezí, národní přírodní rezervace Králícký

Sněžník, ústecko-orlická přírodní rezervace Zemská brána nebo národní geopark a chráněná krajinná oblast Železných hor.

Za kulturní a společenské akce přesahující hranice regionu lze považovat evropský operní festival s dlouholetou tradicí Smetanova Litomyšl, Mezinárodní festival pěveckých sborů Bohuslava Martinů konající se v Poličce, Festival Smíchu ve Východočeském divadle v Pardubicích, Folklorní festival Pardubice – Hradec Králové, spojený s doprovodnými akcemi Pernštýnská noc, historickým jarmarkem lidové tvorby a řemesel či ochutnávkou původních pokrmů, festival Jeden svět zaměřený na dokumentární filmy o lidských právech, Jazzový festival v Poličce, Pardubické hudební jaro Komorní filharmonie v Pardubicích, Mezinárodní festival dětských sborů v Pardubicích nebo Udílení cen Františka Filipovského za filmový dabing v Přelouči.

Dopravní sektor Pardubického kraje je vystihován především evropským železničním koridorem spojujícím Berlín s Vídní a mezinárodním letišťem sloužícím jak pro civilní, tak pro vojenské účely. Civilní letiště v letních měsících přepravuje především klienty cestovních kanceláří do Španělska, Řecka, Turecka a Bulharska. Celoročně jsou v letovém řádu nabízeny pravidelné letecké spoje do Moskvy a Petrohradu v Rusku, Kyjova na Ukrajině a do Larnaku na Kypru. Silniční síť v kraji je sice považována za jednu z nejhustších v zemi, avšak s horší kvalitou. Ve výstavbě se nacházejí i další části dálničních přípojek, ale především krajské město je proslulé absencí obchvatů a parkovacích míst.

V celém kraji je možné navštívit zprostředkovatele cestovního ruchu, pobočky cestovních kanceláří a agentur nebo využít informačně-rezervační systémy, díky nimž jsou poskytovány nejen informace o atraktivitách cestovního ruchu, dopravním spojení, možnostech stravování, otevíracích dobách, konání sportovních či společenských akcí, ale jsou jimi umožněny i rezervace některých služeb.

Pro účely zabezpečení koordinace a spolupráce poskytovatelů služeb cestovního ruchu je v Pardubickém kraji zřízeno zájmové sdružení právnických osob Destinační společnost Východní Čechy. Tímto sdružením jsou realizovány aktivity směřující k rozvoji

cestovního ruchu kraje a jeho propagace. Výsledky činnosti regionální destinační společnosti je možné posuzovat při návštěvě oficiálního turistického portálu Pardubického kraje, vytvořeného Destinační společností Východní Čechy, kde je možné získávat informace o památkách, kulturních a sportovních akcích nebo návrhy na výlety včetně doporučení na ubytovací a stravovací služby. Součástí portálu je i plánovač výletů či informace o dopravním spojení.

Za další přínosnou aktivitu destinační společnosti lze považovat distribuci turistických novin pro Východní Čechy formou přílohy deníku Mladá fronta DNES, jak v Pardubickém kraji, tak i v sousedících krajích. Cestovatelská soutěž Cyklopecky Pardubického kraje, organizována Destinační společností Východní Čechy, byla v roce 2018 hodnocena mezi nejlepšími turistickými produkty.

V publikaci České centrály cestovního ruchu – Czech Tourism (CzechTourism, 2019) o návštěvnosti turistických cílů v Pardubickém kraji je uvedeno, že v roce 2018 bylo v této oblasti registrováno 1,079.024 návštěvníků. Cílem 30,4% návštěvníků kraje byly hrady a zámky, 26,14% návštěvníků mělo zájem o zábavní turistické cíle, muzea a galerie navštívilo 22,22% turistů, lidovou kulturu 6,99% návštěvníků a vojenské turistické cíle 6,98% návštěvníků. Největší počet návštěvníků byl registrován na Stezce v oblacích, která se nachází v relaxačním a sportovním resortu Dolní Morava. Jako další atraktivní turistické cíle jsou dle návštěvnosti uváděny Východočeské muzeum v Pardubicích, Národní hřebčín Kladruby nad Labem, Muzeum v přírodě na Vysočině, Veselý kopec, Hrad Svojanov, Státní zámek Litomyšl, loutkářské muzeum v Chrudimi, hrad Kunětická hora, dělostřelecká tvrz Hůrka a Muzeum řemesel v Letohradě.

4.1.3 Analýza vývoje počtu lůžek a míst pro karavany v Pardubickém kraji

Ve veřejné databázi Českého statistického úřadu (Český statistický úřad, 2019) je uvedeno, že v Pardubickém kraji bylo k 31.12.2018 evidováno nejméně lůžek ze všech krajů České republiky, pouhých 3,55% z celkového počtu registrovaných lůžek v zemi.

Tabulka 2 - Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012–2018

Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji

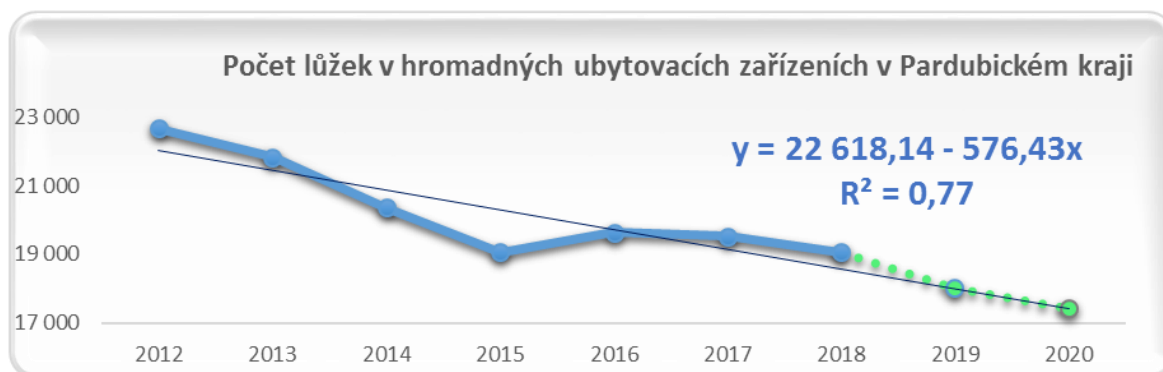
rok	počet y_t	absolutní přírůstek y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2012	22 671			
2013	21 842	-829	0,963	0,963
2014	20 363	-1 479	0,932	0,898
2015	19 068	-1 295	0,936	0,841
2016	19 637	569	1,030	0,866
2017	19 535	-102	0,995	0,862
2018	19 071	-464	0,976	0,841
průměr	20 312	-600	0,972	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

V tabulce č. 2 je zobrazen vývoj počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012 - 2018. Ve sledovaném období je patrný každoroční úbytek, pouze v roce 2016 bylo registrováno o 569 lůžek více než v roce 2015. K nejvýznamnějšímu poklesu došlo v roce 2014, kdy meziročně ubylo 1 479 lůžek. Úbytek ve výši 6,4% byl oproti předchozímu roku zaznamenán i v roce 2015. V roce 2018 byl počet lůžek ve srovnání s prvním rokem sledování 2012 nižší o 15,9%. Průměrný koeficient růstu za sledované období činí 0,972, čímž je vyjádřeno, že počet lůžek klesal průměrně o 2,8% každý rok.

Lineární spojnicí trendu vývoje počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v grafu č. 3 je potvrzena klesající tendence analýzy. Pokud charakter časové řady zůstane nezměněn, bude v následujících letech ubývat v průměru ročně o 576 lůžek. Zobrazeným lineárním trendem odhadu počtu lůžek je dle indexu determinace vysvětleno 77% celkového kolísání dané řady.

Graf 3 – Vývoj počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012–2018

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

Mezi ukazatele cestovního ruchu je řazen i ukazatel počtu míst pro karavany, kterým je zohledňována volba turistů nespoléhat se na volné kapacity ubytovacích zařízení či jejich úroveň, ale trávit svůj volný čas v prostředí vytvořeném dle vlastních požadavků. Porovnáním počtu míst pro karavany v Pardubickém kraji vzhledem k počtu míst pro karavany v ostatních krajích České republiky k 31.12.2018 je Pardubický kraj řazen na desáté místo ze čtrnácti, tudíž není krajem s nejmenším počtem míst pro karavany.

Tabulka 3 - Počet míst pro karavany v Pardubickém kraji v letech 2012–2018

Počet míst pro karavany v Pardubickém kraji

rok	počet y_t	absolutní přírůstek y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2012	1 532			
2013	1 627	95	1,062	1,062
2014	1 812	185	1,114	1,183
2015	1 807	-5	0,997	1,180
2016	1 817	10	1,006	1,186
2017	1 925	108	1,059	1,257
2018	1 915	-10	0,995	1,250
průměr	1 776	64	1,039	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

V tabulce č. 3 je zobrazen vývoj počtu míst pro karavany v Pardubickém kraji v letech 2012 - 2018. Pouze ve dvou letech sledovaného období je patrný velice malý úbytek. V roce 2014 došlo v meziročním porovnání k nejvyššímu přírůstku, a to o 185 míst. Další významný přírůstek ve výši 5,9% oproti předchozímu období byl zaznamenán v roce 2017.

V roce 2018 byl počet míst ve srovnání s prvním rokem sledování 2012 vyšší o 25%. Průměrný koeficient růstu za sledované období činí 1,039, čímž je vyjádřeno, že počet míst se zvyšoval průměrně o 3,9% každý rok.

Lineární spojnicí trendu vývoje počtu míst pro karavany v Pardubickém kraji v grafu č. 4 je potvrzena rostoucí tendence analýzy. Pokud charakter časové řady zůstane nezměněn, bude se počet míst pro karavany v následujících letech zvyšovat v průměru o necelých 63 míst. Zobrazeným lineárním trendem odhadu počtu míst pro karavany je dle indexu determinace vysvětleno 92,9% celkového kolísání dané řady.

Graf 4 - Vývoj počtu míst pro karavany v Pardubickém kraji v letech 2012-2018 a odhad pro roky 2019 a 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

Z uvedených analýz vyplývá, že zatímco počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních klesá, počet míst pro karavany v Pardubickém kraji roste. Může se jednat o zvýšenou oblibu turistů cestovat s vlastním karavanem či obytným vozem nebo o nové trendy ubytování, které dosud nepodléhají statistickému sledování. Například o ubytování v soukromí prostřednictvím webové služby Airbnb anebo o ubytování poskytovanému zdarma cestovatelům prostřednictvím aplikace Couchsurfing.

4.1.4 Analýza návštěvnosti v HUZ v Pardubickém kraji

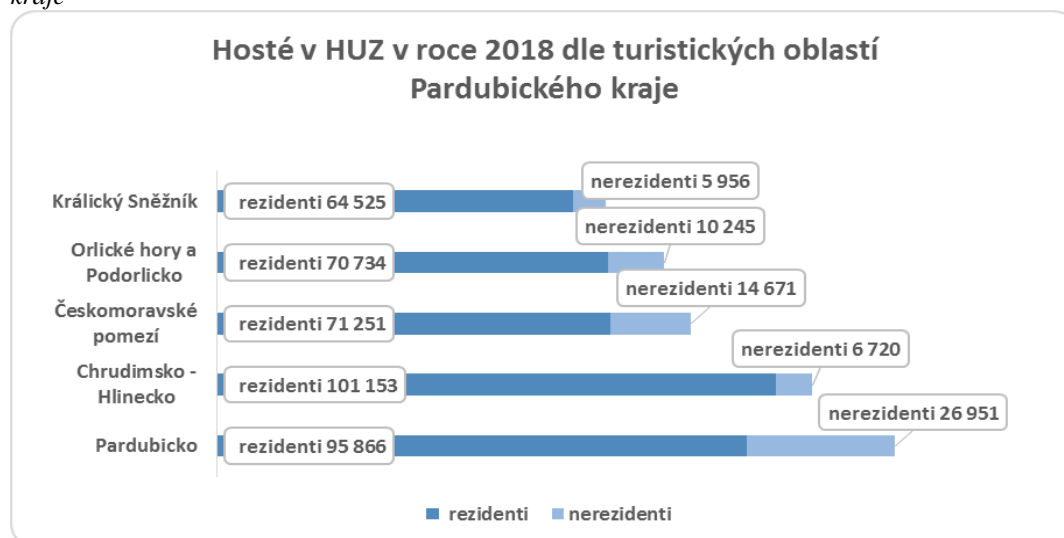
V roce 2018 bylo v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji registrováno 467,7 tisíc hostů, což činí 2,2% z celkového počtu hostů registrovaných v hromadných ubytovacích zařízeních v celé České republice ve sledovaném roce, z toho 403,5 tisíc

návštěvníků rezidentů a 64,1 tisíce zahraničních návštěvníků. Podíl zahraničních návštěvníků v Pardubickém kraji činil 13,81%, zatímco podíl zahraničních návštěvníků v České republice z celkového počtu návštěvníků v roce 2018 činil 49,94%. Průměrný počet přenocování v Pardubickém kraji v roce 2018 činil 2,8 noci, zatímco v celorepublikové statistice 2,6 noci.

Z celkového počtu hostů Pardubického kraje bylo 26,18% hostů v hromadných ubytovacích zařízeních bylo v roce 2018 evidováno v turistické oblasti Pardubice, pouze 15,07% hostů navštívilo hromadná ubytovací zařízení v turistické oblasti Králický Sněžník. Největší zájem rezidentů o ubytování je vykazován v turistické oblasti Chrudimsko - Hlinecko, pouze 9,23% zahraničních hostů je evidováno v turistické oblasti Králický Sněžník, jak je zachyceno v grafu č. 5. Nejvyšší průměrný počet přenocování v roce 2018 je vykazován v turistické oblasti Pardubice, a to 3,5 noci. V turistické oblasti Chrudimsko – Hlinecko strávili hosté v průměru pouze 2,3 noci.

Graf 5 - Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2018 dle turistických oblastí Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

V tabulce č. 4 je zobrazen vývoj počtu návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012 - 2018. V roce 2014 došlo k úbytku počtu návštěvníků o 3% ve srovnání s předchozím rokem. Nepatrný úbytek počtu návštěvníků 0,1% byl zaznamenán v roce 2018. V roce 2015 došlo v meziročním porovnání

k nejvyššímu přírůstku, a to o 53,7 tis. hostů. Další významný přírůstek ve výši 7,3% oproti předchozímu období byl zaznamenán v roce 2016, o 24 tis. hostů více bylo registrováno i v roce 2017. V roce 2018 byl počet návštěvníků ve srovnání s prvním rokem sledování 2012 vyšší o 27,6%. Průměrný koeficient růstu za sledované období činí 1,043, čímž je vyjádřeno, že počet návštěvníků se zvyšoval průměrně o 4,3% každý rok.

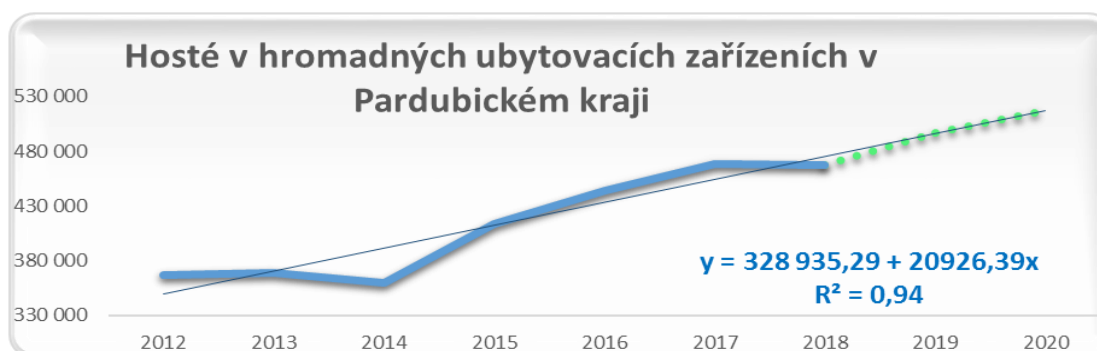
Tabulka 4 - Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012-2018

Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji				
rok	počet y_t	absolutní přírůstek y_t	koeficient růstu k_t	bazický index z_t
2012	366 443			
2013	369 233	2 790	1,008	1,008
2014	359 665	-9 568	0,974	0,982
2015	413 443	53 778	1,150	1,128
2016	443 717	30 274	1,073	1,211
2017	468 273	24 556	1,055	1,278
2018	467 712	-561	0,999	1,276
průměr	412 641	16 878	1,043	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

Lineární spojnicí trendu vývoje návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v grafu č. 6 je potvrzena rostoucí tendence analýzy. Pokud charakter časové řady zůstane nezměněn, bude se počet hostů v následujících letech zvyšovat v průměru o necelých 21 tis. hostů ročně. V roce 2020 by tak mohlo kraj navštívit 517 tis. hostů. Zobrazeným lineárním trendem odhadu počtu návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních je dle indexu determinace vysvětleno 94% celkového kolísání dané řady.

Graf 6 - Vývoj návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012–2018 a odhad pro roky 2019 a 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle (Český statistický úřad, 2019)

Srovnáním podílu zahraničních návštěvníků v roce 2018 v Pardubickém kraji ve srovnání s podílem zahraničních návštěvníků v České republice může být potvrzena teorie geografického rozdělení cestovního ruchu v České republice v kapitole 3.5.1, viz obrázek č. 4, na kterém je většina území Pardubického kraje vyloučena z klasifikace požadavků cestovního ruchu z důvodu jeho intenzivního hospodářského využívání.

4.2 Vybrané památky a analýza návštěvnosti

Analýza návštěvnosti je provedena pro sedm atraktivit Pardubického kraje, na základě dostupných statistik návštěvnosti. V těchto statistikách však nejsou zařazeny návštěvnosti těch atraktivit, v nichž není zpoplatněn vstup, a tudíž sledování návštěvnosti není prováděno. Z tohoto důvodu nemohou být v analýzách zahrnuty atraktivity návštěvnosti přírodních rezervací nebo chráněných krajinných oblastí regionu.

4.2.1 Národní hřebčín Kladruby

Chloubou Pardubického kraje je bezesporu Národní hřebčín v Kladrubech nad Labem, který se zabývá chovem starokladrubských koní, toto plemeno je určeno zejména k ceremoniální záprěži. Chovu se zde daří díky nížinaté krajině a velkému množství pastvin a luk v okolní krajině. V areálu jsou umístěny stáje, sýpky, zámek s kostelem, obytné objekty, staré vodárny s vodojemem a další stavby. Koně jsou v Kladrubech chováni již od roku 1552. Význam hřebčína vzrostl za vlády císaře Rudolfa II., který ho v šestnáctém století povýšil na dvorní hřebčín. Následkem toho došlo k rozšíření areálu. V sedmnáctém století ho dokonce dvakrát vážně poškodil požár, kvůli čemuž museli být koně na čas přesunuti jinam. Hřebčín poté prošel nákladnou rekonstrukcí. Významné přestavby se ale hřebčín dočkal za vlády milovníka koní Karla VI. V tomto období obývalo hřebčín okolo tisíce koní. V roce 1757 došlo k dalšímu požáru, který poškodil většinu areálu. Další obnova trvala dlouhých patnáct let. K celkové rekonstrukci a značnému rozšíření dal podnět až císař František II. na počátku 19. století. Po první světové válce byl hřebčín zachován jako národní podnik. Po druhé světové válce se hřebčín stal součástí Státního plemenářského podniku. Koncem 70. let 20. století zaznamenal areál další komplexní opravu. V roce 1992 zrušením Státního plemenářského podniku byla obnovena činnost Státního hřebčína Kladruby. O tři roky později se areál dočkal zápisu mezi kulturní

památky a následně v roce 2002 mezi národní kulturní památky a zároveň i nominace k zápisu do Seznamu UNESCO. Pro zapsání na Seznam musí památka splňovat určitá kritéria, Kladruby se nominovaly díky své autenticitě a celistvosti. K vysněnému zápisu došlo v létě roku 2019, nicméně aby si hřebčín zápis udržel, musí do prosince následujícího roku splnit několik stanovených podmínek.

Prohlídky areálu jsou uskutečňovány od dubna do října. K dispozici je hned několik okruhů – stáje, zámek, kočárovna, postrojovna a muzeum, lesovna anebo rozhledna. Cena vstupenek se pohybuje od 20 Kč do 120 Kč. Konají se zde i svatby a konference. Pro návštěvníky je zde možnost i vyjížďky v kočáře tažené bělouši či předvedení koně. Během roku jsou v areálu pořádány různé akce, např. Jezdecký ples, Mezinárodní soutěže spřežení, Jarní třídění starokladrubských koní, Den starokladrubského koně, Výkonnostní zkoušky, Hubertova jízda a další.

V současné době jsou ve veřejných databázích zveřejněny statistiky návštěvnosti hřebčína pouze za období let 2009 až 2018, přičemž uveřejněná data jsou ze statistického hlediska diskutabilní, neboť časovými řadami je vykázáno velké kolísání. Tyto výkyvy mohou být způsobeny různou metodikou sběru dat, ale i skutečností, že v roce 2014 byl hřebčín pro návštěvníky uzavřen z důvodu probíhajících rekonstrukcí. Návštěvnost za sledované období od roku 2009 do roku 2018 je zachycena v tabulce č. 5.

Tabulka 5 - Návštěvnost Národního hřebčína Kladruby v letech 2009–2018

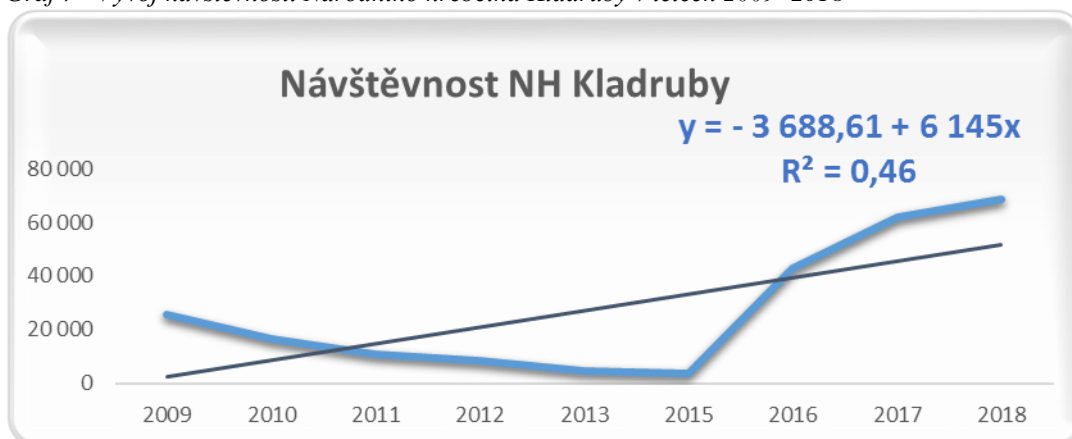
Návštěvnost Národního hřebčína Kladruby

rok	počet y_t	absolutní přírůstek y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2009	25 449			
2010	16 476	-8 973	0,647	0,647
2011	10 796	-5 680	0,655	0,424
2012	8 463	-2 333	0,784	0,333
2013	4 790	-3 673	0,566	0,188
2015	3 927	-863	0,820	0,154
2016	42 977	39 050	10,944	1,689
2017	61 736	18 759	1,436	2,426
2018	68 727	6 991	1,113	2,701
průměr	27 038	5 410	2,121	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

V grafu č. 7 je zachycen vývoj návštěvnosti Národního hřebčína Kladruba dle získaných statistických dat. V roce 2014 je uváděna nulová návštěvnost z důvodu sanace, proto je tento rok z časové řady vyloučen. Již na první pohled jsou patrné výkyvy, kterými je zkrácen vývoj návštěvnosti, proto je toto období z dalších analýz vyloučeno.

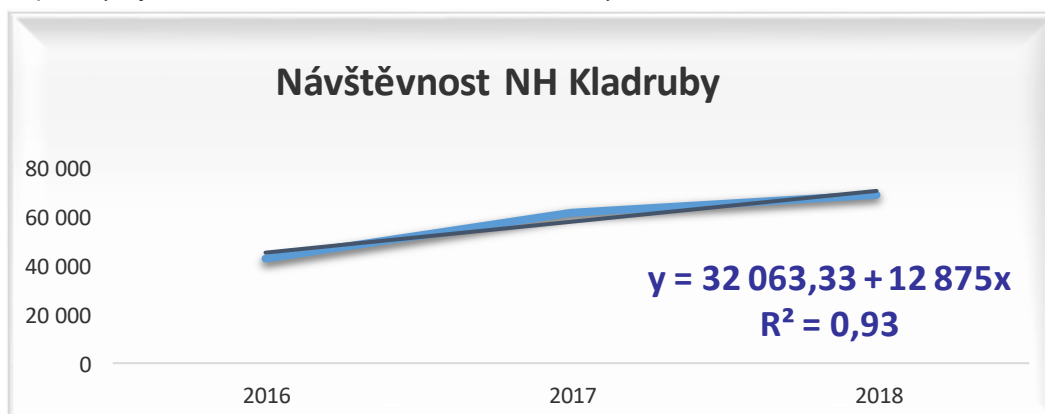
Graf 7 - Vývoj návštěvnosti Národního hřebčína Kladruba v letech 2009–2018

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

Pravděpodobnější závěry by mohly být zpracovány z dat návštěvnosti po provedených sanacích, za období roků 2016 až 2018, bohužel je tato časová řada příliš krátká pro provedení přesnějších statistických analýz. Jak je zachyceno v grafu č. 8, je zde patrná rostoucí tendence návštěvnosti, která se každoročně zvyšuje průměrně o 12.875 registrovaných návštěvníků a v roce 2018 byl počet návštěvníků o 59,9% vyšší než v roce 2016.

Graf 8 - Vývoj návštěvnosti Národního hřebčína Kladruba v letech 2016–2018

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

4.2.2 Relax a sport resort Dolní Morava

Relax a sport resort Dolní Morava je situován pět kilometrů od města Králíky a je také výchozím místem na Králický Sněžník, třetí nejvyšší horu v České republice. Areál nabízí spoustu možností k rekreaci jak v zimě, tak i v létě. Milovníci zimních sportů mohou využít například 10,4 km upravených sjezdovek, dvě čtyřsedačkové lanovky, dvě kotvy, jednu pomu, Mamutí horskou dráhu, dětské ski parky, bobovou dráhu U Slona, jízdu rolbou, výšlapy na sněžnicích a skialpech anebo 50 km upravovaných běžeckých stop. Pro ty nejmenší je v létě připraveno mnoho dobrodružství v podobě Mamutíkova vodního parku, lesního zážitkového parku, pískového světa, dětského parku Amálka, obřího mamuta atd. V letních měsících mohou návštěvníci vyzkoušet i některé z dalších nabízených atrakcí – adrenalin park, koloběžky, BagJump, návštěva Stamichmanovy štol, single trails, šlapací káry, trampolíny, až 70 km cyklostezek, turistické výšlapy do okolí, Disc Golf Park a spoustu dalšího. Během celého roku se lze vydat na hojně navštěvovanou Stezku v oblacích nacházející se v nadmořské výšce 1 116 m n. m. Resort organizuje během roku i zajímavé akce jako večerní výšlapy na sněžnicích, soutěže ve sjezdovém lyžování a snowboardingu, Králický pařez, poutě, Spartan Race a mnoho dalších. V Dolní Moravě je k dispozici i nepřehledné množství ubytovacích a stravovacích zařízení, stejně tak pestrá je i nabídka služeb.

Návštěvnost této přírodní atraktivity nelze dohledat ani na webových stránkách resortu ani v jiné databázi zveřejňované na webových stránkách. Na osobní žádost autorky práce bylo zaměstnankyní resortu nejdříve přislíbeno poskytnutí dat o návštěvnosti, nicméně po opakované žádosti bylo žadatelce sděleno, že obchodní oddělení resortu se může rozhodnout, komu informace o návštěvnosti budou poskytnuty a komu ne. Vzhledem ke skutečnosti, že tento resort je v Pardubickém kraji jeden z mála, který za návštěvu vybírá vstupné, bylo rozhodnuto, že pro účely této diplomové práce budou porovnány údaje o tržbách za služby, které jsou povinně zveřejňované v rámci účetní závěrky. Statistika tržeb za služby je zachycena v tabulce č. 6:

Tabulka 6 - Tržby za prodej služeb Relax a sport resortu Dolní Morava v letech 2012-2018

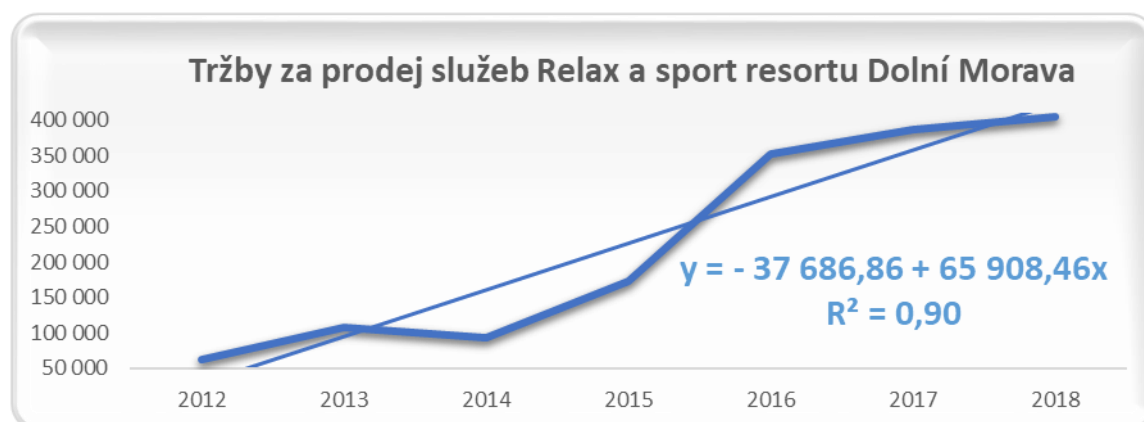
Tržby za prodej služeb Relax a sport resortu Dolní Morava (v tis. CZK)

rok	absolutní přírůstek			
	počet y_t	y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2012	62 908			
2013	107 587	44 679	1,710	1,710
2014	93 841	-13 746	0,872	1,492
2015	172 314	78 473	1,836	2,739
2016	352 020	179 706	2,043	5,596
2017	387 721	35 701	1,101	6,163
2018	405 238	17 517	1,045	6,442
průměr	225 947	57 055	1,435	x

Zdroj: vlastní zpracování

V roce 2012 byla dokončena základní realizace projektu, i když je objekt stále doplňován o další atrakce pro turisty. V roce 2014 došlo k úbytku tržeb o 12,8% oproti minulému období, což mohlo být způsobeno špatným počasím v zimní nebo letní sezóně. Nejvyšší přírůstek tržeb byl zaznamenán v roce 2016, který se meziročně zvýšil o 104,3%. Průměrný roční přírůstek tržeb za prodej služeb činí 43,5%. Analýza vývoje tržeb za prodej služeb není sice přesná, neboť zde není uvažováno o inflaci, ale analýzou časové řady je dokázán zvyšující se zájem návštěvníků o tento druh využití jejich volného času, neboť od roku 2016 do roku 2018 je patrný stabilní zvyšující se trend návštěvnosti, jak je znázorněno na grafu č. 9.

Graf 9 - Vývoj tržeb za prodej služeb Relax a sport resortu Dolní Morava

Zdroj: vlastní zpracování

4.2.3 Zámek Litomyšl

Donedávna jedinou památkou zapsanou na Seznamu UNESCO a zároveň se nacházející v Pardubickém kraji je zámek v Litomyšli. Již v Kosmově kronice z roku 981 je zmínka o strážném hradu patřícím rodu Slavníkovců. Litomyšl se s postupem času stala nejlidnatějším městem východních Čech. V polovině 12. století byl zaznamenán příchod nového řád premonstrátů a byl zde založen klášter. Za vlády krále Přemysla Otakara II. dostala Litomyšl městská práva a Karel IV. ve městě nechal vybudovat nové biskupství. V roce 1425 bylo biskupství vypleněno husity. Poté dostal panství do správy rod Kostků z Postupic. Kvůli účasti na Stavovském povstání byla Litomyšl pánům z Postupic odebrána a získali ji pánové z Pernštejna. První z rodu Pernštejnů, Vratislav z Pernštejna zvaný Nádherný, položil základní kámen zámku v roce 1568. K dokončení zámku došlo o třináct let později. Zámek je vybudován v renesančním stylu s barokním nádechem. Po Pernštejnech se majiteli stali Trauttmansdorffové a posléze rod Waldstein-Wartenbergů a nakonec rod Thurn-Taxisů. Ve 20. století se majitelem zámku stal stát, dnes se tedy jedná o státní majetek pod správou Národního památkového ústavu.

Zámek lze navštívit od dubna do října, k dispozici jsou zde tři trasy. První seznamuje s reprezentačními sály a divadlem a druhá nabízí prohlídku soukromých pokojů a kaple, oba stojí shodně 150 Kč za dospělého. Třetí okruh je nabízen pouze v létě a nabízí zkrácenou trasu za 90 Kč. Na zámku se nachází i druhé nejstarší palácové divadlo v České republice, které pořádá divadelní představení. Mezi nejvýznamnější akce konané přímo na zámku patří bezesporu světoznámý hudební festival Smetanova Litomyšl. Dále je to řada výstav, koncertů a jiných vystoupení. Vyhledávaná je Litomyšl také kvůli svatbám.

Návštěvnost zámku Litomyšl za období 2007-2018 je zobrazena v tabulce č. 7, ze které je patrný kolísavý vývoj.

Tabulka 7 - Návštěvnost zámku Litomyšl v letech 2007–2018

Návštěvnost zámku Litomyšl

rok	počet y_t	absolutní přírůstek y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2007	41 727			
2008	32 964	-8 763	0,790	0,790
2009	35 032	2 068	1,063	0,840
2010	29 854	-5 178	0,852	0,715
2011	36 416	6 562	1,220	0,873
2012	26 076	-10 340	0,716	0,625
2013	25 804	-272	0,990	0,618
2014	51 610	25 806	2,000	1,237
2015	50 888	-722	0,986	1,220
2016	50 249	-639	0,987	1,204
2017	48 318	-1 931	0,962	1,158
2018	52 675	4 357	1,090	1,262
průměr	40 134	995	1,060	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

V roce 2012 došlo v meziročním srovnání k úbytku o 10 340 návštěvníků, nejvyššímu úbytku ve sledovaném období. Úbytek 21 % je zaznamenán v roce 2008. V roce 2014 došlo k velmi významnému nárůstu počtu návštěvníků ve srovnání s minulým obdobím, o celých 100 %. V letech 2015 až 2016 byl trend návštěvnosti mírně kolísající, průměrně docházelo k úbytku 2 % návštěvníků v meziročním srovnání. V posledním roce sledování došlo k nárůstu počtu návštěvníků o 9 % oproti předchozímu roku, ve srovnání s rokem 2017 je zaznamenán nárůst 26,2 %. Průměrným koeficientem růstu za sledované období je vyjádřeno, že každoroční nárůst návštěvníků činí 6 %. Trendová křivka návštěvnosti zámku Litomyšl má za celé sledované období mírně stoupající tendenci, jak je zachyceno v grafu č. 10.

Graf 10 - Vývoj návštěvnosti zámku Litomyšl v letech 2007–2018

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

4.2.4 Zámek Slatiňany

Samotný zámek je situován ve městě Slatiňany, nacházející se v blízkosti okresního města Chrudim. Zámek leží na pravém břehu řeky Chrudimky, která ve 13. století tvořila opevnění původní tvrze. Za vlády Rudolfa II. došlo k rozsáhlé přestavbě do renesanční podoby. 19. století je ve znamení klasicistních úprav. Do dnešní podoby ovšem zámek přestavěl až rodák ze Slatiňan František Schmoranz a Benedikt Škvor a to v duchu historismu. V zámku sídlí hipologické muzeum, které je díky svému nepřebornému množství exponátů řazeno k nejvýznamnějším v Evropě. Překrásný je místní hřebčín z devatenáctého století a k němu přilehlý anglický park (Nesejt, 2001).

Na zámku lze absolvovat čtyři prohlídkové okruhy, základním okruhem je Letní sídlo Auerspergů v délce padesáti minut za 120 Kč za dospělého člověka. Za 50 Kč lze vystoupat s průvodcem na Vyhlídkovou věž. A dále jsou to dva okruhy, které byly z důvodu rekonstrukce v sezoně 2019 uzavřeny, shodně za ně zákazníci zaplatí 120 Kč – Království za koně, hipologické muzeum, a Pokrok nezastavíš, speciální prohlídka soustředující se na netradiční místa v zámecké budově. Zámek lze navštívit od dubna do října. V budově zámku anebo v přiléhajícím parku jsou pořádány svatby a tradičně v září mají návštěvníci možnost navštívit akce Dny evropského dědictví.

V tabulce č. 8 je zobrazena návštěvnost na zámku Slatiňany v období 2007 - 2018.

Tabulka 8 - Návštěvnost zámku Slatiňany v letech 2007–2018

Návštěvnost zámku Slatiňany

rok	počet y_t	absolutní přírůstek y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2007	17 868			
2008	17 304	-564	0,968	0,968
2009	15 405	-1 899	0,890	0,862
2010	12 726	-2 679	0,826	0,712
2011	13 055	329	1,026	0,731
2012	16 705	3 650	1,280	0,935
2013	19 381	2 676	1,160	1,085
2014	23 922	4 541	1,234	1,339
2015	22 614	-1 308	0,945	1,266
2016	25 872	3 258	1,144	1,448
2017	29 323	3 451	1,133	1,641
2018	15 270	-14 053	0,521	0,855
průměr	19 120	-236	1,012	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

Každoroční průměrný růst návštěvníků zámku Slatiňany činí ve sledovaném období 1,2%, ale na konci sledovaného období je oproti prvnímu roku sledovaného období návštěvnost nižší o 14,5%. Nejvyšší nárůst návštěvnosti ve srovnání s předchozím rokem byl zaznamenán v roce 2014, ve kterém se počet návštěvníků zvýšil o 4 541. V roce 2018 bylo na zámku registrováno nejméně návštěvníků ve sledovaném období, ve srovnání s předchozím rokem klesla návštěvnost o 47,9%. I přes vysoký úbytek návštěvníků v posledním roce sledovaného období, lze konstatovat velmi mírně rostoucí trend návštěvnosti, jak je zachyceno v grafu č. 11.

Graf 11 - Vývoj návštěvnosti zámku Slatiňany v letech 2007–2018

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

4.2.5 Hrad Kunětická Hora

Okolí Pardubicka je převážně nížinaté, na jediném z dálky viditelném návrší stojí zřícenina hradu Kunětická hora. O založení hradu bohužel nezůstaly dochovány žádné písemné prameny, vše co nyní víme, se dá zjistit pouze z archeologických výzkumů. První písemné prameny z počátku 15. století odkazují na horu, kterou vlastnil Opatovický klášter. V roce 1421 se místa zmocnil husitský hejtman Diviš Bořek z Miletínka, který si zde vystavěl své sídlo. O několik let později hrad přešel do vlastnictví Jiřího z Poděbrad a poté Viléma z Pernštejna. Rod Pernštejnů vystavěl hrad do jeho dnešní podoby. Finanční úpadek pánu z Pernštejna způsobil, že se hrad dostal do rukou arciknížeti Maxmiliánovi, ovšem ten na údržbu moc nedbal. K neblahému osudu Kunětické hory přispělo i to, že hrad v roce 1645 obléhali a dobili Švédové. Kunětické hoře neprospělo ani lámání kamene v 19. století. Na konci téhož století se naštěstí všechno v dobré obrátilo, když začaly snahy o záchranu zříceniny, které úspěšně pokračují do dnešních dní (Durdík, a další, 2012).

Zřícenina hradu Kunětická hora je snadno dostupná z krajského města Pardubic, nachází se necelých 10 km od centra města, vede sem nedávno zřízená cyklostezka a přímo dole pod hradem zastavuje autobus městské hromadné dopravy. Hrad je možné navštívit od dubna do října, cena vstupenky se odvíjí od zvoleného okruhu. Okruhy jsou celkem tři – Hradní palác s věží (základní okruh) za 90 Kč za dospělého, Kaple sv. Kateřiny

Alexandrijské za 30 Kč a jednu hodinu trvající poslední okruh Napříč Kunětickou horou za 100 Kč. Na hradě jsou pořádány i různé netradiční prohlídky a koncerty, každoroční Hradozámecká noc a vinobraní. V červenci se louka pod hradem zaplní lidmi v rámci festivalu České hrady a v průběhu měsíců června a září zaplní rondel pod věží herci z pardubického Východočeského divadla se svými dobrodružnými inscenacemi.

Počet registrovaných návštěvníků ve sledovaném období 2007–2018 na hradě Kunětická hora je zachycen v tabulce č. 9.

Tabulka 9 - Návštěvnost hradu Kunětická hora v letech 2007–2018

Návštěvnost hradu Kunětická hora				
rok	počet y_t	absolutní přírůstek y_t	koeficient růstu k_t	bazický index z_t
2007	36 049			
2008	32 613	-3 436	0,905	0,905
2009	32 446	-167	0,995	0,900
2010	28 488	-3 958	0,878	0,790
2011	31 172	2 684	1,094	0,865
2012	29 420	-1 752	0,944	0,816
2013	30 303	883	1,030	0,841
2014	36 773	6 470	1,214	1,020
2015	43 548	6 775	1,184	1,208
2016	34 635	-8 913	0,795	0,961
2017	40 526	5 891	1,170	1,124
2018	33 755	-6 771	0,833	0,936
průměr	34 144	-209	1,004	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

K největšímu úbytku návštěvníků ve sledovaném období došlo v roce 2016, kdy se jejich počet snížil v meziročním srovnání o 20,5%. Další významný úbytek byl zaznamenán v roce 2018, kdy hrad navštívilo ve srovnání s minulým rokem o 6 771 návštěvníků méně. Nejvyšší přírůstek návštěvníků v meziročním srovnání je registrován v roce 2014 a činí 21,4%. V posledním roce sledovaného období byl počet návštěvníků o 6,4% nižší než na počátku časové řady. Průměrný koeficient růstu za sledované období činí 1,004, čímž je vyjádřeno, že se počet návštěvníků meziročně zvyšoval o 0,4%. V grafu č. 12 je zachycen vývoj časové řady.

Graf 12 – Vývoj návštěvnosti hradu Kunětická hora v letech 2007–2018

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

4.2.6 Hrad Lichnice

Na mohutném skalním ostrohu se nad obcí Třemošnice tyčí hrad Lichnice založený v polovině 13. století Smilem ze Žitavy. Za doby vlády Jana Lucemburského se Lichnice stala hradem královským, dokonce zde nějakou dobu pobýval samotný Karel IV. V šestnáctém století došlo k přestavbě hradu a byly zde přistavěny další obytné budovy a byl zlepšen fortifikační systém. Roku 1610 zachvátil místo požár a i díky tomu začal hrad postupem času chátrat. Tak tomu bylo až do roku 1933, kdy byly na hradě provedeny rozsáhlé přestavby Klubem českých turistů (Nesejt, 2001).

Hrad Lichnice se nachází nedaleko města Chrudim a leží a hranici chráněné krajinné oblasti Železné hory a národní přírodní památky Kaňkovy hory. Hrad je možné navštívit od dubna do října. Vstupné činí 30 Kč, snížené vstupné je 15 Kč. Jsou zde organizovány i speciální akce např. Folk na Lichnici, Oslava podzimní rovnodennosti podle původních tradic indiánů z kmene Mayů a Kogi, rockové koncerty anebo šermířská vystoupení. Ke zvýšení turistického ruchu přispěly i rekonstrukce a opravy prováděny hnutím Brontosaurus a Ekocentra Pardubice za přispění Pardubického kraje. V roce 2017 byla přímo na hradě, na místě zbytků severní věže, vybudována ocelová rozhledna, která nabízí pohledy do široké krajiny (Durdík, a další, 2012).

Návštěvnost hradu Lichnice za období let 2007 - 2018 je zobrazena v tabulce č. 10.

Tabulka 10 - Návštěvnost hradu Lichnice v letech 2007-2018

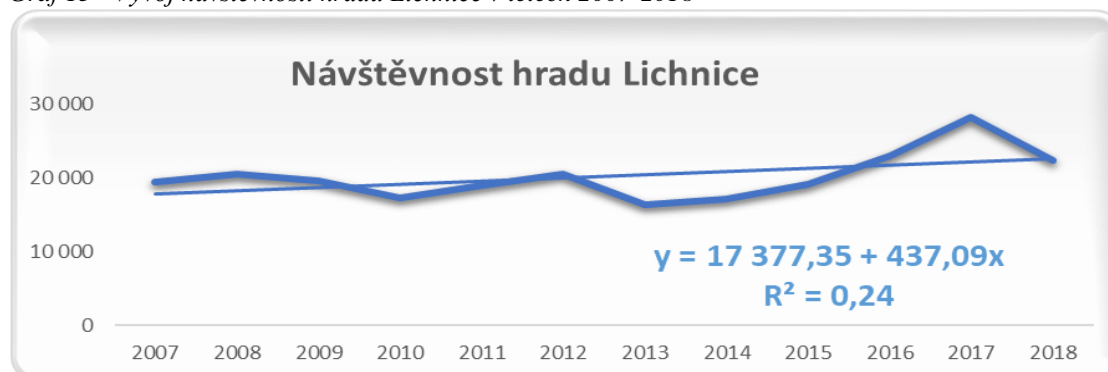
Návštěvnost hradu Lichnice

rok	počet y_t	absolutní přírůstek		
		y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2007	19 508			
2008	20 526	1 018	1,052	1,052
2009	19 535	-991	0,952	1,001
2010	17 303	-2 232	0,886	0,887
2011	18 979	1 676	1,097	0,973
2012	20 484	1 505	1,079	1,050
2013	16 356	-4 128	0,798	0,838
2014	17 172	816	1,050	0,880
2015	19 138	1 966	1,114	0,981
2016	22 966	3 828	1,200	1,177
2017	28 254	5 288	1,230	1,448
2018	22 400	-5 854	0,793	1,148
průměr	20 218	263	1,023	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

Nejnižší zájem návštěvníků o tuto kulturní památku byl zaznamenán v roce 2013 a v roce 2018, kdy meziroční úbytek činil 20%. V roce 2016 navštívilo hrad Lichnici o 3.828 návštěvníků více a v roce 2017 byl zaznamenán nejvyšší přírůstek návštěvníků o 23% ve srovnání s předchozím obdobím. V posledním roce sledovaného období byl zájem návštěvníků vyšší o 14,8% než v roce 2007. V grafu č. 13 je zachycen vývoj časové řady návštěvnosti, s mírně rostoucím trendem. Průměrný počet návštěvníků se meziročně zvyšoval o 2,3%.

Graf 13 - Vývoj návštěvnosti hradu Lichnice v letech 2007-2018

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

4.2.7 Léčebné Lázně Bohdaneč

Lázně Bohdaneč, ležící devět kilometrů od krajského města Pardubice, jsou situovány do polabské nížiny v nadmořské výšce 218 m. n.. Žije zde okolo 3500 obyvatel. V okolí města Lázně Bohdaneč se nachází nespočet rybníků a technická památka Opatovický kanál. Největším rybníkem je Bohdanečský rybník, který je vyhledávanou botanicou a ornitologickou rezervací. Město oplývá i několika památkami, především jsou to lázně, renesanční radnice, budovy škol, kaple sv. Jiří a hřbitovy, sádky, barokní kostel sv. Máří Magdalény na náměstí T. G. Masaryka, kde se konají mše, svatby, křty a další (Cyprián, 1996).

Ve 13. století byla na místě dnešních Lázní Bohdaneč založena osada, která vyrostla na rozcestí místních obchodních cest. Roku 1491 se majitelem osady a celého pardubického panství stal hospodář a politik Vilém z Pernštejna. Zasloužil se o velký rozvoj Bohdaneče, kde se začala rozvíjet řemeslná výroba a obchod. Tím hlavním bylo ale vybudování rozsáhlé sítě rybníků. Lázně zde vznikly v roce 1897. Zakladatelem lázní byl Jan Veselý. V roce 1906 se novým majitelem stala Občanská záložna a o pět let později samotné město Lázně Bohdaneč. Rok po skončení první světové války se lázně staly akciovou společností a roku 1922 se novým vlastníkem stal stát. V dnešní době je rozsáhlý lázeňský areál obklopen rozlehlým parkem. Nejvýznamnější budovou je Gočárův pavilon, který navrhoval samotný architekt Josef Gočár, původem z nedalekého Semína. Stavba je vystavěna v kubistickém stylu, zaujímá především prosvětlenou chodbou a zkosenými okny (Drahný, 2008).

Do lázní jsou situovány tyto pavilony – Jubilejní, Veselý, Gočárův, Langrův, Balneoprovoz a Noční sanatorium sloužící zaměstnancům Synthesia Semtín. Pavilony jsou spojeny krytou promenádou, téměř po celém areálu je možno se pohybovat bez nutnosti vyjít ven, což je výhodou především v chladných zimních měsících. Voda se nepije, používá se na rašelinové a jiné koupele. Kapacita lůžek v posledních letech značně vzrostla a nyní jsou lázně schopny ubytovat až 562 hostů v 302 pokojích. Ročně je zde léčeno více než šest tisíc hostů a okolo 1 200 ambulantních pacientů. Léčena je zde se progresivní polyarthritida, Bechtěrevova nemoc, klouby, artrosy, revmatismus, pohybové ústrojí, otylost, ženské nemoci, pacienti po úrazu a některý typy nemocí dýchacích cest a cévních

chorob. K léčení je využívána elektroléčba, inhalace, parafinové zábaly, masáže, léčebný tělocvik a cvičení ve vodě, solná jeskyně, plynové injekce CO₂, slatinné koupele a zábaly, jodové, bylinkové, sirné a uhličitě koupele a další (Léčebné lázně Bohdaneč a.s.).

Léčebné Lázně Bohdaneč rovněž odmítly poskytnout údaje o návštěvnosti pro účely této diplomové práce, proto jsou ke sledování vývoje počtu návštěvníků zpracovány údaje o obložnosti, které jsou uveřejněné ve výroční zprávě subjektu. Obložností je demonstrováno využití lůžkového fondu, po odečtení lůžek vyřazených z provozu, nejedná se o průměrný evidenční počet lůžek. Obložnost za období 2012 - 2018 je zachycena v tabulce č. 11:

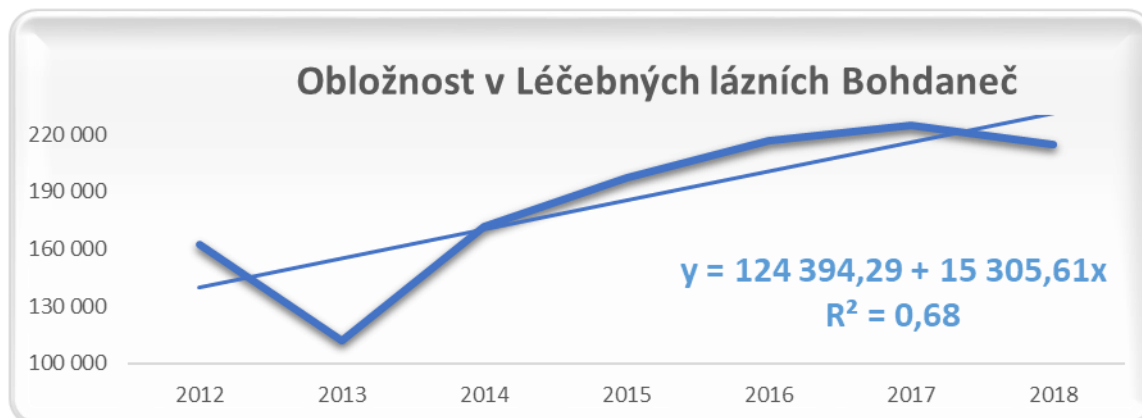
Tabulka 11 - Obložnost v Léčebných lázních Bohdaneč v letech 2012-2018

Obložnost v Léčebných lázních Bohdaneč				
rok	počet y_t	absolutní přírůstek		
		y_t	koefficient růstu k_t	bazický index z_t
2012	162 052			
2013	111 851	-50 201	0,690	0,690
2014	171 618	59 767	1,534	1,059
2015	197 502	25 884	1,151	1,219
2016	217 093	19 591	1,099	1,340
2017	224 663	7 570	1,035	1,386
2018	214 538	-10 125	0,955	1,324
průměr	185 617	8 748	1,077	x

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

Nejvyšší absolutní úbytek a zároveň nejvyšší meziroční úbytek obložnosti byl zaznamenán v roce 2013 a činil 31%. K mírnému úbytku obložnosti ve výši 4,5% došlo v roce 2018. V roce 2014 byl zaznamenán nejvyšší meziroční přírůstek obložnosti ve výši 53,4%. Druhý nejvyšší meziroční přírůstek z roku 2015 činí již pouhých 15,1%. V roce 2018 byla obložnost o 32,4% vyšší než na počátku sledovaného období, roční průměrný přírůstek činí 7,7%. Vývoj obložnosti je znázorněn v grafu č. 14, ze kterého je od roku 2014 patrný rostoucí trend obložnosti, který lze zároveň považovat za rostoucí návštěvnost jediného lázeňského zařízení v Pardubickém kraji.

Graf 14 - Vývoj obložnosti v Léčebných lázních Bohdaneč v letech 2012-2018

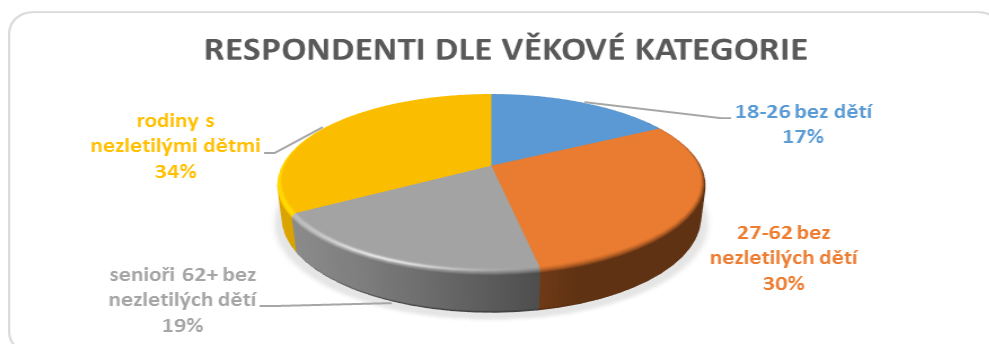
Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

4.3 Dotazníkové šetření

Pro účely této diplomové práce bylo provedeno dotazníkové šetření, určené především pro rezidenty Pardubického kraje. Byli osloveni respondenti, jejich příbuzní a přátelé ze zahraniční společnosti vyrábějící náhradní díly pro automobilový průmysl, sídlící v Pardubickém kraji. Šetření je zaměřeno především na zjištění způsobů trávení volného času o víkendech v letních měsících a v zimních měsících, na zjištění způsobu trávení hlavní roční dovolené a názor respondentů na vybrané služby cestovního ruchu a na cestovní ruch v Pardubickém kraji. V dotazníku bylo připraveno dvacet tři uzavřených otázek. Bylo vytištěno 200 formulářů dotazníků, zpět se jich vrátilo 164.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 28 respondentů ve věkové kategorii 18-26 let, kteří ještě nemají své vlastní děti, 49 respondentů ve věkové kategorii 27-62 let bez nezletilých dětí, 32 respondentů seniorů nad 62 let bez nezletilých dětí a 55 respondentů, které lze charakterizovat jako rodiny s nezletilými dětmi. Rozdělení respondentů dotazníkového šetření dle věkové kategorie je zachyceno v grafu č. 15.

Graf 15 - Respondenti dotazníkového šetření dle věkové kategorie

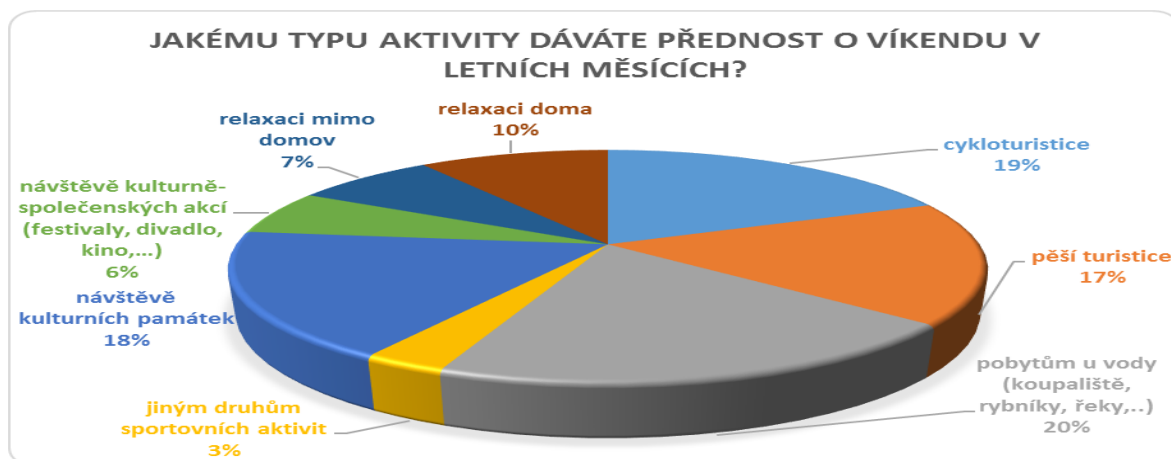

Zdroj: vlastní zpracování

Volný čas o víkendech v letních měsících tráví 36% všech respondentů na jednodenních výletech a 29% respondentů na chatě nebo chalupě. Pouze 6% respondentů tráví své víkendy na výletech s noclehem, které nejsou v oblibě ani u věkové kategorie senioři 62+ bez nezletilých dětí ani u kategorie rodin s dětmi. U všech kategorií jsou nejoblíbenější jednodenní výlety, kromě kategorie seniorů, kteří tráví svůj volný čas v letních měsících především na chatách nebo chalupách.

Nejvíce dotázaných respondentů preferuje v letních měsících o víkendech pobyty o vody, 20% respondentů tráví svůj volný čas na koupalištích, u rybníků nebo řek, především ale rodiny s dětmi. Cykloturistice se o víkendech v letních měsících věnuje 19% respondentů, tento druh aktivity je oblíben u 7% respondentů v kategorii rodin s nezletilými dětmi a u 6% respondentů v kategorii 27-62 bez nezletilých dětí. Návštěvu kulturních památek vůbec nepreferují mladí respondenti v kategorii 18-26 let a dotázaní senioři zase neupřednostňují v letních měsících návštěvu kulturně-spoločenských akcí, jako jsou festivaly, divadlo nebo kino. Relaxaci doma upřednostňuje v letních měsících 5% respondentů z kategorie 27-62 let bez nezletilých dětí. Graficky jsou aktivity respondentů zachyceny v grafu č. 16.

Graf 16 - Aktivita respondentů o víkendech v letních měsících

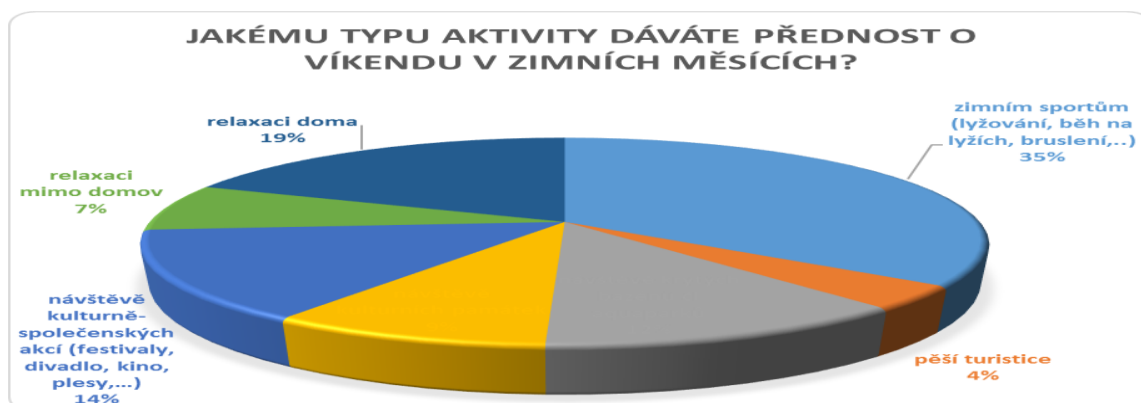

Zdroj: vlastní zpracování

Nejčastěji tráví svůj volný čas o víkendech v zimních měsících doma nebo v místě svého bydliště bez cílených aktivit 40% všech respondentů, mezi nimi převažují respondenti z kategorie rodin s nezletilými dětmi. U 20% všech respondentů jsou v zimních měsících o víkendech oblíbené jednodenní výlety, na rozdíl od letních měsíců pokleslo i trávení volného času na chatách nebo chalupách. V zimních měsících o 4% více respondentů navštěvuje své příbuzné častěji, než v letních měsících a o 9% více respondentů vyhledává víkendové výlety s noclehem.

Nejoblíbenější aktivitou o víkendech v zimních měsících jsou u 35% respondentů zimní sporty, které jsou nejvíce preferovány respondenty v kategoriích 27-62 bez nezletilých dětí a u rodin s nezletilými dětmi. Rodiny s nezletilými dětmi více navštěvují v zimních měsících divadla a kina. Senioři zase v zimních měsících relaxují více doma. Přestože 20% respondentů upřednostňovalo v letních měsících pobyt u vody, v zimních měsících navštěvuje kryté bazény či aquaparky pouze 12% dotázaných. Graf č. 17 zachycuje aktivity všech respondentů o víkendech v zimních měsících.

Graf 17 - Aktivita respondentů o víkendech v zimních měsících

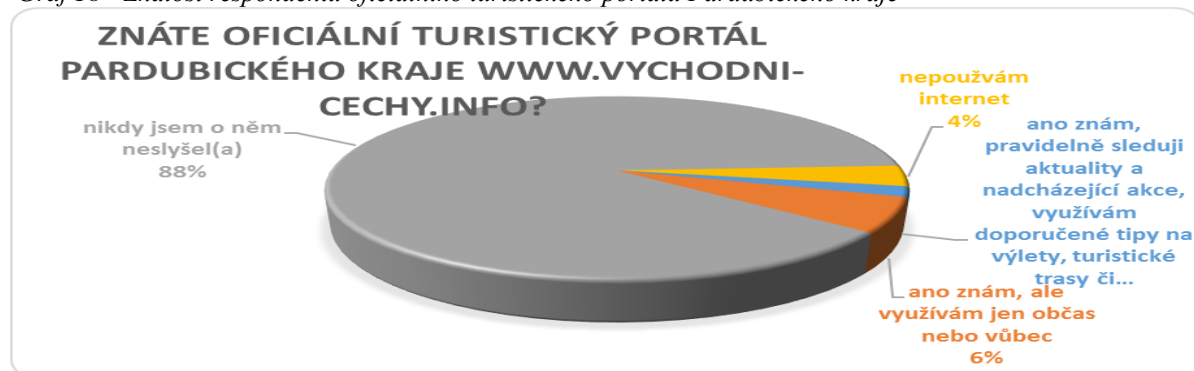
Zdroj: vlastní zpracování

V Pardubickém kraji tráví nejčastěji svůj volný čas 40% všech respondentů sportovními aktivitami, například cykloturistikou, turistikou nebo vodními sporty, 24% všech respondentů upřednostňuje pobyt na chatě nebo chalupě, 23% všech respondentů má v oblíbenosti výlety na památky, do muzeí nebo návštěvy kulturně-společenských akcí, 13% všech respondentů tráví nejčastěji svůj volný čas relaxací doma. Pro jednodenní výlety po Pardubickém kraji nejčastěji respondenti využívají vlastní auto, 10% všech respondentů nemá v oblíbenosti jednodenní výlety po kraji.

Přestože v Pardubickém kraji byla vybudována hustá síť cyklostezek, je využívána pouze 16% dotazovaných respondentů, především z kategorií 27-62 let bez nezletilých dětí a z kategorie rodiny s nezletilými dětmi. Téměř polovina respondentů se domnívá, že cyklostezek je asi dostatek, ale využívají je pouze občas nebo vůbec. Jedna třetina dotazovaných se o cyklostezky nezajímá. Pokud si respondenti plánují výlet s ubytováním po Pardubickém kraji, nejčastěji si ubytování zajišťují přes internetové stránky, nikoli však přes ubytovací aplikace booking.com, agoda.com nebo Airbnb. 43% respondentů si ubytování zajišťují dle doporučení příbuzných, známých, kolegů nebo na základě vlastní zkušenosti. Pouze 2% respondentů se domnívají, že v Pardubickém kraji je dostatek wellness center, 62% všech dotazovaných tato centra nenavštěvují, ani nemají přehled, zda jich je v kraji dostatek. 84% respondentů neznají restauraci v regionu, kterou by bez váhání doporučili zahraničním turistům, kteří by neměli zájem pouze o českou kuchyni.

Pouze 3 z dotazovaných respondentů zná oficiální turistický portál Pardubického kraje www.vychodni-cechy.info, pravidelně sledují aktuality a nadcházející akce, využívají doporučené tipy na výlety, turistické trasy či cyklotrasy, využívají jízdní řády cyklobusů nebo skibusů, či navštěvují doporučené restaurace. Tento oficiální portál nezná 88% všech respondentů. Znalost turistického portálu je zachycena v grafu č. 18:

Graf 18 - Znalost respondentů oficiálního turistického portálu Pardubického kraje

Zdroj: vlastní zpracování

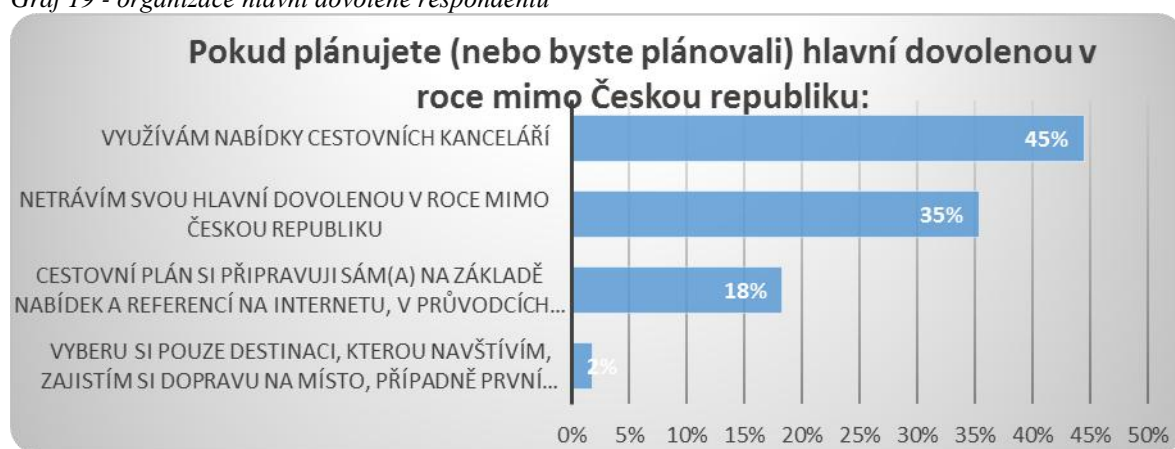
Vysoké ceny hotelových zařízení zklamaly 28% respondentů, vysoké ceny restauračních zařízení 26% respondentů. S neochotou personálů, průvodců a ostatních poskytovatelů služeb cestovního ruchu nebylo spokojeno 13% respondentů, kvalita restauračních zařízení zklamala 13% dotazovaných. Pouze 2% respondentů nic nezklamalo při výletech po Pardubickém kraji.

Pokud by zaměstnavatel respondentů organizoval jednodenní poznávací zájezdy po Pardubickém kraji v rámci benefitů pro své zaměstnance a jejich rodinné příslušníky, byl by o tuto akci zájem 38% dotazovaných. 12% respondentů nemá zájem trávit svůj volný čas s kolegy z práce nebo nejsou příznivci hromadných výletů. Na otázku, zda respondenti někdy pracovali ve společnosti, kam přijížděli zahraniční kolegové a zda pro ně zaměstnavatel organizoval nějaké víkendové poznávací výlety po České republice, odpověděli kladně pouze 2% z dotazovaných. 63% respondentů nevědělo, a ani je to nezajímalo, 34% respondentů si bylo jistých, že žádný jejich zaměstnavatel nikdy neorganizoval víkendové poznávací výlety pro zahraniční kolegy.

Výlet, pobyt nebo zážitek ve formě voucheru přes nějaký slevový portál kupuje pravidelně 34% respondentů, pouze 14% respondentů nikdy vouchery přes internet nekupovali. Více než tři čtvrtiny dotázaných se domnívá, že nabídka slevových voucherů pro Pardubický kraj není dostačující. 53% respondentů se domnívá, že nabídka voucherů na výlety, pobyty nebo zážitky na slevových portálech může ovlivňovat návštěvnost kraje.

V posledních pěti letech strávilo 35% respondentů svou hlavní dovolenou v roce pouze v České republice, 36% respondentů pobývali někdy v zahraničí, někdy v České republice, 29% respondentů pobývalo v posledních pěti letech při své hlavní roční dovolené v zahraničí. Při plánování své hlavní dovolené v roce mimo Českou republiku využívá 45% respondentů nabídky cestovních kanceláří, 18% respondentů si svůj cestovní plán sestavuje předem dle internetu, tištěných průvodců nebo dle doporučení příbuzných, známých či přátel a pouze 2% respondentů ponechávají organizaci své hlavní dovolené nabídkám ve zvolené destinaci, jak je patrné z grafu č. 19.

Graf 19 - organizace hlavní dovolené respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud respondenti navštívili nebo plánují navštívit destinaci v zahraničí, 34% dotazovaných využilo nebo plánují využít jednodenní poznávací výlety v dané destinaci, neboť rádi poznávají nová místa i lidi. 23% respondentů této nabídky využívá pouze občas při své zahraniční dovolené, 22% respondentů o takové nabídce uvažuje při své příští dovolené a 22% tráví nebo by trávili svou zahraniční dovolenou pouze v hotelu nebo resortu.

Při své zahraniční dovolené se 28% respondentů nestravovalo nebo by se nestravovalo mimo hotel nebo resort, 28% respondentů naopak zajímá gastronomie navštívené destinace a ochutnali nebo by ochutnali jídlo v místní restauraci mimo hotel nebo resort.

5 Výsledky a diskuse

V předchozí části práce byly analyzovány časové řady návštěvnosti vybraných subjektů v Pardubickém kraji. U některých období těchto časových řad lze pozorovat stabilní trend, proto budou pro výpočty téměř všech odhadů návštěvnosti voleny modely jednoduchého exponenciálního vyrovnání s vyrovnávací konstantou $\alpha = 0,1$ až $\alpha = 0,9$ a pro odhad následujícího roku časové řady bude zvolen výpočet té konstanty, kterou bude minimalizována střední kvadratická chyba. Jako počáteční hodnota pro všechny výpočty bude zvolena první zjištěná hodnota časové řady.

Pro zvolené otázky z dotazníkové šetření bude proveden χ^2 test nezávislosti, při kterém bude vycházeno z rozdílu skutečných a očekávaných četností. Pokud bude platit alternativní hypotéza, bude provedeno podrobnější hodnocení znaků pomocí znaménkového schématu odchylek. Každé pole kontingenční tabulky bude rozděleno na tabulku 2x2 a bude proveden dílčí test χ^2 .

Hodnota testovaného kritéria bude porovnána s kritickými hodnotami na hladinách významnosti $\alpha = 0,05$, $\alpha = 0,01$ a $\alpha = 0,001$. Pokud bude skutečná četnost vyšší než teoretická, bude u příslušného políčka kladné znaménko, pokud bude skutečná četnost nižší než teoretická, bude u příslušného políčka záporné znaménko. Rozhodnutí o počtu znamének je následující: Pokud $\chi^2 < 3,84$, bude do příslušného políčka vepsána 0. Pokud $3,84 < \chi^2 < 6,62$, bude do příslušného políčka vepsáno + nebo -. Dvě znaménka budou do příslušného políčka vepsána, pokud se bude vypočítané χ^2 nacházet v intervalu $<6,62;10,83>$, pokud χ^2 bude vyšší než 10,83, budou do příslušného políčka vepsána tři znaménka.

5.1 Odhad návštěvnosti

Pro výpočet odhadu návštěvnosti Národního hřebčína Kladruby je použit odhad lineárního trendu, neboť pro model jednoduchého exponenciálního vyrovnávání byla zvolena příliš krátká časová řada, počínající rokem 2016, kterou lze dle názoru autorky

nejlépe vystihnout trend návštěvnosti. Odhad návštěvnosti pro roky 2019 a 2020 je zachycen v grafu č. 20. Nedojde-li ke změně charakteru sledované časové řady, návštěvnost hřebčína bude každým rokem stoupat o 13.856 návštěvníků a v roce 2020 by mohlo národní hřebčín navštívit 96.438 návštěvníků.

Graf 20 - Odhad návštěvnosti Národního hřebčína Kladruby

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

V grafu č. 21 je znázorněn odhad vývoje tržeb za služby, které jsou pro účely této práce používány místo odhadu návštěvnosti, neboť vybraný subjekt odmítl údaje o návštěvnosti poskytnout. Nejpřesnější odhad modelu jednoduchého exponenciálního vyrovnání byl dosažen pro vyrovnávací konstantu $\alpha = 0,9$ a v roce 2019 je odhadována hodnota 402 942. Jsou zde patrné rychlé a nepravidelné změny trendu v čase a větší váha je připisována nejnovějším pozorováním.

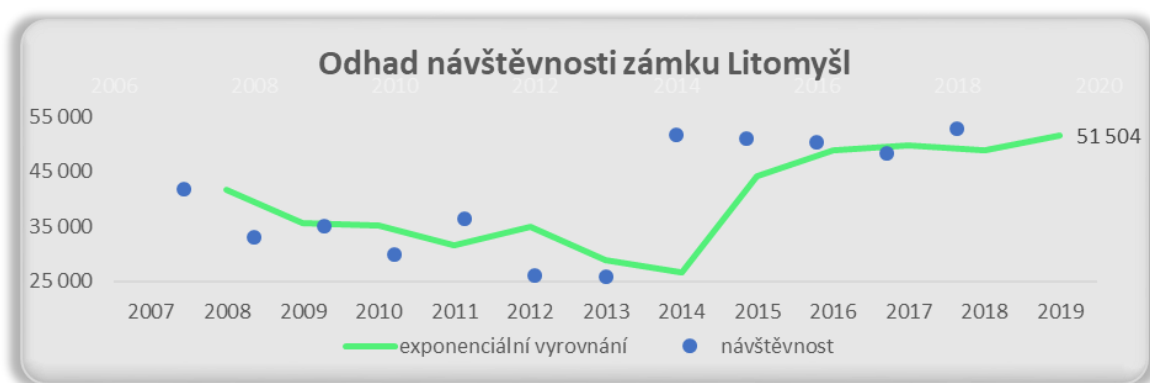
Graf 21 - Odhad vývoje tržeb za služby v Relax a sport resortu Dolní Morava

Zdroj: vlastní zpracování

K nejmenší kvadratické chybě při výpočtu odhadu návštěvnosti zámku Litomyšl je dosaženo při vyrovnávací konstantě $\alpha = 0,7$. I u této časové řady dochází k rychlému tlumení vlivu pozorování ze začátku sledovaného období a od roku 2016 lze v grafu č. 22 pozorovat stabilní mírný stoupající trend. V roce 2019 lze na zámku odhadovat 51 504 návštěvníků.

Graf 22 - Odhad návštěvnosti zámku Litomyšl

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

Odhad návštěvnosti zámku Slatiňany je ovlivněn velmi nízkou návštěvností v roce 2018 a odhadovaná křivka exponenciálního vyrovnání vykazuje v roce 2019 pokles, jak je patrné v grafu č. 23. Nejpřesnější předpověď je získána pomocí modelu jednoduchého exponenciálního vyrovnání při vyrovnávací konstantě $\alpha = 0,7$. V roce 2019 by mělo podle odhadu navštívit zámek Slatiňany 19 084 návštěvníků.

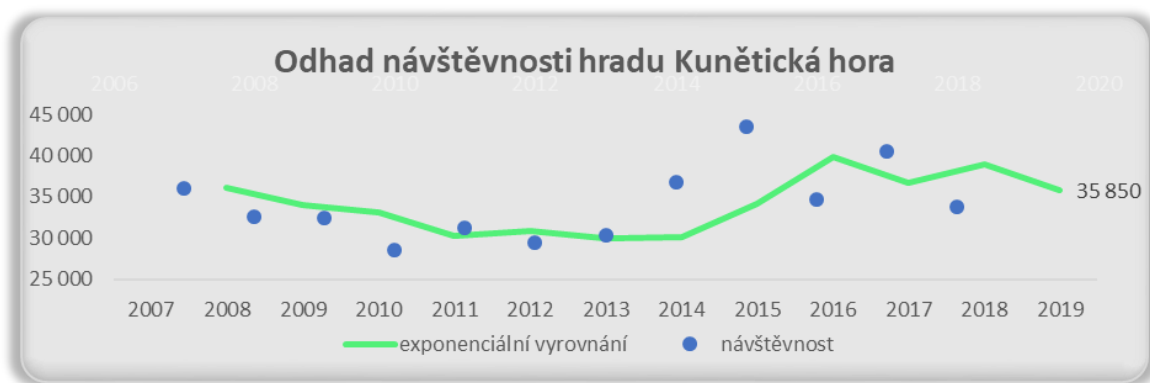
Graf 23 - Odhad návštěvnosti zámku Slatiňany

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

V grafu č. 24 je zachycen odhad návštěvnosti hradu Kunětická hora, ve kterém je patrný stabilní trend návštěvnosti do roku 2013 a mírně klesající odhad pro rok 2019. V tomto roce je odhadovaný počet návštěvníků 35 850, který je dosažen modelem jednoduchého exponenciálního vyrovnání při hodnotě vyrovnávací konstanty $\alpha = 0,6$. Odhadovaný počet návštěvníků v roce 2019 by se měl pohybovat na úrovni hodnoty na počátku sledované časové řady.

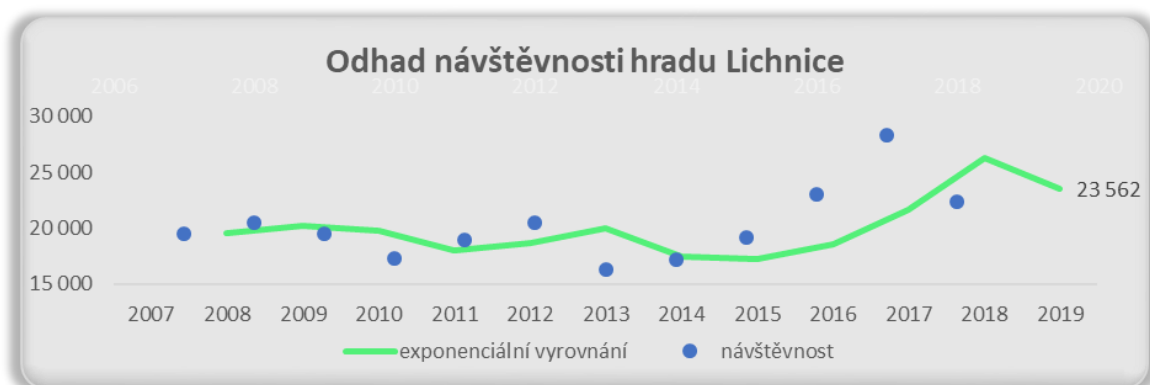
Graf 24 - Odhad návštěvnosti hradu Kunětická hora

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

V grafu č. 25 je znázorněn odhad vývoje návštěvnosti hradu Lichnice, který je výrazně ovlivněn zvýšenou návštěvností v roce 2017 a dvaceti procentním poklesem návštěvnosti v roce 2018. Nejpřesnější odhad modelu jednoduchého exponenciálního vyrovnání byl dosažen pro vyrovnávací konstantu $\alpha = 0,7$ a v roce 2019 je odhadován počet návštěvníků 23 562.

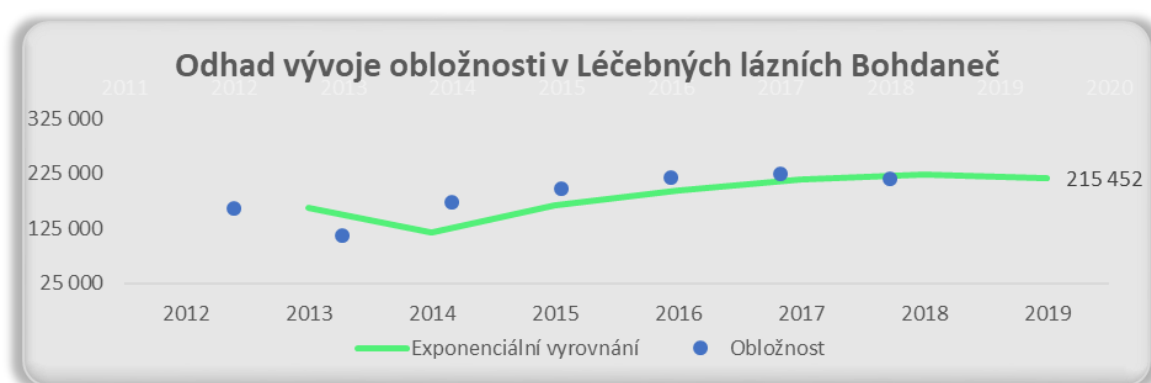
Graf 25 - Odhad návštěvnosti hradu Lichnice

Zdroj: vlastní zpracování dle (NIPOS, 2019)

V grafu č. 26 je znázorněn odhad vývoje obložnosti v Léčebných lázních Bohdaneč. Údaje o obložnosti, neboli využití lůžkového fondu po odečtení lůžek vyřazených z provozu, zveřejňované ve Sbírce listin, jsou pro účely této práce zvoleny místo odhadu návštěvnosti, neboť vybraný subjekt odmítl údaje o návštěvnosti poskytnout. Nejpřesnější odhad modelu jednoduchého exponenciálního vyrovnání byl dosažen pro vyrovnávací konstantu $\alpha = 0,9$ a v roce 2019 je odhadována hodnota 215 452. Použitím vyrovnávací konstanty $\alpha = 0,9$, kterou je minimalizovaná střední kvadratická chyba odhadu, dochází k rychlému tlumení vlivu minulých pozorování.

Graf 26 - Odhad vývoje obložnosti v Léčebných lázních Bohdaneč

Zdroj: vlastní zpracování

5.2 Testování závislosti vybraných otázek dotazníkového šetření

V souboru 164 dotázaných je zjišťováno, zda mezi věkem respondentů a způsobem trávení volného času o víkendech během roku v Pardubickém kraji existuje závislost. Vypočítaná veličina χ^2 činí 36,945 a je vyšší než kritická tabulková hodnota $\chi^2_{0,05(9)} = 16,919$, nulovou hypotézu lze na hladině významnosti 0,05 zamítnout. Způsob trávení volného času o víkendech během roku v Pardubickém kraji souvisí s věkem respondenta.

Síla závislosti je určena pomocí Pearsonova koeficientu kontingence $C = 0,429$ a normalizovaný koeficient je vypočítán ve výši $C_n = 0,495$, jedná se tedy o středně silnou závislost.

Z tabulky č. 12 vyplývá, že senioři zařazení do kategorie 62 let a více bez nezletilých dětí tráví převážně svůj volný čas o víkendech během roku v Pardubickém kraji na chatě nebo chalupě, rodiny s nezletilými dětmi naopak dávají přednost víkendovým sportovním aktivitám, jako je cykloturistika, turistika nebo plavání.

Tabulka 12 - Znaménkové schéma odchylek pro způsob trávení volného času

Způsob trávení volného času o víkendech během roku v Pardubickém kraji.		18-26 bez nezletilých dětí	27-62 bez nezletilých dětí	senioři 62+ bez nezletilých dětí	rodiny s nezletilými dětmi
na chatě / chalupě	skutečná četnost	2	7	15	9
	očekávaná četnost / χ^2	5,634 / 3,539	9,86 / 1,481	6,439 / 17,704	11,067 / 0,727
	znaménko závislosti	0	0	+++	0
sportovními aktivitami (cykloturistika, turistika, plavání,...)	skutečná četnost	12	17	5	34
	očekávaná četnost / χ^2	11,61 / 0,027	20,317 / 1,319	13,268 / 10,936	22,805 / 14,126
	znaménko závislosti	0	0	---	+++
výlety na památky, do muzeí nebo návštěvou kulturně-společenských akcí	skutečná četnost	8	20	7	9
	očekávaná četnost / χ^2	7,512 / 0,052	13,146 / 6,964	8,585 / 0,497	14,756 / 4,617
	znaménko závislosti	0	++	0	--
relaxací doma	skutečná četnost	6	5	5	3
	očekávaná četnost / χ^2	3,244 / 3,194	5,677 / 0,13	3,707 / 0,633	6,372 / 3,037
	znaménko závislosti	0	0	0	0

Zdroj: vlastní zpracování

Druhá testovaná hypotéza v souboru 164 dotázaných je zaměřena na závislost mezi věkem respondenta a zájmem o místní gastronomii v zahraniční destinaci. Jednotlivé výpočty jsou zobrazeny v tabulce č. 13. Vypočítaná veličina $\chi^2 = 13,368$ je nižší než kritická tabulková hodnota $\chi^2_{0,05(9)} = 16,919$, výpočtem nebyla prokázána významná závislost a nulovou hypotézu nelze na hladině významnosti 0,05 zamítnout. Zájem o místní gastronomii v zahraniční destinaci nesouvisí s věkem respondentů.

Tabulka 13 - Test závislosti mezi věkem respondenta a zájmem o místní gastronomii v zahraniční destinaci

Pokud jste navštívili (nebo plánujete navštívit) destinaci v zahraničí, zajímala Vás místní gastronomie a ochutnali jste jídlo v místní restauraci (mimo hotel, resort)?		18-26 bez nezl. dětí	27-62 bez nezletilých dětí	senioři 62+ bez nezletilých dětí	rodiny s nezletilými dětmi
ano vždy, zajímá mě gastronomie navštívené destinace a rád(a) ochutnávám místní speciality	skutečná četnost	8	17	3	13
	očekávaná četnost	7,00	12,25	8,00	13,75
	χ^2	0,143	1,842	3,125	0,041
občas při některé své dovolené v zahraniční destinaci ochutnám místní speciality	skutečná četnost	7	11	6	14
	očekávaná četnost	6,49	11,35	7,41	12,74
	χ^2	0,040	0,011	0,270	0,124
ještě jsem nikdy neochutnal(a) místní jídlo mimo hotel nebo resort, ale uvažuji o tom při příští dovolené	skutečná četnost	5	6	5	13
	očekávaná četnost / χ^2	4,95	8,66	5,66	9,73
	známénko závislosti	0,000	0,819	0,077	1,102
nikdy se nestravuji mimo hotel nebo resort	skutečná četnost	8	15	18	15
	očekávaná četnost	9,56	16,73	10,93	18,78
	χ^2	0,255	0,179	4,579	0,761
		$\Sigma n = 164$		$\Sigma \chi^2 = 13,368$	

Zdroj: vlastní zpracování

Třetí testovanou hypotézou v souboru 164 dotázaných je obliba jednodenních poznávacích výletů v zahraničních destinacích dle věkové kategorie. Vypočítaná veličina χ^2 činí 46,567 je vyšší než kritická tabulková hodnota $\chi^2_{0,05(9)} = 16,919$, lze tedy nulovou hypotézu na hladině významnosti 0,05 zamítnout. Využívání nabídky jednodenních poznávacích výletů souvisí s kategorií respondenta.

Síla závislosti je určena pomocí Pearsonova koeficientu kontingence $C = 0,470$ a normalizovaný koeficient je vypočítán ve výši $C_n = 0,543$, jedná se tedy o středně silnou závislost.

Tabulka 14 - Znaménkové schéma odchylek pro oblibu jednodenních poznávacích výletů

Pokud jste navštívili (nebo plánujete navštívit) destinaci v zahraničí, využili jste (nebo plánujete využít) nabídky jednodenních poznávacích výletů v dané destinaci?		18-26 bez nezl. dětí	27-62 bez nezletilých dětí	senioři 62+ bez nezletilých dětí	rodiny s nezletilými dětmi
ano vždy, určitě, rád(a) poznávám nová místa	skutečná četnost	17	21	5	12
	očekávaná četnost / γ^2	9,39 / 11,189	16,433 / 2,723	10,732 / 5,723	18,445 / 5,098
	značmenko závislosti	+++	0	-	-
	skutečná četnost	5	13	4	15
občas této nabídky využiji	očekávaná četnost / γ^2	6,317 / 0,428	11,055 / 0,63	7,22 / 2,303	12,409 / 1,052
	značmenko závislosti	0	0	0	0
	skutečná četnost	5	6	5	20
	očekávaná četnost / γ^2	6,146 / 0,33	10,756 / 3,843	7,024 / 0,929	12,073 / 10,033
ještě jsem nevyužil(a), ale uvažuji o tom o příští dovolené	značmenko závislosti	0	-	0	++
	skutečná četnost	1	9	18	8
	očekávaná četnost / γ^2	6,146 / 6,658	10,756 / 0,524	7,024 / 27,299	12,073 / 2,649
	značmenko závislosti	--	0	+++	0
nikdy nevyužívám, trávím svou dovolenou pouze v hotelu nebo resortu	skutečná četnost	1	9	18	8
	očekávaná četnost / γ^2	6,146 / 6,658	10,756 / 0,524	7,024 / 27,299	12,073 / 2,649
	značmenko závislosti	--	0	+++	0
	skutečná četnost	1	9	18	8

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 14 vyplývá, že jednodenní poznávací zájezdy v zahraničních destinacích jsou oblíbené především u respondentů v kategorii 18-26 let bez dětí, zatímco senioři starší než 62 let tyto jednodenní poznávací výlety téměř nikdy nevyužívají.

6 Závěr

Na území Pardubického kraje se nacházejí mnohé atraktivní přírodního charakteru, kulturně-historické památky, společenské podmínky i lázeňská zařízení, která jsou označována za podstatné činitele cestovního ruchu. V regionu se nacházejí dvě památky zařazené na Seznam světového dědictví UNESCO. Přesto je tento kraj v odborné literatuře nazýván jako území mimo oblast cestovního ruchu, především díky vysoké koncentraci průmyslu a obyvatelstva.

Pardubický kraj byl zřízen jako vyšší územně samosprávný celek v roce 2000 a je tvořen čtyřmi okresy. Rozloha kraje činí pouze 6% z celkové rozlohy České republiky a počet obyvatel kraje činí pouze 5% z celkové populace České republiky, čímž je Pardubický kraj statisticky řazen mezi nejmenší regiony. Také dalšími vybranými statistickými ukazateli z veřejné databáze Českého statistického úřadu k 31. 12. 2018 je kraj hodnocen jako podprůměrný ve srovnání s ostatními kraji. Pouze ukazatelem nezaměstnanosti v roce 2018 ve výši 2,19% je kraj klasifikován jako třetí nejlepší v České republice.

Celkový počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji činil v roce 2018 pouze 3,55% z celkového počtu lůžek v České republice, proto i návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2018 byla nejnižší ze všech krajů. Z vybraných statistických údajů o památkách a jejich návštěvnosti v České republice v roce 2018 vyplývá, že v Pardubickém kraji bylo evidováno 9 hradů, zámků nebo památek za vstupné a návštěvnost těchto památek je evidována ve výši 2,88% celkové návštěvnosti České republiky. Počtem památek je kraj řazen na předposlední místo, návštěvností památek zaujímá desáté místo ze čtrnácti v hodnocení krajů.

Cílem 30,4% návštěvníků kraje byly hrady a zámky, 26,14% návštěvníků mělo zájem o zábavní turistické cíle, muzea a galerie navštívilo 22,22% turistů, lidovou kulturu 6,99% návštěvníků a vojenské turistické cíle 6,98% návštěvníků. Největší počet návštěvníků byl registrován na Stezce v oblacích, která se nachází v relaxačním a sportovním resortu Dolní Morava.

Analýzou vývoje počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji je potvrzena klesající tendence, na základě vypočítaného odhadu by měl počet lůžek v následujících letech ubývat každoročně o 576 lůžek. Naopak počet míst pro karavany by se měl zvyšovat v průměru o 3,9% každý rok. Přestože počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních klesá, počet míst pro karavany v Pardubickém kraji roste. Může se jednat o zvýšenou oblibu turistů cestovat s vlastním karavanem či obytným vozem nebo o nové trendy ubytování, které dosud nepodléhají statistickému sledování.

Vývoj návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji vykazuje rostoucí tendenci, a pokud charakter časové řady zůstane nezměněn, bude se počet hostů v následujících letech zvyšovat v průměru o necelých 21 tisíc hostů ročně. Srovnáním podílu zahraničních návštěvníků z celkového počtu návštěvníků v roce 2018 v kraji, který činil 13,81%, s podílem zahraničních návštěvníků v České republice, který činil 49,94%, může být potvrzena teorie geografického rozdělení cestovního ruchu v České republice, na kterém je většina území Pardubického kraje vyloučena z klasifikace požadavků cestovního ruchu z důvodu jeho intenzivního hospodářského využívání.

V diplomové práci jsou provedeny statistické analýzy návštěvnosti vybraných objektů kraje dle dostupných statistik návštěvnosti. Pro vybrané hrady a zámky jsou veřejně dostupná data o návštěvnostech od roku 2007 do roku 2018. Údaje o návštěvnosti Národního hřebčína Kladruby jsou sice dostupné od roku 2009, nicméně celkovým uzavřením objektu v roce 2014 z důvodu rekonstrukce došlo i v okolních letech k vysokému výkyvu dat, který značně zkresloval vývoj návštěvnosti. Z tohoto důvodu se autorka rozhodla, že pro vývoj návštěvnosti a odhad vývoje návštěvnosti použije zkrácenou datovou řadu, za období let 2016 až 2018, přestože je tato časová řada příliš krátká pro provedení přesnějších analýz.

K problémům při sběru dat došlo u subjektů Relax a sport resort Dolní Morava a u Léčebných lázních Bohdaneč. Statistika návštěvnosti těchto subjektů není veřejně dostupná a přestože zaměstnanci obou subjektů autorce nejdříve data přislíbili, nicméně po opakované žádosti bylo autorce práce sděleno, že data jí poskytnuta nebudou. Protože se

však jedná o jiné druhy atraktivit, než kulturně-historické památky, autorka se rozhodla, že místo dat návštěvnosti použije jiné údaje, které by svou povahou mohly údaje o návštěvnosti nahradit. U subjektu Relax a sport resort Dolní Morava jsou analyzovány tržby za prodej služeb, které jsou závislé na počtu návštěvníků, přestože v analýze není uvažováno o inflaci. U subjektu Léčebné lázně Bohdaneč jsou místo počtu návštěvníků analyzovány veřejně dostupné údaje o obložnosti, neboli využití lůžkového fondu po odečtení lůžek vyřazených z provozu.

Vývoj návštěvnosti Národního hřebčína Kladruby vykazuje rostoucí tendenci, nejvyšší meziroční přírůstek 109,44% byl zaznamenán v roce 2016, nevyšší úbytek 35,70% v roce 2010. Analyzovanou časovou řadou vývoje tržeb za služby u subjektu Relax a sport resort Dolní Morava je prokázán průměrný meziroční přírůstek ve výši 43,5%, k nejvyššímu meziročnímu přírůstku došlo v roce 2016, nejvyšší meziroční úbytek byl zaznamenán v roce 2014. Průměrný každoroční nárůst návštěvníků zámku Litomyšl činí 6%, k nevyššímu meziročnímu přírůstku 100% došlo v roce 2014, nejnižší meziroční úbytek návštěvníků 47,9% byl zaznamenán v roce 2012. Návštěvnost zámku Slatiňany vykazuje každoroční průměrný přírůstek návštěvníků 1,2%, nejvyšší meziroční přírůstek 23,4% byl zaznamenán v roce 2014, nejvyšší meziroční úbytek 47,9% v roce 2018. U hradu Kunětická hora je nejvyšší meziroční přírůstek 21,4% registrován v roce 2014 a nejvyšší meziroční úbytek 20,5% v roce 2016. Počet návštěvníků se meziročně zvyšoval o 0,4%. Průměrný počet návštěvníků na hradě Lichnice se meziročně zvyšoval o 2,3%. Nejvyšší meziroční přírůstek návštěvníků 23% byl zaznamenán v roce 2017, nejvyšší meziroční úbytek 20,7% v roce 2018. Nejvyšší meziroční přírůstek 53,4% obložnosti Léčebných lázní Bohdaneč je registrován v roce 2014, nejvyšší meziroční úbytek 31% v roce 2013. Roční průměrný přírůstek obložnosti činí 7,7%

V roce 2014 si největší oblibu návštěvníků v Pardubickém kraji získaly kulturně-historické památky (hrady a zámky), v roce 2016 se pozornost návštěvníků přesunula na Národní hřebčín v Kladrubech, který již byl plně v provozu po rekonstrukci v předchozích letech a na přírodní atraktivitu Relax a sport resort Dolní Morava, který byl již z velké části dobudován. Z tohoto vývoje lze usuzovat, že v poslední době jsou návštěvníky

v Pardubickém kraji vyhledávány spíše aktivity sportovního charakteru, doplněné doprovodnými kulturně společenskými akcemi.

Pro Národní hřebčín Kladruby je vytvořen odhad vývoje návštěvnosti na základě lineárního trendu pro roky 2019 a 2020 a lze usuzovat, že návštěvnost bude každým rokem stoupat. V roce 2019 je pro Relax a sport resort Dolní Morava a pro zámek Litomyšl odhadována také vyšší návštěvnost, a to na základě výpočtu trendu s jednoduchým exponenciálním vyrovnáním. Naopak odhadovaná křivka exponenciálního vyrovnání vykazuje v roce 2019 pokles návštěvnosti na zámku Slatiňany, na hradu Kunětická hora, na hradu Lichnice i u Léčebných lázní Bohdaneč.

Dotazníkové šetření, provedené pro účely této diplomové práce, bylo zaměřené na zjištění způsobů trávení volného času o víkendech v letním i zimním období, způsobu trávení hlavní roční dovolené a názor na vybrané služby cestovního ruchu a na cestovní ruch v Pardubickém kraji. Osloveni byli rezidenti Pardubického kraje.

U vybraných otázek z dotazníkového šetření byl proveden test nezávislosti a v případě platnosti alternativní hypotézy bylo provedeno podrobnější hodnocení znaků pomocí znaménkového schématu odchylek. Na základě provedných testů vyplývá, že způsob trávení volného času o víkendech během roku v Pardubickém kraji souvisí s věkem respondenta. Senioři zařazení do kategorie 62 let a více bez nezletilých dětí tráví převážně svůj volný čas o víkendech v Pardubickém kraji na chatách nebo chalupách, rodiny s nezletilými dětmi naopak dávají přednost víkendovým sportovním aktivitám, jako je cykloturistika, turistika nebo plavání. Zájem o gastronomii v zahraniční destinaci nesouvisí s věkem účastníka na rozdíl od zájmu o jednodenní poznávací výlety v zahraničních destinacích, které jsou oblíbené především u respondentů v kategorii 18-26 let bez dětí, zatímco senioři starší než 62 let bez nezletilých dětí tyto jednodenní poznávací výlety téměř nikdy nevyužívají.

Velká část respondentů sice tráví svůj volný čas sportovními aktivitami, ale téměř nikdo nezná oficiální turistický portál Pardubického kraje www.vychodni-cechy.info, kde jsou pravidelně zveřejňovány aktuality a nadcházející akce v kraji, jsou zde zveřejněny turistické

trasy či cyklotrasy, jízdní řády cyklobusů nebo skibusů, či tipy na restaurace. Organizátor těchto stránek by měl zvýšit jejich propagaci, především přes sociální sítě, případně zajistit vytvoření mobilní aplikace k těmto stránkám.

Ke zvýšení turistického ruchu v Pardubickém kraji by mohly být osloveni cestovní agentury či agenti v kraji, aby sestavili nabídky jednodenních poznávacích výletů po Pardubickém kraji, které by mohly být nabízeny zahraničním turistům v pražských hotelech. Těmito nabídkami by bylo vhodné také oslovit zaměstnavatele v Pardubickém kraji, kteří by je mohli využít v rámci benefitních programů pro své zaměstnance či zahraniční kolegy.

Pokles návštěvnosti kulturně-historických památek by mohl být řešen například dotacemi určenými pro pořádání společenských programů v areálu památek. Mohlo by se například jednat o netradiční prohlídky, divadelní představení, dobová představení, šermířská představení, programy pro děti, programy se zvířaty, koncerty, či celosezónními soutěžemi pro děti.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literatura

- Beránek, Jaromír a kolektiv. 2013.** *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha : Mag Consulting, 2013. ISBN 978-80-86724-46-1.
- Cyprián, Karel. 1996.** *Lázně Bohdaneč*. Pardubice : Společnost pro rozvoj Pardubicka, 1996. ISBN neuvedeno.
- Čech, Jiří. 1998.** *Malá encyklopedie cestovního ruchu*. Praha : IDEA SERVIS, 1998. ISBN 80-85970-19-8.
- David, Petr a kol. 2010.** *Špalíček výletů*. Praha : Soukup & David, 2010. ISBN 978-80-86899-57-2.
- **. 2012.** *Špalíček výletů 2*. Praha : Soukup & David, 2012. ISBN 978-80-86899-58-9.
- Drahný, Radek. 2008.** *Bohdanečsko*. Pardubice : Radek Drahný, 2008. ISBN 978-80-903734-3-7.
- Drobná, Daniela a Morávková, Eva. 2010.** *Cestovní ruch : pro střední školy a pro veřejnost*. Praha : Fortuna, 2010. ISBN 978-80-7373-079-6.
- Durdík, Tomáš a Sušický, Viktor. 2012.** *Zříceniny hradů, tvrzí a zámků*. Praha : Agentura Pankrác, 2012. ISBN 978-80-86781-19-8.
- Hášová, Jiřina a Švarc, Zbyněk. 2017.** *Právo v cestovním ruchu*. Praha : Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2017. ISBN 978-80-260-3711-8.
- Herzán, Lubor. 2012.** *UNESCO je blízko = UNESCO is near*. Litomyš : České dědictví UNESCO, 2012. ISBN 978-80-260-3711-8.
- Hrala, Václav. 2001.** *Geografie cestovního ruchu*. Praha : IDEA SERVIS, 2001. ISBN 80-85970-36-8.
- Indrová, Jarmila a kol. 2009.** *Cestovní ruch [základy]*. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1569-4.
- Krob, Miroslav. 2007.** *Památky UNESCO*. Praha : Kvarta, 2007. ISBN 978-80-86326-54-2.
- Květ, Radan. 2011.** *Minerální vody České republiky: vznik, historie a současný stav*. Třebíč : Akcent, 2011. ISBN 978-80-7268-862-3.
- Lacina, Karel. 2007.** *Partnerství pro cestovní ruch na regionální úrovni*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007. ISBN 978-80-7194-974-9.

- Malá, Vlasta. 1999.** *Cestovní ruch (Vybrané kapitoly)*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999. ISBN 80-7079-443-7.
- Matouš, Jan. 2018.** *Turistické informační centrum od A do Z*. Polička : Asociace turistických informačních center České republiky, 2018. ISBN 978-80-270-5761-0.
- Nesejt, František. 2001.** *Perly minulosti*. Plzeň : NAVA, 2001. ISBN 80-7211-096-9.
- Orieška, Ján. 2010.** *Služby v cestovním ruchu*. Praha : Idea servis, 2010. ISBN 978-80-85970-68-5.
- Palatková, Monika a Zichová, Jitka. 2011.** *Ekonomika turismu*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3748-5.
- Petro, Jozef. 2018.** *České klenoty UNESCO*. Brno : CPress, 2018. ISBN 978-80-264-1862-7.
- Petrů, Zdenka. 2007.** *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. Praha : Idea servis, 2007. ISBN 978-80-85970-55-5.
- Svatošová, Libuše a Kába, Bohumil. 2008.** *Statistické metody II*. Praha : Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. ISBN 978-80-213-1736-9.
- . **2001.** *Statistika*. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2001. ISBN 80-213-0746-3.
- Vystoupil, Jiří a Šauer, Martin. 2006.** *Základy cestovního ruchu*. Brno : Masarykova univerzita Ekonomicko-správní fakulta, 2006. ISBN 80-210-4205-2.
- Zeman, Lubomír a Zatloukal, Pavel. 2014.** *Slavné lázně Čech, Moravy a Slezska*. Praha : Foibos Books, 2014. ISBN 978-80-87073-79-7.

7.2 Internetové zdroje

- CzechTourism, Česká centrála cestovního ruchu -. 2019.** http://www.vychodni-cechy.org/cs/statistiky/doc_view/191-navstevnost-turistickych-cilu-pardubickeho-kraje-za-rok-2018?tmpl=component&format=raw. *Destinační společnost Východní Čechy - statistiky*. [Online] 2019.
- Český statistický úřad. 2019.** https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30838&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~S~U~301-_null#katalog=31743. *Veřejná databáze*. [Online] 2019.
- Léčebné lázně Bohdaneč a.s.** Léčebné lázně Bohdaneč - O lázních. [Online] <https://lb.cz/o-laznich>.

NIPOS, Národní informační a poradenské středisko pro kulturu. 2019.

<https://statistikakultury.cz/publikace/zakladni-statisticke-udaje/>. *Statistika Kultury České republiky*. [Online] 2019.

Přílohy

Příloha 1: Formulář dotazníkového šetření

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1 - Vybrané statistické ukazatele krajů České republiky k 31.12.2018 .....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 2 - Počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012–2018 .....</i>	<i>54</i>
<i>Tabulka 3 - Počet míst pro karavany v Pardubickém kraji v letech 2012–2018.....</i>	<i>55</i>
<i>Tabulka 4 - Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012-2018.....</i>	<i>58</i>
<i>Tabulka 5 - Návštěvnost Národního hřebčína Kladruby v letech 2009–2018.....</i>	<i>60</i>
<i>Tabulka 6 - Tržby za prodej služeb Relax a sport resortu Dolní Morava v letech 2012-2018.....</i>	<i>63</i>
<i>Tabulka 7 - Návštěvnost zámku Litomyšl v letech 20017–2018 .....</i>	<i>65</i>
<i>Tabulka 8 - Návštěvnost zámku Slatiňany v letech 2007–2018 .....</i>	<i>67</i>
<i>Tabulka 9 - Návštěvnost hradu Kunětická hora v letech 2007–2018 .....</i>	<i>69</i>
<i>Tabulka 10 - Návštěvnost hradu Lichnice v letech 2007-2018.....</i>	<i>71</i>
<i>Tabulka 11 - Obloženost v Léčebných lázních Bohdaneč v letech 2012-2018.....</i>	<i>73</i>
<i>Tabulka 12 - Znaménkové schéma odchylek pro způsob trávení volného času.....</i>	<i>86</i>
<i>Tabulka 13 - Test závislosti mezi věkem respondenta a zájmem o místní gastronomii v zahraniční destinaci .....</i>	<i>87</i>
<i>Tabulka 14 - Znaménkové schéma odchylek pro oblibu jednodenních poznávacích výletů.....</i>	<i>88</i>

Seznam grafů

<i>Graf 1 - návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních České republiky v roce 2018 - dle krajů .....</i>	<i>47</i>
<i>Graf 2 - Návštěvnost památek České republiky v roce 2018 - dle krajů .....</i>	<i>47</i>
<i>Graf 3 – Vývoj počtu lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012–2018.....</i>	<i>55</i>
<i>Graf 4 - Vývoj počtu míst pro karavany v Pardubickém kraji v letech 2012-2018 a odhad pro roky 2019 a 2020 .....</i>	<i>56</i>
<i>Graf 5 - Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2018 dle turistických oblastí Pardubického kraje.....</i>	<i>57</i>
<i>Graf 6 -Vývoj návštěvnosti v hromadných ubytovacích zařízeních v Pardubickém kraji v letech 2012–2018 a odhad pro roky 2019 a 2020 .....</i>	<i>58</i>
<i>Graf 7 - Vývoj návštěvnosti Národního hřebčína Kladruby v letech 2009–2018.....</i>	<i>61</i>
<i>Graf 8 - Vývoj návštěvnosti Národního hřebčína Kladruby v letech 2016–2018.....</i>	<i>61</i>

<i>Graf 9 - Vývoj tržeb za prodej služeb Relax a sport resortu Dolní Morava</i>	63
<i>Graf 10 - Vývoj návštěvnosti zámku Litomyšl v letech 2007–2018</i>	65
<i>Graf 11 - Vývoj návštěvnosti zámku Slatiňany v letech 2007–2018</i>	68
<i>Graf 12 – Vývoj návštěvnosti hradu Kunětická hora v letech 2007–2018</i>	70
<i>Graf 13 - Vývoj návštěvnosti hradu Lichnice v letech 2007-2018</i>	71
<i>Graf 14 - Vývoj obložnosti v Léčebných lázních Bohdaneč v letech 2012-2018</i>	74
<i>Graf 15 - Respondenti dotazníkového šetření dle věkové kategorie</i>	75
<i>Graf 16 - Aktivita respondentů o víkendech v letních měsících</i>	76
<i>Graf 17 - Aktivita respondentů o víkendech v zimních měsících</i>	77
<i>Graf 18 - Znalost respondentů oficiálního turistického portálu Pardubického kraje</i>	78
<i>Graf 19 - organizace hlavní dovolené respondentů</i>	79
<i>Graf 20 - Odhad návštěvnosti Národního hřebčína Kladruby</i>	82
<i>Graf 21 - Odhad vývoje tržeb za služby v Relax a sport resortu Dolní Morava</i>	82
<i>Graf 22 - Odhad návštěvnosti zámku Litomyšl</i>	83
<i>Graf 23 - Odhad návštěvnosti zámku Slatiňany</i>	83
<i>Graf 24 - Odhad návštěvnosti hradu Kunětická hora</i>	84
<i>Graf 25 - Odhad návštěvnosti hradu Lichnice</i>	84
<i>Graf 26 - Odhad vývoje obložnosti v Léčebných lázních Bohdaneč</i>	85

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1 - Etapy novodobého cestování</i>	18
<i>Obrázek 2 - Členění stravovacích služeb</i>	24
<i>Obrázek 3 – Lokalizační podmínky cestovního ruchu</i>	39
<i>Obrázek 4 – Rozložení oblastí cestovního ruchu v České republice</i>	41
<i>Obrázek 5 – Satelitní účet cestovního ruchu</i>	43
<i>Obrázek 6 - Umístění Pardubického kraje na mapě České republiky</i>	45
<i>Obrázek 7 - Mapa turistických oblastí Pardubického kraje</i>	48

Příloha č. 1 – Dotazníkové šetření

Vážené dámy, vážení pánové,

předkládám Vám tento dotazník a chtěla bych Vás tímto požádat o jeho vyplnění. Dotazníkovým šetřením jsou zjišťovány informace o způsobech trávení Vašeho volného času v letních a zimních měsících, o způsobu trávení Vaší hlavní roční dovolené a Váš názor na vybrané služby cestovního ruchu a na cestovní ruch v Pardubickém kraji. Tento dotazník je anonymní.

U každé otázky zaškrtněte prosím pouze jednu odpověď.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku.

Denisa Vitochová

1. Zaškrtněte, do jaké kategorie patříte:

☐ 18 – 26 let bez dětí	☐ 27 – 62 bez nezletilých dětí
☐ 62+ bez nezletilých dětí	☐ rodiny s nezletilými dětmi

2. Jak trávíte nejčastěji svůj volný čas o víkendech v letních měsících?

☐ na chatě/chalupě	☐ na jednodenních výletech
☐ na víkendových výletech s noclehem	☐ návštěvou příbuzných
☐ doma nebo v místě svého bydliště bez cílených aktivit	

3. Jakému typu aktivity dáváte přednost o víkendu v letních měsících?

☐ cykloturistice	☐ pěší turistice
☐ pobytům u vody (koupaliště, rybníky, řeky, ...)	☐ relaxaci mimo domov
☐ jiným druhům sportovních aktivit	☐ relaxaci doma
☐ návštěvě kulturních památek	
☐ návštěvě kulturně-společenských akcí (festivaly, divadlo, kino, ...)	

4. Jak trávíte nejčastěji svůj volný čas o víkendech v zimních měsících?

☐ na chatě/chalupě	☐ na jednodenních výletech
☐ na víkendových výletech s noclehem	☐ návštěvou příbuzných
☐ doma nebo v místě svého bydliště bez cílených aktivit	

5. Jakému typu aktivity dáváte přednost o víkendu v zimních měsících?

☐ zimním sportům (lyžování, běh na lyžích, bruslení, ...)	
☐ pěší turistice	☐ relaxaci mimo domov
☐ návštěvě krytých bazénů či aquaparků	☐ relaxaci doma
☐ návštěvě kulturních památek	
☐ návštěvě kulturně-společenských akcí (festivaly, divadlo, kino, plesy ...)	

6. V Pardubickém kraji trávíte nejčastěji svůj volný čas během roku:

☐ na chatě/chalupě	☐ relaxaci doma
☐ sportovními aktivitami (cykloturistika, turistika, vodní sporty, ...)	
☐ výlety za památkami, do muzeí nebo návštěvou kulturně-společenských akcí	

7. Jaký způsob dopravy nejčastěji volíte pro jednodenní výlety po Pardubickém kraji?

☐ vlastní automobil	☐ vlak	☐ vlastní kolo
☐ autobus (včetně cyklobusu nebo skibusu)	☐ nejezdím na výlety	

---

8. Domníváte se, že v Pardubickém kraji je dostatek cyklostezek?

- ano, je jich dostatek a hojně je využívám
- ano, asi jich je dostatek, ale využívám je občas nebo vůbec
- ne, je jich nedostatek
- nezajímají mě

---

9. Své výlety po Pardubickém kraji nejčastěji plánujete na základě:

- informací z rádia, televize, periodik či knižních publikací
- doporučení příbuzných, známých, kolegů nebo na základě vlastní zkušenosti
- informací na webových stránkách
- nejezdím na výlety

---

10. Pokud plánujete výlet s ubytováním po Pardubickém kraji, ubytování si zajišťujete:

- převážně na webových serverech booking.com, agoda.com, airbnb
- na jiných internetových stránkách
- dle doporučení příbuzných, známých, kolegů nebo na základě vlastní zkušenosti
- na místě plánovaného pobytu, dle aktuální nabídky

---

11. Domníváte se, že v Pardubickém kraji je dostatek wellness center?

- ano, v nabídce je tak velké množství, že nevím, které si mám vybrat dřív
- asi ano
- ne, wellness center je v kraji málo
- nevím, wellness centra nenavštěvuji

---

12. Víte o restauraci v Pardubickém kraji, kterou byste bez váhání doporučili zahraničním turistům, kteří by neměli zájem pouze o českou kuchyni?

- ano, hned několik
- možná ano, ale nejsem si úplně jistý(á)
- žádná mě nenapadá

---

13. Znáte oficiální turistický portál Pardubického kraje www.vychodni-cechy.info?

- ano znám, pravidelně sleduji aktuality a nadcházející akce, využívám doporučené tipy na výlety, turistické trasy atd.
- ano znám, ale využívám jen občas nebo vůbec
- nikdy jsem o něm neslyšel(a)
- nepoužívám internet

---

14. Při výletech po Pardubickém kraji Vás nejvíce zklamalo:

- kvalita restauračních zařízení
- kvalita hotelových zařízení
- vysoké ceny restauračních zařízení
- vysoké ceny hotelových zařízení
- vysoké ceny vstupů
- neochota personálu, průvodců a ostatních poskytovatelů služeb cestovního ruchu
- nic mě nezklamalo

15. Pokud by Váš zaměstnavatel organizoval jednodenní poznávací výlety po Pardubickém kraji v rámci benefitů pro své zaměstnance a jejich rodinné příslušníky, měli byste o tuto akci zájem?

- ano, vždy se těším na firemní akce, kam mohu vzít i svou rodinu nebo přátele, účastním se jich pravidelně
- občas bych se asi této akce zúčastnila
- ne, nemám zájem trávit svůj volný čas s kolegy z práce nebo nejsem příznivcem hromadných akcí
- ne, nejsem příznivcem poznávacích zájezdů

16. Pokud jste někdy pracovali ve společnosti, kam přijížděli zahraniční kolegové, organizoval pro ně zaměstnavatel nějaké víkendové poznávací výlety po České republice?

- ano, občas určitě ne
- nevím, nezajímalo mě to a nikdy zahraniční kolegové nic neřekli

17. Kupovali jste někdy výlet, pobyt nebo zážitek ve formě vouchery přes nějaký slevový portál?

- ano, pravidelně ano, občas
- ne, ale nabídky si prohlížím nikdy nekupuji vouchery přes internet

18. Pokud jste někdy kupovali voucher na výlet, pobyt nebo zážitek pro sebe nebo jako dárek, byla nabídka těchto slevových voucherů pro Pardubický kraj dostačující?

- ano, nabídek pro Pardubický kraj je velké množství nekupuji žádné vouchery
- dle mého názoru není nabídek pro Pardubický kraj dostatek

19. Domníváte se, že nabídka voucherů na výlety, pobyty nebo zážitky na slevových portálech by mohla ovlivnit návštěvnost kraje?

- ano, určitě možná určitě ne

20. Hlavní dovolenou v roce jste v posledních pěti letech strávili:

- každý rok nebo převážně v zahraničí pouze v České republice
- občas v zahraničí, občas v České republice

21. Pokud plánujete (nebo byste plánovali) hlavní dovolenou v roce mimo Českou republiku:

- vyberu si pouze destinaci, kterou navštívím, zajistím si dopravu na místo, případně první nocleh, ale ostatní si zařizuji až dle nabídky v navštívené destinaci
- cestovní plán si připravuji sám(a) na základě nabídek a referencí na internetu, v průvodcích nebo dle doporučení příbuzných, známých
- netrávím svou hlavní dovolenou v roce mimo Českou republiku
- využívám nabídky cestovních kanceláří

22. Pokud jste navštívili (nebo plánujete navštívit) destinaci v zahraničí, využili jste (nebo plánujete využít) nabídky jednodenních poznávacích výletů v dané destinaci?

- ano vždy, určitě, rád(a) poznávám nová místa i lidi
- občas této nabídky využiji
- ještě jsem nevyužil(a), ale uvažuji o tom při příští dovolené
- nikdy nevyžívám, trávím svou dovolenou pouze v hotelu nebo resortu

23. Pokud jste navštívili (nebo plánujete navštívit) destinaci v zahraničí, zajímala Vás místní gastronomie?

- ano vždy, zajímá mě gastronomie navštívené destinace a rád(a) ochutnávám místní speciality
- občas při některé své dovolené v zahraniční destinaci ochutnám místní speciality
- ještě jsem nikdy neochutnal(a) místní jídlo mimo hotel nebo resort, ale uvažuji o tom při příští dovolené
- nikdy se nestravuji mimo hotel nebo resort